

2016•2017
FACULTEIT BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN
master in de toegepaste economische wetenschappen

Masterproef

Onderzoek naar het effect van de tweedelijnsbijstand in België op de uitkomst in strafzaken

Promotor :
dr. Samantha BIELEN

Michelle Indestege

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de toegepaste economische wetenschappen

2016•2017
FACULTEIT BEDRIJFSECONOMISCHE
WETENSCHAPPEN
master in de toegepaste economische wetenschappen

Masterproef

Onderzoek naar het effect van de tweedelijnsbijstand in
België op de uitkomst in strafzaken

Promotor :
dr. Samantha BIELEN

Michelle Indestege

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de toegepaste economische wetenschappen

Woord vooraf

Deze masterproef vormt het sluitstuk van mijn opleiding Toegepaste Economische Wetenschappen. Binnen deze opleiding koos ik voor de afstudeerrichting Beleidsmanagement, vanwege mijn interesse in het overheidsbeleid. Met een onderzoek naar het effect van de tweedelijnsbijstand in België kon ik de macro-economische inzichten die ik heb verkregen tijdens deze opleiding tevens koppelen aan mijn persoonlijke interesse in Justitie. Bovendien sloot dit onderwerp nauw aan bij mijn belangstelling voor het diversiteitsbeleid en de armoedebestrijding van de Belgische overheid.

Graag wil ik via deze weg een aantal mensen bedanken. In het bijzonder zou ik mijn promotor dr. Samantha Bielen willen bedanken voor de uitgebreide feedback en ondersteuning die ik tijdens het schrijven van deze thesis heb mogen ontvangen. Zonder haar goede raad en motivatie zou deze masterproef niet zijn wat ze nu is. Verder gaat een speciale dank uit naar de geïnterviewde advocaten, die een grote bijdrage hebben geleverd aan de inhoud van deze thesis. Tot slot wil ik mijn ouders, collega-studenten en vrienden bedanken voor de onvoorwaardelijke steun en motivatie, zowel tijdens het schrijven van deze thesis als tijdens de volledige opleiding.

Samenvatting

In deze thesis wordt onderzoek gedaan naar het effect van de tweedelijnsbijstand in België op de uitkomst van strafzaken. Ieder jaar wordt een groot deel van het begrotingsbudget voor Justitie besteed aan de juridische bijstand. De overheid tracht op deze manier de gelijkheid tussen haar burgers te bevorderen, en de grondrechten van iedere burger op een eerlijke verdediging te waarborgen. De grote budgettaire inspanningen van de overheid leiden echter tot een efficiëntievraagstuk: wegen de voordelen die worden bekomen voor de burgers op tegen deze uitgaven? Met andere woorden, werkt juridische bijstand gelijkheid in de hand en krijgt een beklaagde die wordt vertegenwoordigd door een door de overheid gefinancierde advocaat dezelfde kansen in de rechtszaal dan een vermogende burger? Voorgaande stelling vormt de onderzoeksinteresse van deze thesis. Het succes van een advocaat in de rechtszaal wordt in dit onderzoek gemeten aan de hand van twee factoren: de veroordelingsbeslissing en de strafmaat. Meer specifiek werd nagegaan of vertegenwoordiging door een advocaat op zich een invloed heeft op deze twee variabelen, en vervolgens of er verschillen vast te stellen zijn tussen door de overheid gefinancierde advocaten en andere advocaten. In tegenstelling tot Belgisch onderzoek, waarin de aandacht voor dit vraagstuk eerder beperkt bleef, werd in het buitenland wel al menig studie gevoerd naar deze kwestie. De resultaten van deze studies waren tot nu toe echter zeer uiteenlopend. In verschillende onderzoeken werden geen significante invloeden gevonden, in andere onderzoeken werd een significante positieve invloed gevonden en in nog andere onderzoeken werd een significante negatieve invloed vastgesteld. Een rode draad doorheen deze studies vormden de hypothesen. Zowat alle onderzoekers vertrekken vanuit de veronderstelling dat een advocaat een voor de beklaagde gunstige invloed zal hebben op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat. Voor pro-Deoadvocaten werd dan weer een voor de beklaagde ongunstige invloed op de veroordelingsbeslissing en strafmaat verondersteld. In deze thesis werden gelijkaardige hypothesen aangenomen.

De hypothesen werden getest aan de hand van een kwantitatief empirisch onderzoek. De data die hiervoor gebruikt werden, zijn verzameld aan een Vlaamse correctionele rechtbank. Het betrof zedenzaken die werden afgesloten in de periode 2006-2014. Uit het onderzoek kwam naar voren dat een advocaat voor bepaalde onderdelen van het vonnis wel degelijk een verschil kan maken voor zijn cliënt. Zowel de lengte van de effectieve gevangenisstraf als de kans op een geldboete neemt af voor beklaagden die worden bijgestaan door een advocaat. De meerwaarde van een advocaat wordt in dit onderzoek dus in zekere mate bevestigd. Op de veroordelingsbeslissing oefent de advocaat dan weer geen significante invloed uit. In het algemeen kunnen we echter stellen dat een beklaagde die tijdens een rechtsprocedure wordt bijgestaan door een advocaat, beter af is dan een beklaagde zonder advocaat. De inspanningen die worden geleverd door de overheid om vertegenwoordiging door een advocaat voor iedere burger te garanderen, zijn dus verantwoord. Verder kwam uit dit onderzoek naar voren dat een pro-Deoadvocaat wel degelijk andere resultaten behaalt dan een advocaat die door de cliënt zelf werd ingehuurd en gefinancierd. Zo zal een beklaagde die wordt bijgestaan door een door de overheid gefinancierde advocaat meer kans hebben om te worden veroordeeld dan een beklaagde met een

gewone advocaat. Wat betreft de strafmaat werden echter geen verschillen vastgesteld. Toch is dit een verontrustend resultaat. Vanuit het perspectief van de overheid kan dit zelfs als problematisch worden gezien. Minvermogende burgers die een beroep moeten doen op de overheid voor bijstand in de rechtszaal zijn, ondanks de financiële inspanningen van de Belgische overheid, namelijk nog steeds benadeeld ten opzichte van vermogende burgers. Het systeem van de juridische bijstand schiet dan ook zijn doel voorbij. In een laatste deel van deze thesis wordt daarom getoetst naar de perceptie van enkele advocaten van deze resultaten, om zo mogelijke verklaringen voor deze verschillen te achterhalen. Op die manier konden een aantal nieuwe ideeën worden aangereikt om de juridische bijstand op een doeltreffendere manier te regelen.

Inhoudsopgave

Woord vooraf.....	1
Samenvatting	3
Inhoudsopgave	5
Lijst met figuren.....	9
Lijst met tabellen	11
Deel 1: Onderzoeksplan.....	13
Hoofdstuk 1: Probleemstelling	13
Hoofdstuk 2: Onderzoeksvragen	16
Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethode	18
Deel 2: Juridische tweedelijnsbijstand in België.....	19
Hoofdstuk 1: Evolutie van de juridische bijstand in België	19
1.1. Vanuit het perspectief van de burger	19
1.2. Vanuit het perspectief van de advocaat.....	20
Hoofdstuk 2: Organisatie van de juridische bijstand in België	22
2.1. Eerstelijnsbijstand.....	22
2.2. Tweedelijnsbijstand	22
2.2.1. Toekenningsvoorwaarden	23
2.2.2. Financiële verplichtingen van de rechtzoekende	25
2.2.3. Salduz-wetgeving	27
2.2.4. Verleners van tweedelijnsbijstand	28
2.2.4.1. Wie treedt op in de juridische tweedelijnsbijstand?	28
2.2.4.2. Vergoeding	30
Deel 3: Juridische tweedelijnsbijstand in andere landen	33
Hoofdstuk 1: Verenigde Staten	33
Hoofdstuk 2: Canada	34
Hoofdstuk 3: Taiwan	35
Hoofdstuk 4: Israël	36
Hoofdstuk 5: Vergelijking.....	36

Deel 4: Invloed van een door de overheid gefinancierde advocaat op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat in andere landen	39
Hoofdstuk 1: Advocaat versus geen advocaat	39
Hoofdstuk 2: Pro-Deoadvocaat versus geen pro-Deoadvocaat	40
Hoofdstuk 3: Tableau-advocaat versus advocaat-stagiair	42
Deel 5: Invloed van een door de overheid gefinancierde advocaat op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat in België.....	45
Hoofdstuk 1: Onderzoeksopzet	45
Hoofdstuk 2: Beschrijvende statistieken.....	47
2.1. Afhankelijke variabelen	47
2.2. Onafhankelijke variabelen	48
2.3. Controlevariabelen	49
2.4. Correlaties	51
Hoofdstuk 3: Regressies	53
3.1. Veroordelingsbeslissing	53
3.1.1. Advocaat	53
3.1.1.1. Beknopt model	53
3.1.1.2. Uitgebreid model	54
3.1.2. Pro Deo	55
3.1.2.1. Beknopt model	55
3.1.2.2. Uitgebreid model	56
3.2. Duur gevangenisstraf en Gevangenisstraf Effectief	58
3.2.1. Advocaat	58
3.2.1.1. Beknopt model	58
3.2.1.2. Uitgebreid model	58
3.2.2. Pro Deo	60
3.2.2.1. Beknopt model	60
3.2.2.2. Uitgebreid model	61
3.4. Geldboete	63
3.4.1. Advocaat	63
3.4.1.1. Beknopt model	63
3.4.1.2. Uitgebreid model	63
3.4.2. Pro Deo	65
3.4.2.1. Beknopt model	65
3.4.2.2. Uitgebreid model	66
Hoofdstuk 4: Conclusie	68

Deel 6: Perceptie van vakmensen	71
Deel 7: Eindconclusie	75
7.1. Welke advocaten treden op in het systeem van de tweedelijnsbijstand en op welke manier worden prestaties vergoed in België?.....	75
7.2. Hoe is de tweedelijnsbijstand geregeld in andere landen?	75
7.3. In welke mate beïnvloeden door de overheid gefinancierde advocaten de veroordelingsbeslissing en de strafmaat in andere landen?	76
7.4. In welke mate beïnvloeden door de overheid gefinancierde advocaten de veroordelingsbeslissing en de strafmaat aan een correctionele rechtbank in België en welke verklaringen hebben vakmensen voor de gevonden resultaten in het empirische onderzoek?	77
7.5. Aanbevelingen	78
7.6. Beperkingen van het onderzoek en aanbevelingen voor vervolgonderzoek	80
Bibliografie	83
Bijlagen	87
Bijlage 1: codering controlevariabelen	87
Bijlage 2: Correlatietabel	91
Bijlage 3: vragenlijst interview	103

Lijst met figuren

Figuur 1: Evolutie van het gemiddeld aantal punten per zaak.....	30
Figuur 2: Evolutie van de waarde van een punt.....	32
Figuur 3: Frequentie Duur Gevangenisstraf.....	47
Figuur 4: Frequentie Gevangenisstraf Effectief	48

Lijst met tabellen

Tabel 1: Aantal pro-Deoadvocaten in België in de afgelopen jaren	29
Tabel 2: Beknopt model Uitspraak vonnis Advocaat	53
Tabel 3: Uitgebreid model Uitspraak vonnis Advocaat	55
Tabel 4: Beknopt model Veroordelingsbeslissing Pro Deo.....	56
Tabel 5: Uitgebreid model Veroordelingsbeslissing Pro Deo.....	57
Tabel 6: Beknopt model Duur gevangenisstraf en Gevangenisstraf Effectief Advocaat	58
Tabel 7: Uitgebreid model Duur gevangenisstraf en Gevangenisstraf Effectief Advocaat	60
Tabel 8: Beknopt model Duur gevangenisstraf en Gevangenisstraf Effectief Pro Deo	61
Tabel 9: Uitgebreid model Duur gevangenisstraf en Gevangenisstraf Effectief Pro Deo	63
Tabel 10: Beknopt model Geldboete Advocaat.....	63
Tabel 11: Uitgebreid model Geldboete Advocaat.....	65
Tabel 12: Beknopt model Geldboete Pro Deo	66
Tabel 13: Uitgebreid model Geldboete Pro Deo	67

Deel 1: Onderzoeksplan

Hoofdstuk 1: Probleemstelling

België is een democratie, en één van haar belangrijkste pijlers is de rechtsstaat. Er zijn wetten en regels die zowel de burgers als de overheid moeten respecteren. Om de rechtsstaat te kunnen verzekeren, moet iedere burger de mogelijkheid hebben om de wetten die gelden in een land af te dwingen ten opzichte van de overheid en van andere burgers. De complexiteit van de rechtsregels en de snelheid waarmee er jaarlijks nieuwe wetgeving bijkomt, maken het voor de burger echter niet makkelijk om zijn weg te vinden in het kluwen van de Belgische wetgeving. Hij kan dan ook beroep doen op een advocaat om hem hierin bij te staan. Niet iedere inwoner van België heeft echter de financiële middelen om dit te doen. Daarom is in België het principe van de juridische bijstand ingeroepen.

Het recht op juridische bijstand wordt gewaarborgd door de Grondwet. Volgens artikel 23 van de Grondwet heeft iedere burger het recht een menswaardig leven te leiden, en valt hieronder tevens het recht op juridische bijstand. De juridische bijstand wordt opgedeeld in twee leden: eerstelijns- en tweedelijnsbijstand. Eerstelijnsbijstand bestaat uit praktische inlichtingen, juridische informatie en een eerste juridisch advies¹. Hiervoor kan men gratis terecht bij justitiehuizen of, in sommige gevallen tegen betaling, bij verschillende particuliere en openbare organisaties (Schollen & Vangeebergen, 2000). De tweedelijnsbijstand bestaat uit een volledig en nauwkeurig juridisch advies, bijstand en vertegenwoordiging, al dan niet in het kader van een procedure². Deze is volledig of gedeeltelijk kosteloos voor een persoon, afhankelijk van zijn inkomen. Verder hebben bepaalde groepen, zoals minderjarigen en vreemdelingen, tevens recht op kosteloze tweedelijnsbijstand³.

Het systeem van de tweedelijnsbijstand wordt ook wel het pro-Deosysteem genoemd. Pro-Deo betekent "voor God", wat verwijst naar het ontstaan van de gratis juridische bijstand. Aanvankelijk werd van advocaten verwacht dat zij dit deden uit naastenliefde, en dat zij later door God zouden worden beloond. Tot het einde van de 20^e eeuw werd verondersteld dat "de advocatuur werd gedreven door liefdadigheid en door idealistische, maar naïeve advocaten die onzelfzuchtig optraden voor degenen in nood" (Gibens, 2006). Tijdens de laatste drie decennia kwam deze denkwijze echter onder druk te staan. In de advocatuur ontstond een steeds groter wordende vraag naar een in de wet vastgelegd rechtssysteem omtrent de juridische bijstand en het streven naar een eerlijke vergoeding voor het werk dat zij verrichten. Het politiek antwoord hierop kwam in 1975 met een wetsvoorstel van de Nationale Orde van Advocaten. In 1980 werd deze vastgelegd in de wet en worden sindsdien advocaat-stagairs door de Staat vergoed. In 1995 werd deze regelgeving uitgebreid naar alle tableau advocaten die pro-Deo rechtszaken behandelen (Gibens, 2006).

¹ Artikel 508/1 Gerechtelijk Wetboek

² Artikel 508/1 Gerechtelijk Wetboek

³ Artikel 508/13 Gerechtelijk Wetboek

Voor 2015 bedroeg het totale justitiebudget 1,7 miljard euro. 72 miljoen hiervan werd uitgetrokken voor de gerechtelijke bijstand, wat het één van de drie belangrijkste uitgavenposten maakt, naast personeel (1,3 miljard) en gerechtskosten (71 miljoen) (Geens, 2015). Vanuit de overheid is dus een duidelijk engagement op te merken om het recht op juridisch bijstand van haar burgers te waarborgen. Bovendien wordt de vraag naar juridische bijstand in België steeds groter. Dit kan enerzijds verklaard worden doordat bepaalde groepen die recht hebben op bijstand, zoals vluchtelingen, steeds talrijker worden. Anderzijds speelt de invoering van de Salduz-wet hier een grote rol. Deze wet trad in werking op 1 januari 2012 en heeft als doel "aan elkeen die wordt verhoord en aan elkeen wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan"⁴. Sindsdien heeft iedere verdachte die van zijn vrijheid wordt beroofd onder andere het recht om 30 minuten te overleggen met zijn advocaat vooraleer hij een verklaring aflegt aan de politie, en moet de advocaat vanaf het eerste verhoor aanwezig zijn (Minnaert, 2011). Het budget dat moet worden uitgetrokken voor de juridische bijstand binnen Justitie zal dus in de komende jaren hoogstwaarschijnlijk moeten blijven stijgen.

De vraag rijst echter of de kosten die hieraan verbonden zijn, te verantwoorden zijn door de baten die het systeem van juridische bijstand oplevert. Juridische bijstand wordt verleend aan minvermogenden en aan bepaalde groepen om de gelijkheid tussen burgers te verzekeren. De basisidee achter dit systeem is dat hoe vermogend iemand is niet zou mogen bepalen welke uitspraken en straffen worden toegekend in een rechtsprocedure. Dit impliceert dat de kwaliteit van een door de overheid gefinancierde advocaat gelijkwaardig zou moeten zijn aan de kwaliteit van een private advocaat. De tweedelijnsbijstand heeft door de jaren heen echter een ietwat negatieve reputatie gekregen. De idee heerst dat een pro-Deoadvocaat minder vaardig is en pro-Deozaken aanneemt bij gebrek aan private cliënten. Verder zou het ontbreken van een correcte vergoeding, zijnde evenredig aan de tijd die een advocaat spendeert aan een zaak, ervoor zorgen dat door de overheid gefinancierde advocaten minder gemotiveerd zijn en over minder middelen beschikken om hun cliënt te verdedigen (Cornwell, 2014; Rattner, Tujeman, & Fishman, 2008). Ondanks deze hardnekkige geruchten, blijft een duidelijk wetenschappelijk bewijs hiervoor uit. In het buitenland werden al verschillende studies uitgevoerd over dit onderwerp, maar deze leverden tegensprekelijke resultaten op. Volgens verschillende onderzoeken is er geen enkel verschil vast te stellen tussen de prestaties van private en door de overheid gefinancierde advocaten (Hartley, Miller, & Spohn, 2010; Williams, 2002). In andere buitenlandse onderzoeken werd dan weer aangetoond dat er wel degelijk een verschil bestaat. Volgens Cornwell (2014) heeft een verdachte die wordt bijgestaan door een private advocaat een kans van 33% om schuldig bevonden te worden door een jury, tegenover een kans van 61% voor een verdachte bijgestaan door een door de overheid gefinancierde advocaat, alle andere factoren constant. (Rattner et al., 2008) toonden aan dat de kans op veroordeling

⁴ Wet van 13 augustus 2011 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, om aan elkeen die wordt verhoord en aan elkeen wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan (aangehaald als : wet Salduz). B.S., 5 september 2011

voor beide soorten advocaten gelijk is, maar dat de kans op een gevangenisstraf voor de verdachte aanzienlijk lager is wanneer hij wordt bijgestaan door een private advocaat. Een eensluidend antwoord op dit vraagstuk bestaat dan ook nog niet.

Naar de verschillen tussen de twee categorieën advocaten in België is nog geen eerder onderzoek gedaan. Nochtans is dit gegeven van groot maatschappelijk belang. De kosten die de overheid maakt voor het waarborgen van bepaalde rechten, zijn enkel te verantwoorden als deze vertaald worden in baten. De baten bestaan in dit geval uit een gelijke representatie voor iedere burger, ongeacht zijn of haar inkomen. Wanneer de kwaliteit van een door de overheid gefinancierde advocaat lager is dan die van een private advocaat, schieten de budgettaire inspanningen dan ook hun doel voorbij. Bovendien kan dit grote gevolgen hebben voor burgers die beroep doen op juridische bijstand, omdat een proces voor hen een minder gunstige uitkomst kan hebben. Een grondige analyse van de kwaliteit van de tweedelijnsbijstand in België is dan ook op zijn plaats.

De manier waarop de juridische bijstand in België geregeld wordt kan in dit kader een verklaring zijn voor eventuele verschillen in kwaliteit. In het huidig rechtssysteem zijn er namelijk twee groepen advocaten die deelnemen aan de tweedelijnsbijstand: tableau advocaten die ervoor kunnen kiezen om naast hun gewone zaken ook pro-Deozaken te behandelen, en advocaat-stagairs, voor wie deze maatschappelijke taak een verplicht onderdeel van hun stage vormt. Het tableau is een register bij de rechtbank waarin alle advocaten uit het arrondissement zijn opgenomen. Deze advocaten zijn gerechtigd om het beroep van advocaat uit te oefenen in een bepaald gebied. Zij kunnen er dus voor kiezen om, naast hun gewone zaken, pro-Deozaken te behandelen ("De pro-deo advocaat," 2015). Een tweede categorie zijn de advocaat-stagairs. Iedere pas afgestudeerde advocaat in België moet een drie jaar durende stage doorlopen, onder leiding van een stagemeeester. Pas na het afronden van deze stage en de bijbehorende beroepsopleiding ontvangt men een bekwaamheidsattest van de Orde van de Vlaamse Balies. Tijdens de stage mag men al een eigen cliënteel uitbouwen, maar is men ook verplicht om deel te nemen aan de tweedelijnsbijstand (Balies, 2016). Op deze manier krijgen pas afgestudeerde advocaten dus de kans om hun tot dan toe beperkte praktijkervaring uit te breiden. Uit buitenlands onderzoek is echter gebleken dat advocaten met weinig ervaring slechtere resultaten behalen. Abrams and Yoon (2007) toonden aan dat de kans op een gevangenisstraf voor een beklaagde met 1,7% afneemt voor iedere tien jaar extra ervaring van zijn advocaat. Verder ontdekten zij dat een advocaat met elf jaar ervaring een gevangenisstraf kon behalen die gemiddeld 1,2 maanden korter was dan een advocaat met slechts één jaar ervaring. In deze thesis zal dan ook tevens aandacht besteed worden aan de verschillen in kwaliteit tussen advocaat-stagairs en tableau advocaten.

Hoofdstuk 2: Onderzoeksvragen

Uit deze probleemstelling rijst de volgende centrale onderzoeksvraag:

“In welke mate beïnvloedt het hebben van een advocaat in het kader van de tweedelijnsbijstand de veroordelingsbeslissing en de strafmaat in strafzaken?”

Om op deze vraag een duidelijk en volledig antwoord te kunnen formuleren, werden vijf deelvragen opgesteld:

1. *Welke advocaten treden op in het systeem van de tweedelijnsbijstand en op welke manier worden prestaties vergoed in België?*

Uiteraard moet ook eerst bestudeerd worden hoe de juridische bijstand op dit moment in België geregeld is. België bevindt zich namelijk in een vrij unieke positie, daar in dit land enkel gebruik wordt gemaakt van private advocaten die van tijd tot tijd pro-Deo zaken behandelen. In deze deelvraag zal dan ook worden gekeken hoe dit systeem precies in elkaar zit en op welke manier deze advocaten worden vergoed. Verder zal hier worden gefocust op hoe die vergoeding de afgelopen jaren is geëvalueerd.

2. *Hoe is de tweedelijnsbijstand geregeld in andere landen?*

In deze tweede deelvraag zal worden gekeken naar de systemen van juridische bijstand in het buitenland. Wanneer we het effect van de bijstand in België willen onderzoeken en onze bevindingen in een juiste context willen plaatsen, is het noodzakelijk om te bestuderen hoe andere landen de rechten van de mens op een eerlijke verdediging implementeren in hun overheidsbeleid. Een verschillende aanpak kan namelijk tot verschillende resultaten leiden. Indien we onze onderzoeksresultaten willen vergelijken met die van het buitenland, is een zekere kennis van de buitenlandse systemen dan ook noodzakelijk.

3. *In welke mate beïnvloeden door de overheid gefinancierde advocaten de veroordelingsbeslissing en de strafmaat in andere landen?*

Aan de hand van deze deelvraag zal worden onderzocht in welke mate in het buitenland al kwaliteitsverschillen zijn gevonden tussen verschillende groepen advocaten. Het begrip kwaliteit is echter een vaag gegeven. Wanneer we spreken over de kwaliteit van een werknemer, wordt vaak gekeken naar zijn productiviteit. Een manier om de productiviteit van een advocaat te meten, is het bestuderen van de resultaten die hij behaalt voor zijn cliënten. Als maatstaf voor deze resultaten zal de veroordelingsbeslissing en de toegekende strafmaat genomen worden. Daar in het buitenland hier al veel onderzoek naar is gedaan, gaat het hier om een literatuurstudie.

4. *In welke mate beïnvloeden door de overheid gefinancierde advocaten de veroordelingsbeslissing en de strafmaat aan een correctionele rechtbank in België?*

Analoog met deelvraag drie zal in deze deelvraag worden onderzocht welke verschillen er zijn in de veroordelingsbeslissing en de strafmaat tussen verschillende groepen advocaten in België. In een eerste luik zal worden gekeken naar de verschillen in deze twee factoren voor beklaagden met advocaat en beklaagden zonder advocaat. Vervolgens zal eenzelfde studie worden uitgevoerd voor private en pro-Deoadvocaten. Ter uitbreiding zullen hierbij tevens de verschillen in veroordelingsbeslissing en strafmaat worden nagegaan tussen tableau advocaten en advocaat-stagairs.

5. *Welke verklaringen hebben vakmensen voor de gevonden resultaten in het empirische onderzoek?*

In deze laatste deelvraag zal door middel van diepte-interviews getoetst worden naar de persoonlijke mening van enkele advocaten over de gevonden resultaten. Hierbij zal worden nagegaan welke verwachtingen zij hebben over het effect van bijstand door een advocaat en de kwaliteit van de juridische tweedelijnsbijstand in België, en in welke mate deze verwachtingen overeenkomen met de bevindingen uit het onderzoek. Tevens zal worden achterhaald welke verklaringen zij zien voor de gevonden resultaten. Op deze manier kunnen de resultaten uit het empirisch onderzoek onderbouwd worden met enkele persoonlijke meningen van mensen uit het vakgebied.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethode

In de eerste deelvraag zal het systeem van de juridische tweedelijnsbijstand in België worden bestudeerd. Aan de hand van een literatuurstudie zal besproken worden welke vormen van juridische bijstand in België worden verleend, wie hier recht op heeft en welke advocaten deelnemen aan dit proces. Via Web of Science en Google Scholar zal op zoek worden gegaan naar wetenschappelijke artikels die handelen over dit onderwerp, en uiteraard vormt ook de Belgische wetgeving één van de belangrijkste bronnen voor het beantwoorden van deze deelvraag. Via Jurisquare zullen bovendien verschillende artikels die handelen over rechtsonderwerpen geraadpleegd worden. Ter uitbreiding zal tevens een beroep worden gedaan op verslagen en publicaties van de Belgische overheid, zoals terug te vinden zijn op de websites van Minister van Justitie Koen Geens en de Orde van de Vlaamse Balies.

Om het effect van de tweedelijnsbijstand in België te bestuderen en deze bevindingen in een juiste context te kunnen plaatsen, zal eveneens naar het buitenland worden gekeken. In deelvraag twee zal beschreven worden op welke manier de juridische bijstand is geregeld in het buitenland. Er zal worden nagegaan welke advocaten de verdediging van minvermogenden voor hun rekening nemen en hoe deze verloond worden. Vervolgens gaan we in deelvraag drie verder in op welke resultaten deze verschillende systemen opleveren. Er wordt onder andere gekeken naar de verschillen in veroordelingsbeslissing en strafmaat tussen private en door de overheid gefinancierde advocaten, daar ook de focus van ons empirisch onderzoek hier ligt. Aangezien in het buitenland hier al verscheidene onderzoeken naar zijn gedaan, zullen beide deelvragen tevens beantwoord worden aan de hand van een literatuurstudie.

Deelvraag vier en vijf vormen het empirische deel van deze thesis. Om deze te beantwoorden, zal gebruik gemaakt worden van zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeksmethoden. In deelvraag vier zal worden achterhaald in welke mate door de overheid gefinancierde advocaten de veroordelingsbeslissing en de strafmaat beïnvloeden in België. Dit zal gebeuren aan de hand van regressieanalyses, die zullen worden uitgevoerd in Stata. De data die gebruikt zal worden hiervoor, werd verzameld aan een correctionele rechtbank. Deze bestaat uit gegevens over alle zedenzaken die tussen 2006 en 2014 aan deze rechtbank behandeld werden. De dataset werd verzameld door de onderzoeksgroep Beleidsmanagement van de UHasselt. In het kader van mijn masterthesis heb ik bijgedragen aan de dataverzameling.

Tot slot zal in deelvraag vijf worden bekeken welke perceptie advocaten en rechters hebben van de kwaliteit van de juridische tweedelijnsbijstand in België. Om de mening van deze vakmensen te achterhalen, zullen semigestructureerde interviews afgenomen worden bij een aantal advocaten. Bij de selectie van deze advocaten zal rekening worden gehouden met hun ervaring en het aantal pro-Deozaken dat zij per jaar behandelen. Er werd gekozen voor semigestructureerde interviews, omdat deze toelaten open vragen te stellen en in te spelen op de elementen die worden aangehaald door de geïnterviewden.

Deel 2: Juridische tweedelijnsbijstand in België

Deel 2 handelt over de manier waarop de tweedelijnsbijstand in België is geregeld. Om een duidelijk beeld te krijgen van het huidige systeem, wordt eerst een kort beeld geschetst over het ontstaan en de evolutie van de juridische bijstand vanuit het standpunt van de burger en van de advocaat. Vervolgens zal worden beschreven hoe deze bijstand vandaag de dag geregeld is. Zoals eerder werd vermeld, trad op 1 september 2016 het hervormde systeem voor de juridische bijstand in werking. Daar we in de volgende deelvragen gebruik zullen maken van data die verzameld werd toen het vorige systeem nog van kracht was, zal dit hoofdstuk eveneens op het oude systeem focussen.

Hoofdstuk 1: Evolutie van de juridische bijstand in België

Tot aan het einde van de 20^e eeuw werd de rechtshulp en de rechtsbijstand georganiseerd in het kader van liefdadigheid. Die vrijwillige basis gold zowel voor de rechtszoekende als voor de verleners van de juridische bijstand. Zo was er geen wettelijke regeling omtrent het verkrijgen van bijstand en kon een rechtzoekende enkel om een "gunst" vragen. Er waren geen formele rechten en de voorwaarden voor het verkrijgen van een pro-Deoadvocaat verschilden van balie tot balie. Wanneer het verzoek tot kosteloze bijstand werd afgewezen, kon men bovendien geen verdere stappen ondernemen. Anderzijds werden pro-Deoadvocaten niet of slechts gedeeltelijk vergoed voor hun prestaties, en werd aangenomen dat zij handelden uit naastenliefden en ideologische overtuigingen (Gibens, 2006, 2008). Sinds de laatste decennia van de 20^e eeuw werden dan ook heel wat initiatieven genomen om die onzekerheid voor zowel de burgers als voor de advocaten weg te nemen.

1.1. Vanuit het perspectief van de burger

De opkomst van de democratische welzijnsstaat aan het begin van de 20^e eeuw heeft geleid tot een wijziging van de algemene opinie betreffende de rechtsbijstand. De idee groeide dat burgers, naast een recht op veiligheid en private eigendom, tevens verschillende sociale en economische rechten hadden (Naert, Algoed, Crombez, Marneffe, & Vereeck, 2016). Eén van die rechten was het recht op juridische bijstand: rechtshulp zou voor iedere burger gegarandeerd moeten worden, en iedere burger zou een gelijke kans moeten krijgen in het rechtssysteem. Toch was het pas in 1994 dat deze rechten ook officieel door de wetgevende instanties werden erkend. In dat jaar werden, met de invoering van artikel 23, de sociale grondrechten opgenomen in de Grondwet. Volgens dit artikel heeft iedere Belg het recht een menswaardig bestaan te leiden en worden hieronder onder andere het recht op arbeid, het recht op goede huisvesting en het recht op sociale, geneeskundige en juridische bijstand verstaan. Een menswaardig leven leiden kan dan ook slechts als iedere burger dezelfde rechten heeft en deze rechten ook kan afdwingen (Gibens, 2008).

De invoering van dit recht in de Grondwet heeft ertoe geleid dat België sindsdien verplicht is om juridische bijstand voor haar burgers te garanderen. Op de overheid rust in dit kader weliswaar een

institutieplichting. Zij moet zelf niet instaan voor het verlenen van deze diensten of verzekeren dat alle rechtshulp gratis is, maar zij moet er wel voor zorgen dat al haar burgers een gelijke toegang hebben tot het recht. Er mogen dus geen financiële, culturele of sociale belemmeringen zijn (Schollen & Vangeebergen, 2000). Bovendien werd op deze manier het gunstregime omgezet naar afdwingbaar recht. Sindsdien hebben rechtzoekenden de mogelijkheid om beroep aan te tekenen bij de arbeidsrechtbank tegen een weigeringsbeslissing of opheffingsbeslissing door het Bureau voor Juridische Bijstand (Gibens, 2008).

1.2. Vanuit het perspectief van de advocaat

Sinds de onafhankelijkheid van België in 1830 en het ontstaan van de rechtsstaat, is het monopolie van de rechtshulp in handen van de advocatuur. Zij was als enige bevoegd om juridisch advies te geven, en om burgers bij te staan in rechtszaken. Decennia lang konden rechtzoekenden zich enkel richten tot de betalende advocatuur, of moesten zij hopen op de goede wil van een advocaat om hen kosteloos bij te staan. Aan het einde van de 19^e eeuw ontstonden echter verschillende organisaties die de comfortabele positie van de advocatuur in gedrang brachten. Zij deden een eerste poging om tevens juridisch advies, informatie en beperkte vormen van bijstand te verlenen en dit eveneens aan mensen met een laag inkomen. Vooral vakbonden en andere werknemersorganisaties speelden, onder invloed van de opkomende arbeidsrechten, hierin een belangrijke rol. Het Gerechtelijk Wetboek, dat in 1967 werd ingevoerd, bevestigde deze bevoegdheden en liet vakbonden toe om haar leden te verdedigen voor de sindsdien opgerichte arbeidsrechtbanken, maar benadrukte ook het monopolie van de juridische representatie voor de advocatuur (Gibens, 2006).

De verschillende organisaties waren echter gericht op een zeer specifieke doelgroep en gespecialiseerd in een bepaald domein van het recht, waar ze niet van wensten af te wijken. Bovendien bleef het verlenen van advies en bijstand veelal voorbehouden voor hun leden. Van een algemene juridische bijstand was dus zeker geen sprake (Schollen & Vangeebergen, 2000). Om die reden werden in de periode 1960-1970, naar Nederlands voorbeeld, verschillende Wetswinkels opgericht door progressieve advocaten. Op die manier wilden zij rechtshulp garanderen voor alle inwoners, en voor alle materies in het recht. Hun doel was het oprichten van een gecoördineerd systeem van juridische en sociale hulp, maar ook deze inspanningen leidden niet tot een succes. Reden hiervoor was de verdeling van de Wetswinkels in twee categorieën: sommigen focusten op het verlenen van juridisch advies in specifieke gebieden met minvermogene inwoners, anderen probeerden enkel de politieke opinie te beïnvloeden en werden voornamelijk geïnspireerd door linkse activisten. In 1980 ontstonden daarnaast heel wat problemen: er was geen respect voor hun activiteiten, er waren organisatorische problemen en een tekort aan personeel. Om die reden werden de Wetswinkels na slechts een decennia dan ook weer afgeschaft (Gibens, 2006).

Rond diezelfde periode kwam de rechtshulp voor minvermogenen bovendien verder onder druk te staan als gevolg van een dalend aantal advocaten. Een groot aantal jonge advocaten verliet vervroegd de balie, en door de invoering van het Gerechtelijk Wetboek in 1967 dat voor heel wat hervormingen zorgde

op het vlak van justitie, sloten verschillende oudere advocaten zich aan bij de rechterlijke macht. Een steeds kleiner wordend groepje advocaten moest dus instaan voor steeds meer zaken, waardoor er onvoldoende tijd en middelen waren om de verdediging van minvermogenden op een correcte manier te verzorgen (Gibens, 2006).

Deze ontwikkelingen zorgden voor een steeds hoger wordende nood aan een hervorming van de juridische bijstand. Het initiatief hiervoor kwam in 1970 vanuit de advocatuur zelf. De toenmalige voorzitter van de Nationale Orde van Advocaten van België, J. Van den Heuvel, formuleerde een voorstel van een nieuwe regeling omtrent de rechtshulp, gebaseerd op drie grote principes: een financiële tussenkomst door de staat in de vergoeding van advocaten die rechtshulp verlenen, de deelname van alle advocaten aan het bijstandssysteem en de invoering van de rechtsbijstandverzekering. Als reactie hierop werd een werkgroep opgericht door de minister van Justitie. Deze kwam in 1977 met een advies dat in grote lijnen overeenkwam met het voorstel van Van den Heuvel (Van den Heuvel, 1993).

Het Parlement volgde dit advies echter slecht gedeeltelijk. De wet van 9 april 1980⁵ houdende een deeloplossing van het probleem van de rechtshulp en ter regeling van de bezoldiging van de advocaten-stagiairs belast met de rechtsbijstand, bepaalde weliswaar dat er een vergoeding zou worden toegekend voor verleners van rechtshulp, maar deze werd beperkt tot de advocaat-stagiairs. De in het tableau opgenomen advocaten die pro-Deozaken wensten te behandelen, moesten dit nog steeds met eigen middelen financieren. Het Parlement merkte wel op dat het ging om een tijdelijke oplossing, bij gebrek aan voldoende financiële middelen om alle advocaten te vergoeden. De keuze voor de vergoeding van de stagiairs was tweeledig. Enerzijds hadden zij over het algemeen grote financiële moeilijkheden aan het begin van hun carrière, anderzijds werd het grootste deel van de juridische bijstand door hen verleend. Een rechtsbehoevende die een verzoek tot bijstand indiende bij een Bureau voor Consultatie en Verdediging, kreeg namelijk steeds een advocaat-stagiair toegewezen. Slechts in uitzonderlijke gevallen werd een tableau-advocaat aangesteld. Wel moet worden opgemerkt dat de vergoeding die stagiairs ontvingen lang niet voldoende was om de kosten van de gratis verleende bijstand te dekken. Een gemiddelde vergoeding bedroeg 2.500 Belgische Frank (Van den Heuvel, 1993). Een wetsvoorstel van de Nationale Orde van Belgische Advocaten in 1996 vormde uiteindelijk de basis voor de wet van 23 november 1998 betreffende de juridische bijstand⁶. Hierin werd het pro-Deosysteem grondig hervormd, en werd onder andere bepaald dat ook tableau-advocaten voortaan vergoed zouden worden door de staat (Gibens, 2006).

⁵ B.S., 30 april 1980

⁶ B.S., 22 december 1998

Hoofdstuk 2: Organisatie van de juridische bijstand in België

De juridische bijstand wordt geregeld in Boek IIIbis Juridische bijstand van het Gerechtelijk Wetboek. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen eerstelijnsbijstand en tweedelijnsbijstand.

2.1. Eerstelijnsbijstand

Volgens artikel 508/1 van het Gerechtelijk Wetboek wordt de juridische eerstelijnsbijstand gedefinieerd als de juridische bijstand die verleend wordt in de vorm van praktische inlichtingen, juridische informatie, een eerste juridisch advies of de verwijzing naar een gespecialiseerde instantie of organisatie. Het heeft als doel praktische juridische vragen van burgers te beantwoorden en eenvoudige problemen op te lossen. De eerstelijnsbijstand is voor alle inwoners van België kosteloos. Ze wordt georganiseerd door de Commissie voor Juridische Bijstand (CJB), dat in elk gerechtelijk arrondissement te vinden is. Zij regelen de zitdagen van advocaten en het overleg en de coördinatie tussen de organisaties van juridische bijstand, en staan in voor de verspreiding van informatie over het bestaan en de voorwaarden van de eerstelijnsbijstand⁷.

De zitdagen voor juridische eerstelijnsbijstand worden voornamelijk gehouden door advocaten. De Orde van Advocaten stelt jaarlijks een lijst op met advocaten die willen deelnemen aan het verlenen van de eerstelijnsbijstand en ziet vervolgens toe op hun prestaties⁸. De verleners van eerstelijnsbijstand worden vergoed door de CJB's (Schollen & Vangeebergen, 2000). Verder wordt in artikel 508/5 Ger. W. bepaald dat ook openbare en particuliere organisaties eerstelijnsbijstand kunnen verlenen. Hiermee wordt bedoeld op vakbonden, OCMW's en huurdersbonden. Zij kunnen deze diensten gratis verlenen of tegen een beperkte vergoeding, en worden betaald door de bevoegde overheid aan de hand van een uurtarief per zitting (IAB, 2014).

2.2. Tweedelijnsbijstand

Onder juridische tweedelijnsbijstand wordt de juridische bijstand verstaan die wordt verleend aan een natuurlijk persoon in de vorm van een juridisch advies, bijstand of vertegenwoordiging aan de hoven en rechtbanken. Dit kan al dan niet gebeuren in het kader van een procedure⁹. Deze bijstand wordt geregeld door het Bureau voor Juridische Bijstand (BJB), dat bij elke balie werd opgericht. Deze Bureaus dragen tevens de administratieve lasten van het systeem. Volgens artikel 508/19bis wordt hiervoor jaarlijks een subsidie toegekend, ten bedrage van 8,108% van het budget dat bedoeld is ter vergoeding van de deelnemende advocaten (Orde van Vlaamse Balies, 2015).

⁷ Artikel 508/3 Gerechtelijk Wetboek

⁸ Artikel 508/5 Gerechtelijk Wetboek

⁹ Artikel 508/1 Gerechtelijk Wetboek

2.2.1. Toekenningsvoorwaarden

Het recht op juridische tweedelijnsbijstand werd in het Gerechtelijk Wetboek verbonden aan een aantal voorwaarden. Volgens artikel 508/13 is de bijstand enkel volledig of gedeeltelijk kosteloos voor rechtzoekenden die over onvoldoende bestaansmiddelen beschikken, en voor de met hen gelijkgestelde personen. De aanstelling van een advocaat in het kader van tweedelijnsbijstand kan ambtshalve gebeuren, op verzoek van de rechtzoekende, op verzoek van de advocaat of na een doorverwijzing door de eerstelijnsbijstand. De aanvraag kan tevens gebeuren via een bijstandsorganisatie, zoals het OCMW of een vluchthuis (Orde van Vlaamse Balies, 2015). Een rechtzoekende die gebruik wenst te maken van de kosteloze bijstand, dient een verzoek in tijdens de zittingen van het Bureau voor Juridische Bijstand. Het Bureau zal vervolgens binnen 15 dagen uitspraak doen over het verzoek. Indien het verzoek wordt goedgekeurd, selecteert de aanvrager een advocaat uit de lijst. Het Bureau brengt vervolgens de betreffende advocaat op de hoogte. Wanneer de aanvrager zich rechtstreeks wendt tot een in de lijst opgenomen advocaat, zal de advocaat het Bureau hiervan op de hoogte moeten brengen en toestemming vragen om zijn cliënt de bijstand te verlenen¹⁰. Tegen een weigering van een verzoek tot bijstand kan de aanvrager zich beroepen bij de Arbeidsrechtbank (Gibens, 2008).

In bepaalde situaties werd de rechter er door de wet toe verplicht om ambtshalve een pro-Deoadvocaat aan te stellen. De rechtzoekende die onder de volgende categorieën vallen, hebben dus ten allen tijde recht op kosteloze bijstand¹¹:

- "de begunstigde die bedragen geniet uitgekeerd als leefloon of als maatschappelijke bijstand, op voorlegging van de geldige beslissing van het betrokken openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn;
- de begunstigde die bedragen geniet uitgekeerd als gewaarborgd inkomen voor bejaarden, op voorlegging van het jaarlijks attest van de Rijksdienst voor Pensioenen;
- de begunstigde die een vervangingsinkomen voor gehandicapten geniet op voorlegging van een beslissing van de minister bevoegd voor de sociale zekerheid of van een afgevaardigd ambtenaar;
- de persoon die een kind ten laste heeft dat gewaarborgde kinderbijslag geniet, op voorlegging van het attest van de Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers;
- de huurder van een sociale woning die in het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een huur betaalt die overeenkomt met de helft van de basishuurprijs of die in het Waals Gewest een minimumhuur betaalt, op voorlegging van hun laatste huurberekeningsfiche;

¹⁰ Artikel 508/9 Gerechtelijk Wetboek

¹¹ Artikel 1 Koninklijk Besluit van 18 december 2003 tot vaststelling van de voorwaarden van de volledige of gedeeltelijke kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand en de rechtsbijstand. B.S., 24 december 2003 (hierna: KB 18 december 2003)

- de minderjarige op voorlegging van zijn identiteitskaart of van enig ander document waaruit zijn staat blijkt.”

Verder bestaat voor een aantal personen een weerlegbaar vermoeden van ontoereikendheid van inkomen. Zij hebben, behoudens tegenbewijs, tevens recht op een volledig kosteloze bijstand¹²:

- “gedetineerden;
- de beklaagde bedoeld zoals in de artikelen 216quinquies tot 216septies van het Wetboek van strafvordering;
- de geesteszieke die het voorwerp heeft uitgemaakt van een maatregel voorzien in de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke;
- de vreemdeling voor wat betreft de indiening van het verzoek tot machtiging van verblijf, of van een administratief of rechterlijk beroep tegen een beslissing die genomen werd met toepassing van de wetten betreffende de toegang, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen op voorlegging van bewijsstukken;
- de asielaanvrager, of de persoon die een aanvraag indient van het statuut van ontheemde, op voorlegging van de nodige bewijsstukken;
- de persoon tijdens de procedure van collectieve schuldenregeling, op voorlegging van de beschikking van toelaatbaarheid, bedoeld in artikel 1675/6 Ger.W., alsmede de persoon belast met overmatige schulden op voorlegging van een verklaring van hem waaruit blijkt dat de toekenning van de rechtsbijstand of van de juridische tweedelijnsbijstand aangevraagd wordt met het oog op de inleiding van een procedure van collectieve schuldenregeling.”

Buiten deze gelijkgestelde categorieën, heeft iedere burger recht op tweedelijnsbijstand indien zijn inkomen valt binnen de inkomensgrenzen. Afhankelijk van deze grenzen heeft men recht op een volledig kosteloze bijstand of op een gedeeltelijk kosteloze bijstand. Sinds 1 september 2016 zijn de inkomensgrenzen als volgt¹³:

Voor een alleenstaande:

- Volledig kosteloos indien netto inkomen maximum €953 per maand bedraagt.
- Gedeeltelijk kosteloos indien netto inkomen tussen €953 en €1.224 ligt.

Indien gehuwd, samenwonend of alleenstaand met een persoon ten laste:

- Volledig kosteloos indien het netto gezinsinkomen maximum €1.224 bedraagt, vermeerderd met €173,48 per persoon ten laste.

¹² Artikel 1 KB 18 december 2003

¹³ Artikel 1 Koninklijk Besluit van 3 augustus 2016 tot wijziging van het koninklijk besluit van 18 december 2003 tot vaststelling van de voorwaarden van de volledige of gedeeltelijke kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand en de rechtsbijstand. B.S., 10 augustus 2016.

- Gedeeltelijk kosteloos indien het netto gezinsinkomen tussen €1.224 en €1.493 ligt, vermeerderd met €173,48 per persoon ten laste.

Deze bedragen worden jaarlijks aangepast, rekening houdend met de evolutie van het indexcijfer van de consumptieprijzen van de maand juli van dat jaar¹⁴.

Het Bureau voor Juridische bijstand kan, ambtshalve of op verzoek van de advocaat, volgens artikel 508/18 van het Gerechtelijk Wetboek een einde maken aan de bijstand omwille van een van de volgende redenen: de begunstigde voldoet niet langer aan de voorwaarden voor juridische bijstand, de begunstigde heeft nooit voldaan aan de voorwaarden (bijvoorbeeld doordat hij valse informatie heeft verstrekt aan het Bureau of doordat het tegenbewijs wordt geleverd), of de begunstigde weigert zijn medewerking te verlenen aan de advocaat. Tegen deze beslissing van het Bureau kan tevens beroep worden ingesteld bij de arbeidsrechtbank. De advocaat zal in voorkomend geval worden vergoed voor de tot dan toe geleverde prestaties (Orde van Vlaamse Balies, 2015).

2.2.2. Financiële verplichtingen van de rechtzoekende

Gedeeltelijk kosteloze bijstand betekent dat de advocaat een bijdrage kan vragen aan zijn cliënt. Het bedrag van de bijdrage is gelijk aan het verschil tussen zijn inkomsten uit bestaansmiddelen en de bedragen van de inkomensgrenzen, maar moet tussen 25 en 125 euro liggen. Het precieze bedrag wordt door het Bureau voor Juridische bijstand meegedeeld aan de advocaat en de rechtzoekende (Orde van Vlaamse Balies, 2015). Vanaf 1 september 2016 zal iedere rechtzoekende die aanspraak wil maken op een pro-Deoadvocaat of een gerechtelijke procedure wil opstarten waarin hij wordt bijgestaan door een pro-Deoadvocaat tevens verplicht zijn om een beperkte forfaitaire bijdrage te betalen aan zijn advocaat. Dit remgeld zou een onnodig en overmatig gebruik van de tweedelijnsbijstand moeten tegengaan, en ervoor moeten zorgen dat enkel in strikt noodzakelijke gevallen een beroep wordt gedaan op het gerecht. De forfaitaire bijdrage bedraagt 20 euro bij de aanstelling van een advocaat, en 30 euro per opgestarte procedure. De advocaat mag zijn taken opschorten zolang hij deze bijdrage niet heeft ontvangen, tenzij hij vrijwillig afstand doet van de bijdrage of toestaat dat deze in schijven wordt betaald (Belgische

¹⁴ Ten tijde van de steekproef die werd genomen voor deze thesis , waren de bedragen als volgt (Artikel 3 KB 18 december 2003):

- 780, 1.004 en 1224 € vanaf 1 januari 2006
- 795, 1.022 en 1.247 € vanaf 1 januari 2007
- 865, 1.112 en 1.357 € vanaf 1 september 2008
- 860, 1.104 en 1.348 € vanaf 1 september 2009
- 878, 1.128 en 1.377 € vanaf 1 september 2010
- 907, 1.165 en 1.423 € vanaf 1 september 2011
- 928, 1.191 en 1.454 € vanaf 1 september 2012
- 942, 1.210 en 1.477 € vanaf 1 september 2013
- 943,55, 1.212,15 en 1.479,60 € vanaf 1 september 2014
- 822, 1.056 en 1.289 € vanaf 1 september 2015

Federale Overheidsdiensten, 2016). Bepaalde categorieën zijn wel vrijgesteld van deze bijdragen, zoals minderjarigen, in strafzaken personen die volledige kosteloze bijstand genieten, personen die een asielaanvraag indienen, personen in procedures over de bescherming van geesteszieken en geïnterneerden¹⁵. Tot slot komen rechtzoekenden die een rechtsbijstandverzekering hebben afgesloten, niet in aanmerking voor een pro-Deadvocaat, voor zover deze de prestaties van de advocaat dekt. Het ereloon van de advocaat en de overige kosten kunnen dan namelijk betaald worden door de verzekering. Elke advocaat is ertoe verplicht om na te gaan of zijn cliënt al dan niet aanspraak kan maken op een tussenkomst van de verzekering (Orde van Vlaamse Balies, 2015).

Buiten de kosten voor advies, vertegenwoordiging en bijstand door een advocaat komen er nog heel wat andere kosten kijken bij het instellen van een procedure bij de rechtbank. Zo zijn er de gerechtskosten, waar onder andere de kosten voor afschriften, uitgiftes en rolrechten onder worden verstaan. Tevens omvatten deze kosten de erelonen van gerechtsdeurwaarders, notarissen en erkende bemiddelaars. Het recht op juridische bijstand impliceert niet de kosteloosheid van gerechtskosten. Hiervoor zal via een aparte procedure bij het Bureau voor Juridische Bijstand een verzoek tot rechtsbijstand moeten worden ingediend. De voorwaarden zijn dezelfde als die voor de juridische bijstand (Orde van Vlaamse Balies, 2015). Verder geldt in België het principe dat de verliezer betaalt, en zal de verliezende partij dus gehouden zijn een rechtsplegingsvergoeding (hierna RVP) te betalen. Deze vergoeding is een forfaitaire tegemoetkoming in de kosten en erelonen van de advocaat van de in het gelijk gestelde partij¹⁶. Volgens het Koninklijk Besluit van 26 oktober 2007 tot vaststelling van het tarief van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 1 tot 13 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van de advocaat¹⁷, wordt het bedrag van de RVP bepaald door de ingestelde vordering. De maximum- en minimumtarieven van de vergoeding zijn door deze wet dan ook vastgelegd per schijven van het gevorderde bedrag. De rechter beslist in het eindvonnis over de waarde van de RVP en verwijst deze aan de in het ongelijk gestelde partij. Hij moet hierbij wel rekening houden met de financiële draagkracht van de partijen, de complexiteit van de zaak, de contractueel bepaalde vergoedingen voor de in het gelijk gestelde partij en het kennelijk onredelijk karakter van de situatie. Indien de RVP zou leiden tot een onrechtvaardige situatie voor de minvermogende, kan de rechter deze verlagen. De beperkte financiële draagkracht kan echter in geen geval leiden tot de vrijstelling van de betaling van de RVP. De RVP kan niet lager worden dan het minimumbedrag (Samoy & Sagaert, 2008).

¹⁵ Artikel 508/17 Gerechtelijk Wetboek

¹⁶ Artikel 1022 Gerechtelijk Wetboek

¹⁷ B.S., 9 november 2007

2.2.3. Salduz-wetgeving

Sinds 1 januari 2012 is in België de wet Salduz van kracht. De naam Salduz werd ontleend aan Yusuf Salduz, een Koerdisch-Turkse minderjarige die in 2001 in Turkije werd opgepakt op verdenking van het bevestigen van een verboden spandoek aan een brug en het deelnemen aan een betoging ter ondersteuning van de Koerdische Arbeidersbeweging PKK, een terroristische organisatie. Salduz bekende de feiten, maar beweerde later dat er tijdens het politieverhoor geweld tegen hem werd gebruikt. Toch werd hij in Turkije veroordeeld tot 2,5 jaar gevangenisstraf. Het Europese Hof van de Rechten van de Mens gaf de jongen op 27 november 2008 echter gelijk, en bevestigde dat een verdachte bij arrestatie recht heeft op bijstand door een advocaat. Alle lidstaten van de Raad van Europa werden verplicht de uitspraak in hun rechtspraak op te nemen (Vermeiren, 2012). Voor België leidde dit tot de invoering van de wet van 13 augustus 2011 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, om aan elkeen die wordt verhoord en aan elkeen wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan (aangehaald als: Wet Salduz)¹⁸. Volgens artikel 2 lid 2 van deze wet heeft een verdachte het recht om, nog voor het eerste verhoor, gedurende 30 minuten een vertrouwelijk overleg te hebben met een advocaat naar keuze of met een advocaat die hem werd toegewezen, en dit zowel voor verhoren door de onderzoeksrechter als voor politieverhoren. Het recht op vertrouwelijk overleg is gewaarborgd voor alle verdachten van misdrijven die bestraft kunnen worden met een gevangenisstraf van één jaar of meer (Minnaert, 2011).

Een advocaat kan ervoor kiezen enkel voor zijn eigen cliënteel deze prestaties te verlenen, maar kan zich ook inschrijven bij de permanentiedienst. Deze dienst werd opgericht om de bijstand door een advocaat voor en tijdens het eerste verhoor te allen tijde te garanderen. Wanneer de verdachte niet over een advocaat beschikt, kan op deze manier via de Salduzwebapplicatie een advocaat toegewezen worden. In 2014 werd in Vlaanderen in 19.079 dossiers (93%) een advocaat gevonden via de applicatie (De Wit, 2015). Advocaten beschikken in het kader van deze dienst wel over heel wat vrijheden. Zo kunnen zij onder anderen zelf bepalen in welke politiezones, op welke momenten, in welke taal en in welke materies zij wensen op te treden (Orde van Vlaamse Balies, 2015). Indien de te ondervragen persoon over onvoldoende inkomsten beschikt, zijn de wetsartikelen betreffende de toekenning van de gedeeltelijke of volledige kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand van toepassing¹⁹. De prestaties die in deze context door advocaten worden geleverd, werden bijna een jaar na de invoering van de wet opgenomen in de lijst van activiteiten van juridische tweedelijnsbijstand die vergoed worden door de Staat²⁰. De invoering van de wet bracht dan ook heel wat kosten met zich mee voor Justitie. Ter

¹⁸ B.S., 5 september 2011

¹⁹ Wet van 13 augustus 2011

²⁰ Ministerieel besluit van 6 december 2012 tot wijziging van de bijlage bij het ministerieel besluit van 5 juni 2008 tot vaststelling van de lijst met de punten voor prestaties verricht door advocaten belast met gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand. B.S., 11 december 2012

indicatie, in het gerechtelijk jaar 2012-2013 bedroegen de uitgaven in het kader van Salduz maar liefst 3% van het totale budget voor de juridische bijstand ("Tweedelijnsbijstand Salduz toch vergoed," 2012).

2.2.4. Verleners van tweedelijnsbijstand

2.2.4.1. Wie treedt op in de juridische tweedelijnsbijstand?

De tweedelijnsbijstand wordt uitsluitend verleend door de advocatuur. België bevindt zich in een vrij unieke positie, daar er enkel wordt gewerkt met private advocaten die van tijd tot tijd in het kader van de bijstand optreden. Er bestaan dus geen advocaten die enkel en alleen minvermogenden vertegenwoordigen en volledig gefinancierd worden door de overheid. De orde van Advocaten stelt jaarlijks een lijst op van advocaten die wensen deel te nemen aan de bijstandsverlening²¹. In deze lijst worden tevens de voorkeursmateries van de advocaten opgenomen. De advocaten dienen deze voorkeuren te staven, of moeten zich ertoe verbinden een opleiding te volgen die door de Raad van de Orde of door de Orde van Vlaamse Balies wordt georganiseerd (Orde van Vlaamse Balies, 2015). Enkel advocaten die staan ingeschreven op de lijst mogen juridische tweedelijnsbijstand verlenen. De Orde ziet tevens toe op de kwaliteit van de prestaties die worden geleverd door de advocaten. In geval van tekortkoming kan de Raad van de Orde van Advocaten met een met redenen omklede beslissing een advocaat schrappen van de lijst of de vergoeding van de advocaat verminderen in functie van de kwaliteit van de geleverde prestaties²².

Er zijn twee grote groepen advocaten die pro-Deozaken behandelen: tableau-advocaten en advocaat-stagiairs. Onder tableau-advocaten worden advocaten verstaan die de driejarige stage hebben afgerond en geslaagd zijn voor het examen van beroepsbekwaamheid²³. Een tableau-advocaat is niet verplicht deel te nemen aan de tweedelijnsbijstand, hij kan zich vrijwillig laten opnemen in de lijst. De advocaat kan zich in hoofdorde of in bijkomende orde inschrijven op de lijst. Een advocaat die in hoofdorde staat ingeschreven kan aangewezen worden door het Bureau voor Juridische Bijstand zonder dat de rechtzoekende hem op voorhand heeft geraadpleegd of kan zelf om een aanduiding verzoeken voor een bepaalde cliënt, terwijl een advocaat die in bijkomende orde staat ingeschreven enkel kan worden aangesteld indien hij hier zelf om verzoekt na raadpleging door een rechtzoekende (Orde van Vlaamse Balies, 2015).

Advocaat-stagiairs behoren niet tot het tableau. Wel worden zij beschouwd als volwaardige advocaten en mogen zij dossiers behandelen onder toezicht van een stagemeeester. Zij worden bij de verschillende balies opgenomen in een afzonderlijke lijst van stagiairs. Tijdens hun stage zijn deze advocaten verplicht om in totaal minimaal vijftien pro-Deozaken te behandelen. Zolang de stagiair deze vijftien aanstellingen niet heeft verkregen, kan hij zijn aanvraag tot opname in het tableau niet indienen en wordt zijn stage verlengd tot hij deze doelstelling wel heeft behaald. De Raad van de Orde bepaalt of een dossier mag

²¹ Artikel 508/1 Gerechtelijk Wetboek

²² Artikel 508/8 Gerechtelijk Wetboek

²³ Artikel 428bis Gerechtelijk Wetboek

worden meegeteld of niet. "De Raad kan beslissen dat een dossier niet meetelt, bijvoorbeeld omdat de stagiair onvoldoende inspanningen verricht, omdat de stagiair het dossier kwalitatief niet goed heeft behandeld of omdat de stagiair heel wat dossiers in een zelfde rechtsmaterie voorlegt" (Nederlandse Orde van Advocaten te Brussel, 2014). Advocaat-stagiairs worden automatisch in hoofdorde ingeschreven op de lijst van pro-Deoadvocaten. De advocaat-stagiair mag, behoudens gegronde redenen, geen pro-Deodossiers weigeren ("De pro-deo advocaat," 2015). Tijdens de stage krijgt een stagiair een vaste maandelijkse vergoeding. Voor een voltijdse beschikbaarheid bedraagt de minimumvergoeding in het eerste jaar 1.350 euro netto per maand, en vanaf het tweede jaar 1.900 euro per maand. De vergoeding kan verminderd worden bij een verminderde beschikbaarheid²⁴. De zaken die de stagiair behandelt in het kader van tweedelijnsbijstand vallen echter niet onder deze vergoeding. Deze prestaties worden op dezelfde vergoed als bij de tableau-advocaten (Nederlandse Orde van Advocaten te Brussel, 2014).

In de volgende tabel wordt het aantal advocaten weergegeven dat in de afgelopen gerechtelijke jaren deelnam aan het verlenen van de juridische bijstand.

Aantal advocaten dat deelnam aan de juridische tweedelijnsbijstand in de afgelopen jaren	
Gerechtelijk jaar	Aantal advocaten
2015-2016	4.637
2014-2015	4.441
2013-2014	4.465
2012-2013	4.365

Tabel 1: Aantal pro-Deoadvocaten in België in de afgelopen jaren²⁵

De belangen van alle advocaten in België, dus ook van de pro-Deoadvocaten, worden vertegenwoordigd door de Orde van Advocaten. In 2002 splitste de Nationale Orde van Advocaten van België op in een Vlaamse en een Waalse Orde. De advocaten in Vlaanderen worden sindsdien vertegenwoordigd door de *Orde van Vlaamse Balies (OVB)*, de Waalse tegenhanger werd de *Ordre des barreaux francophone et germanophone (OBJG)*. De OVB vertegenwoordigt de 14 Nederlandstalige balies, wat goed is voor zo'n 10.000 advocaten. De 14 Frans- en Duitstalige worden vertegenwoordigd door het OBJG. De reden voor deze splitsing lag in hun verschillende standpunten ten opzichte van de regeling van de tweedelijnsbijstand. De Waalse Orde streefde naar een door de overheid gefinancierd systeem, gebaseerd op het systeem van de sociale zekerheid. In Vlaanderen was er daarentegen vooral aandacht voor de onafhankelijkheid van de advocatuur, en probeerde men de politieke invloeden zoveel mogelijk te beperken (Gibens, 2006). De taken van de Orde van Vlaamse Balies zijn opgenomen in het Gerechtelijk Wetboek. Zij staat onder andere in voor de behartiging van de belangen van advocaten en treedt in dit kader tevens in dialoog met de overheid. Verder regelt zij de stage, de beroepsopleiding en

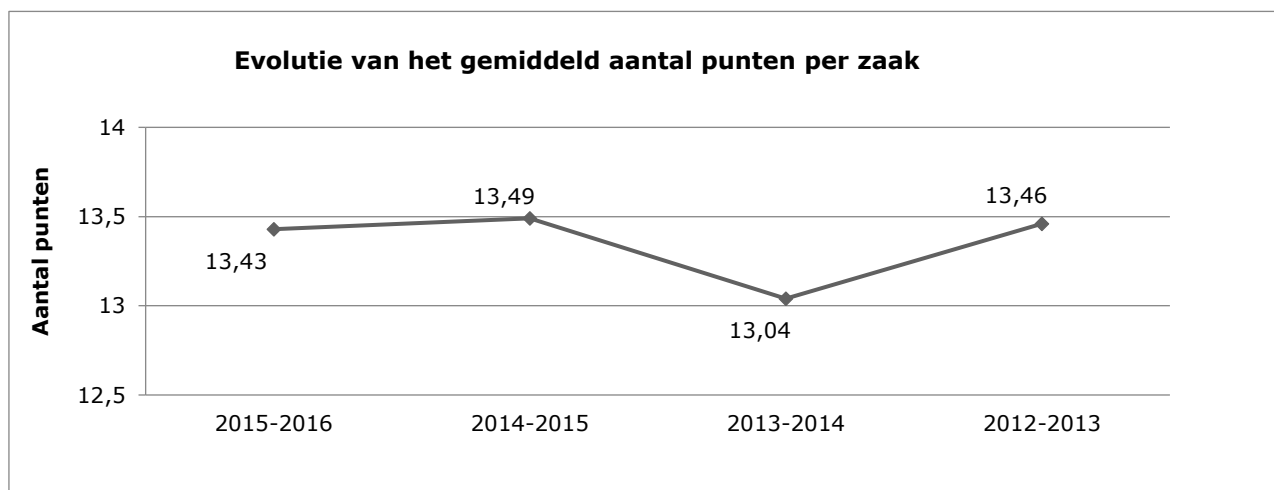
²⁴ Codex Deontologie voor Advocaten van 25 juni 2014. B.S., 30 september 2014

²⁵ (Stafmedewerker Departement Toegang tot het recht [Persoonlijke communicatie], 10 maart 2017)

de permanente vorming van advocaten. Ook voor de juridische bijstand speelt zij een belangrijke rol. De Orde vaardigt tot slot reglementen uit die bindend zijn voor alle advocaten. Deze werden verzameld in de Codex Deontologie voor Advocaten("Onze organisatie," 2017).

2.2.4.2. Vergoeding

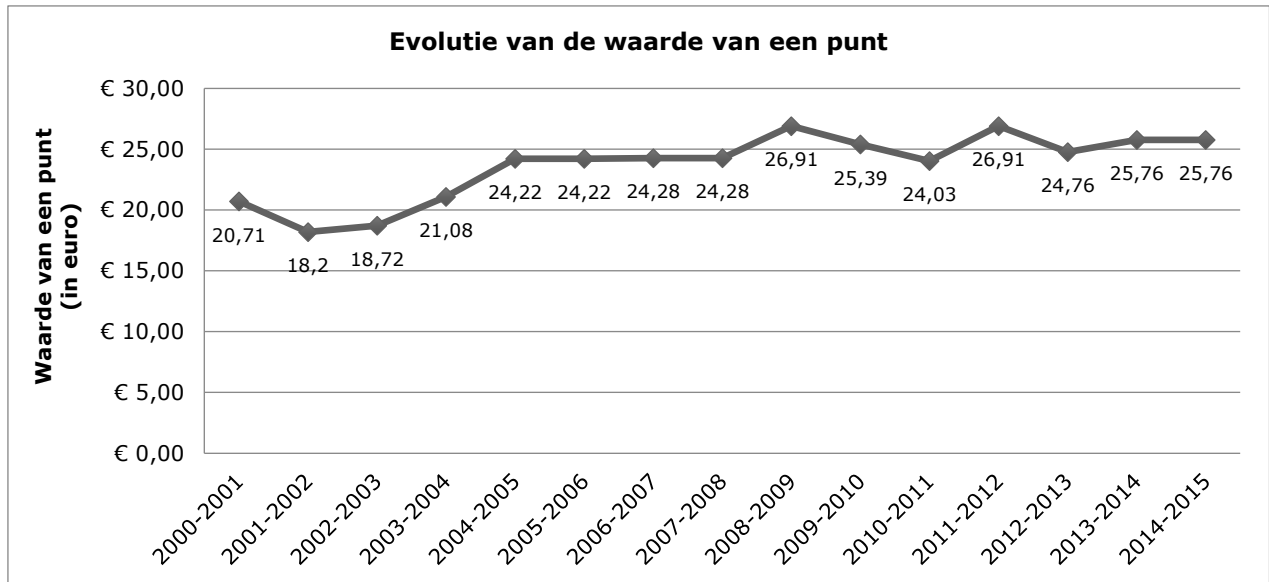
De advocaten die optreden in het kader van de juridische tweedelijnsbijstand worden vergoed door de Staat, aan de hand van een puntensysteem. De advocaten stellen voor iedere behandelde zaak een verslag op van de prestaties die zij hebben geleverd en overhandigen dit aan het Bureau voor Juridische bijstand. Het verslag bestaat uit een gedetailleerde omschrijving van de geleverde prestaties, en bevat eventueel bewijsstukken. Tevens dient de advocaat een bepaald puntenaantal voor te stellen, aan de hand van de nomenclatuur. De nomenclatuur wordt opgesteld door de Ordes en geeft een omschrijving van hoeveel punten iedere prestatie waard is. Het BJB gaat na of het verslag volgens de richtlijnen is opgesteld en of de gevraagde punten kunnen worden toegekend. Ze kent enkel punten toe voor de prestaties die de advocaten in hun verslagen hebben opgelijst (Orde van Vlaamse Balies, 2015). In de volgende grafiek wordt het gemiddeld aantal punten dat in de afgelopen jaren aan een dossier werd toegekend, weergegeven. Dit aantal bedroeg jaarlijks ongeveer 13 punten. Voor zedendossiers werden geen aparte gegevens bijgehouden (Steylaerts, 2017).



Figuur 1: Evolutie van het gemiddeld aantal punten per zaak

Vervolgens bezorgen de Bureaus een overzicht van alle advocaten die tweedelijnsbijstand hebben verricht, hun prestaties en het aantal toegekende punten aan de OVB en de OBFV ("Tweedelijnsbijstand Salduz toch vergoed," 2012). De Ordes dienen op hun beurt, op basis van deze gegevens, een voorstel tot bepaling van de waarde van een punt in bij de Minister van Justitie. Deze zal de precieze waarde van één punt bepalen, en op basis daarvan een vergoeding uitbetalen aan de Ordes. De Minister kan een kruiscontrole laten uitvoeren van de door de balies toegekende punten. Dit is een controle van elke balie door een andere balie afkomstig uit een ander hof van beroep. In de praktijk worden deze controles georganiseerd door de OVB en de OBFV (Orde van Vlaamse Balies, 2015). De balies staan tot slot in voor de uitbetaling van de advocaten ("Tweedelijnsbijstand Salduz toch vergoed," 2012). De betaling vindt plaats in de maand mei of juni van het jaar "waarin het voorstel van berekening van de waarde van een punt aan de minister van Justitie werd overgemaakt" (Orde van Vlaamse Balies, 2015). De advocaat zal dus pas één tot anderhalf jaar na het verrichten van de prestaties zijn vergoeding ontvangen. Bovendien weet hij nooit op voorhand hoeveel deze vergoeding precies zal bedragen.

De werkelijke waarde van een punt wordt bepaald door het jaarlijkse budget van de Staat, vermeerderd met de forfaitaire bijdragen en de rechtsplegingsvergoedingen, te delen door het totaal aantal verzamelde punten in dat jaar. De middelen die door de Staat worden uitgetrokken voor de juridische bijstand zijn dus de belangrijkste determinant van de vergoeding die de advocaten zullen ontvangen. Dit budget kende de afgelopen jaren een positieve evolutie. Zo werd in 2001 "slechts" 25 miljoen euro voorzien voor de juridische bijstand, en bedroeg dit in 2011 al maar liefst 68 miljoen (Uyttersprot, 2015). Voor 2017 werd door Minister van Justitie Koen Geens een bedrag van 72 miljoen uitgetrokken (Geens, 2015). De afgelopen jaren bedroeg de waarde van een punt om en bij de 25 euro (Heuvelmans, z.d.). In onderstaande grafiek wordt de evolutie van de waarde van een punt weergegeven voor de afgelopen vijftien jaar. Voor het gerechtelijk jaar 2015-2016 bedraagt het voorstel voor de waarde van een punt 24,17 euro. Net zoals de vorige jaren ijvert de Orde wel voor een bijkomend budget om deze waarde te verhogen (Orde van Vlaamse Balies, 2017).



Figuur 2: Evolutie van de waarde van een punt²⁶

Een advocaat ontvangt ter vergoeding van zijn prestaties een bedrag evenredig aan het aantal punten dat hij in een gerechtelijk jaar verzamelde, vermenigvuldigd met de waarde van een punt in dat jaar. De bedragen die een advocaat ontvangt in de vorm van rechtsplegingsvergoedingen worden in mindering gebracht van de punten. Verder kan het aantal punten eveneens verminderd worden indien de prestaties niet volledig werden geleverd, bijvoorbeeld bij intrekking van de juridische bijstand of bij een minnelijke schikking, of wanneer de kwaliteit van de geleverde prestaties als onvoldoende wordt bevonden. Tot slot ontvangt de advocaat een vergoeding van een half punt voor iedere 20 kilometer die vanaf het kantoor van de advocaat wordt afgelegd. Voor handelingen waarvoor de verplaatsing niet strikt noodzakelijk is, kan geen vergoeding worden gevraagd (Orde van Vlaamse Balies, 2015).

²⁶ (Adelaire & Reynaert, 2012), (Orde van Vlaamse Balies, 2012, 2013, 2014)

Deel 3: Juridische tweedelijnsbijstand in andere landen

Indien we willen bestuderen welke resultaten door de overheid gefinancierde advocaten in het buitenland behalen, is het noodzakelijk eerst te kijken naar de wijze waarop de juridische bijstand in die landen is geregeld. Een verschillende aanpak kan namelijk tot verschillende resultaten leiden. De beschikbare literatuur omtrent dit vraagstuk is echter geografisch zeer beperkt. De meeste onderzoeken situeren zich in de Verenigde Staten, een enkel onderzoek vond plaats in Canada, Taiwan en Israël. Daar we onze resultaten slechts met de vaststellingen in deze onderzoeken kunnen vergelijken, zullen enkel de systemen van deze vier landen verder worden besproken.

Hoofdstuk 1: Verenigde Staten

Het recht op juridische bijstand werd in de Verenigde Staten van Amerika vastgelegd in artikel 6 en artikel 14 van de Grondwet. Volgens artikel 6 heeft eenieder die verdacht wordt van het plegen van een crimineel feit recht op verdediging, en volgens artikel 14 heeft iedere beklagde recht op een eerlijk proces en een gelijke bescherming door de wet (Williams, 2002). Het Amerikaanse Federaal Hooggerechtshof leidde uit deze wetsartikelen af dat iedere verdachte moet worden bijgestaan door een advocaat, en dat indien hij of zij niet over voldoende middelen beschikt, de staat waarin de rechtszaak zich voltrekt hierin zal moeten voorzien. De vijftig staten en het District Columbia hebben deze verplichting op verschillende manieren ingevuld. Meer bepaald bestaan er momenteel drie manieren waarop de staten in juridische bijstand voor haar inwoners kunnen voorzien: *assigned counsel*, *contracted counsel* en *public defenders*. De keuze voor een bepaald systeem is in de meeste gevallen voornamelijk afhankelijk van de kosten. In verschillende staten wordt bovendien gewerkt met meerdere systemen (Spangenberg & Beeman, 1995). Zo werkt men bijvoorbeeld met een *public defender's office*, maar wordt in geval van een belangenconflict beroep gedaan op een *assigned counsel*. In andere staten worden zaken dan weer willekeurig verdeeld tussen *public defenders* en *assigned counsel* (Iyengar, 2007). In 2013 werd 67% van de pro-Deozaken behandeld door *public defenders*, 20% door *assigned counsel* en de overige 13% door *contracted counsel* (Strong, 2016).

In een *assigned counsel* systeem worden rechtszaken van minvermogende toegewezen aan private advocaten op systematische of willekeurige basis. Bij een systematische toewijzing wordt gebruik gemaakt van een lijst van advocaten die aan bepaalde kwaliteitsstandaarden voldoen, en worden advocaten vervolgens beurt om beurt aangeduid, rekening houdend met hun specialisaties en de complexiteit van de zaak. Bovendien bestaat er een bepaalde graad van controle, opleiding en ondersteuning voor de geaccepteerde advocaten (Spangenberg & Beeman, 1995). De voorwaarden om te worden toegelaten tot de lijst verschillen van staat tot staat, maar vaak wordt een minimum aantal jaren ervaring en een goede verstandhouding met de plaatselijke balie vereist (Iyengar, 2007). In een willekeurig systeem wordt daarentegen gewoon een advocaat aangeduid die per toeval aanwezig was op de eerste dag dat de beklagde wordt voorgeleid. De advocaat moet dus niet aan bepaalde voorwaarden voldoen, en ook de mate van controle is beperkt. In beide varianten van dit systeem

worden advocaten betaald per gepresteerd uur, of ontvangen ze een vast bedrag per zaak (Spangenberg & Beeman, 1995). Hoeveel de vergoeding per uur bedraagt, verschilt van staat tot staat. Het gemiddelde uurtarief voor een strafzaak lag in 2013 tussen 40 en 90 dollar (Strong, 2016).

Een tweede systeem, dat steeds vaker gebruikt wordt, is het *contracted attorney* programma. Hierbij wordt er een contract afgesloten tussen de staat en een advocaat of advocatenkantoor. De private partij verbindt zich ertoe om, tegen een vergoeding, minvermogenden te verdedigen. Dit kan gaan om alle rechtszaken in een bepaalde regio, of slechts om bepaalde rechtszaken, afhankelijk van het soort misdrijf. De vergoeding kan op twee manieren gebeuren: ofwel wordt er een vast bedrag betaald per periode, bijvoorbeeld een jaar, en verbindt de contracterende partij zich ertoe om in deze periode alle toegewezen zaken te behandelen, ofwel wordt er op voorhand een bepaald aantal zaken bepaald, en zal de private partij een vast bedrag ontvangen per behandelde zaak. De Amerikaanse Balie voor Advocaten heeft strikte regels opgelegd voor het afsluiten van deze contracten. Zo mag er bij de keuze van de contractpartij niet enkel rekening worden gehouden met de prijs, en ligt de focus wel degelijk op een kwalitatieve juridische vertegenwoordiging (Spangenberg & Beeman, 1995).

Een laatste manier waarop in de Verenigde Staten bijstand wordt verleend aan minvermogenden, is via een *public defender* programma. In dit systeem wordt de verdediging van minvermogenden volledig overgelaten aan een publieke non-profitorganisatie, waarvan de werknemers bestaan uit fulltime of parttime advocaten. Deze advocaten behandelen enkel zaken van rechtszoekenden die niet voldoende middelen hebben om zelf een advocaat in te huren, en werken voor de staat. Zij ontvangen dan ook een loon, net zoals iedere andere overheidsambtenaar (Spangenberg & Beeman, 1995).

Hoofdstuk 2: Canada

Sectie 15 van het Canadian Charter of Rights and Freedoms bepaalt dat elk individu gelijk is voor de wet en recht heeft op een gelijke verdediging. In Canada wordt tevens gebruik gemaakt van verschillende systemen om dit recht te waarborgen. In Ontario, de provincie in Canada waar een onderzoek van Trebilcock and Yoon (2016) plaatsvond, maakt men meer bepaald gebruik van twee soorten advocaten: *public defenders* en gecertificeerde advocaten. Beide systemen worden voorzien door het bureau voor juridische bijstand, de Legal Aid Ontario (LAO). *Public defenders* worden ook hier beschouwd als vaste werknemers van het bureau, en krijgen een vast loon betaald. Indien de werklust te hoog wordt en men om die reden geen correcte bijstand meer kan garanderen, wordt er gewerkt met *per diem* advocaten (Trebilcock & Yoon, 2016). Dit zijn advocaten die per dag worden ingehuurd en betaald, en zo eenmalig bepaalde taken kunnen overnemen van de *public defenders*. Hun vergoeding gebeurt tevens door het LAO. Een laatste groep zijn de gecertificeerde advocaten. Inwoners van Canada die in aanmerking komen voor juridische bijstand, kunnen een certificaat aanvragen bij het LAO, waarmee ze vervolgens een private advocaat kunnen inhuren. Het certificaat geeft recht op een bepaald aantal uren bijstand, betaald door de overheid. Burgers hebben recht op een certificaat indien hun inkomen als ontoereikend wordt beschouwd, en indien hun zaak hiervoor in aanmerking komt. Voor correctionele rechtszaken kan men

hier bijvoorbeeld enkel aanspraak op maken indien men wordt verdacht van feiten waar minimaal een gevangenisstraf op staat (U.S. Departement of Justice, 2011).

Hoofdstuk 3: Taiwan

Volgens Code of Criminal Procedure (TCCP) van Taiwan heeft iedere beklagde die beschuldigd wordt van een misdrijf waar een minimum gevangenisstraf van drie jaar op staat, het recht om te worden bijgestaan door een advocaat tijdens zijn of haar proces. Indien de beklagde zelf niet over voldoende financiële middelen beschikt, moet door de overheid een advocaat worden voorzien. Indien men wordt verdacht van feiten waar een lagere straf op staat, kan men zich tevens laten bijstaan door een advocaat, maar rust op de staat niet de verplichting om dit recht te waarborgen en zal de beklagde zelf de kosten moeten dragen. Tot 2003 maakte Taiwan uitsluitend gebruik van een systeem van *public defenders*, die werden beschouwd als een elitaire en zeer begaafde groep advocaten. De reden voor dit aanzien lag in de lage slaagkans, slechts 3%, voor het examen dat iedere *public defender* moest afleggen en de hoge lonen die aan hen werden uitgekeerd. Het loon van een *public defender* kwam namelijk overeen met dat van een rechter, terwijl zijn werklast aanzienlijk lager lag. Deze twee factoren maakten dat verschillende uiterst vaardige advocaten kozen voor een carrière als *public defender* (Huang, Chen, & Lin, 2010)

Aanhoudende kritiek van de private sector, voornamelijk gevoed door eigenbelang en een enkele negatieve ervaring, zorgde er echter voor dat er zich in 2003 een hervorming van de juridische bijstand opdrong. In 2004 werd de Legal Aid Foundation opgericht, een organisatie die volledig wordt gefinancierd door de overheid en instaat voor het verlenen van juridische diensten, waaronder vertegenwoordiging in de rechtszaal. Iedere advocaat die wenst deel te nemen aan het verlenen van juridische bijstand kan zich bij deze organisatie aanmelden en komt zo terecht op de lijst. Taiwan evolueerde op die manier naar een duaal systeem: een *assigned counsel* programma en een *public defender* programma bestaan sindsdien naast elkaar. Welk van deze twee soorten advocaten een minvermogende krijgt toegewezen, wordt willekeurig bepaald. In ieder rechtsgebied wordt een bepaalde ratio afgesproken tussen het *public defender's office* en de in dat gebied actief zijnde tak van de Legal Aid Foundation, waarna vervolgens zaken worden toegekend op basis van hun dossiernummers. Voor de zaken die worden toegewezen aan de Legal Aid Foundation, bekijken drie leden van de organisatie of de beklagde effectief recht heeft op juridische bijstand en hoeveel in dat geval de vergoeding voor de behandelende advocaat bedraagt. Vervolgens wordt een advocaat van de lijst aangeduid, en gecontacteerd door de organisatie. Om een eerlijke verdeling van zaken te garanderen, mag een advocaat maximaal 36 pro-Deozaken per jaar behandelen. De uitbetaling van de advocaten gebeurt eveneens door de organisatie. In Taiwan ontvangen de meeste advocaten een vast honorarium per zaak, dat in 2010 gemiddeld 80 000 – 100 000 TW dollar bedroeg, wat in nominale termen omgerekend 2467,79 – 3084,74 euro bedraagt²⁷. De

²⁷ Wisselkoers van 19 april 2017

vergoeding die door de Legal Aid Foundation wordt betaald, ligt wel aanzienlijk lager dan de marktprijs. Deze bedroeg in 2010 ongeveer 30 000 NT dollar (Huang et al., 2010).

Hoofdstuk 4: Israël

Het juridische stelsel van Israël kan het best omschreven worden als een grondwettelijk systeem zonder grondwet. Bij de onafhankelijkheidsverklaring werd een Constituent Assembly (grondwetgevende vergadering) aangeduid, maar de uitwerking van de wet kwam er nooit. De belangrijkste reden hiervoor was de vrees dat dit document boven de religie zou komen te staan, en zou leiden tot een scheiding van godsdienst en staat. Het feit dat de burger- en mensenrechten nooit een oorsprong hebben kunnen vinden in een grondwet, betekent echter niet dat deze rechten niet worden erkend. Het recht op juridische bijstand werd met name vastgelegd in de Criminal Code. Tot 1995 gold, volgens deze wetgeving, dat iedere beklagde die werd verdacht van moord of van een ander misdrijf waar een gevangenisstraf van minstens 10 jaar op stond, moest worden bijgestaan door een advocaat. Indien de beklagde niet over voldoende middelen beschikte om zelf een advocaat in te huren, werd door de rechtbank een pro-Deoadvocaat aangeduid. Ook hier werkte men met een lijst van advocaten die wensten deel te nemen aan het verlenen van juridische bijstand. Deze advocaten werden vergoed aan de hand van een vast bedrag per zaak, waarvan de waarde heel wat lager lag dan de marktprijs (Rattner et al., 2008).

In 1995 werd de Public Defender Law uitgevaardigd. Volgens deze wet had iedere beklagde verdacht van feiten die bestraft kunnen worden met een gevangenisstraf, het recht om te worden bijgestaan door een advocaat. De invoering van deze wet leidde tot de oprichting van het Israëliësch *public defender office* (OPD). Deze organisatie werkte met een aantal vaste advocaten die beschouwd werden als werknemers, maar deed van tijd tot tijd tevens beroep op private advocaten voor de verdediging van minvermogenden. In 1998 werd het recht op juridische bijstand verder uitgebreid en sindsdien heeft iedere minvermogende beklagde, ongeacht het feit waarvan hij verdacht wordt, recht op een door de overheid gefinancierde advocaat. In navolging van deze wet werden tevens de budgettaire middelen voor de juridische bijstand uitgebreid, en werd een speciaal budget voorzien voor het inhuren van private advocaten (Mann & Weiner, 2003; Rattner et al., 2008).

Hoofdstuk 5: Vergelijking

Het recht op juridische bijstand wordt in verschillende landen gewaarborgd door de grondwet. Wanneer we naar de vier besproken landen kijken, zien we dat er heel wat gelijkenissen terug te vinden zijn in de gebruikte systemen. De meeste landen werken zowel met *public defenders* als met *assigned counsel*, enkel in de Verenigde Staten kent men nog een derde categorie, de *contracted counsel*. Voor de *assigned counsel* wordt in drie van de vier landen, net zoals in België, gewerkt met een lijst van advocaten die wensen deel te nemen aan het verlenen van bijstand. Enkel in Canada ligt de verantwoordelijkheid voor de zoektocht naar een advocaat in handen van de minvermogende burger. In de Verenigde Staten

bestaan er bovendien een aantal voorwaarden waaraan men moet voldoen, vooraleer men wordt opgenomen in de lijst. Een belangrijke voorwaarde die in de meeste staten werd bepaald, is dat advocaten een minimaal aantal jaren ervaring moeten hebben vooraleer ze terecht kunnen komen op de lijst. Daar in deze thesis onderzoek wordt gedaan naar de effecten van ervaring voor pro-Deadvocaten, zal dit gegeven verderop in deze studie nog de nodige aandacht krijgen. Indien we de bestudeerde landen vergelijken met België, valt op dat in België slechts één systeem wordt gebruikt, namelijk dat van de *assigned counsel*. Bovendien ontvangen pro-Deadvocaten in België een vergoeding per prestatie die ze verrichten in een zaak, terwijl men in Israël, Taiwan en in sommige deelstaten van de Verenigde Staten één vast bedrag per zaak ontvangt. Vanuit efficiëntieoverwegingen zou dit systeem eveneens voordelig kunnen zijn voor België, aangezien dit ervoor zou kunnen zorgen dat advocaten bewuster met hun tijd omspringen en geen onnodige uren presteren, die vervolgens vergoed moeten worden door de Staat. Een eventueel nadeel van dit systeem kan zijn dat de kwaliteit van de bijstand erop achteruit gaat. Een advocaat zou namelijk minder tijd kunnen besteden aan een zaak dan idealiter gewenst is, omdat hij geen prikkels heeft om meer tijd te investeren.

Deel 4: Invloed van een door de overheid gefinancierde advocaat op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat in andere landen

In dit deel zal worden onderzocht welke resultaten in het buitenland reeds gevonden zijn in gelijkaardige onderzoeken. Daar eerder in deze thesis werd geconcludeerd dat er grote gelijkenissen bestaan tussen de systemen van juridische bijstand die in de verschillende landen worden toegepast, zal voor de vergelijking van de resultaten in dit deel geen onderscheid gemaakt worden tussen de plaatsen waar het onderzoek werd uitgevoerd. Meer specifiek zullen de effecten van het al dan niet hebben van een advocaat, de invloed van de verschillende vormen van advocaten en het verschil tussen tableau-advocaten en advocaatstagairs bekeken worden.

Hoofdstuk 1: Advocaat versus geen advocaat

De Belgische overheid spendeert jaarlijks een aanzienlijk deel van het totale budget van Justitie aan de juridische bijstand, om te garanderen dat iedere inwoner zich, indien nodig, kan laten bijstaan door een advocaat. Zij gaat er dus van uit dat vertegenwoordiging door een advocaat een bepaald voordeel biedt aan een beklaagde, en dat dit voordeel zodanig groot is dat iedere inwoner er recht op zou moeten hebben. Deze veronderstelling wordt bevestigd in verschillende wetenschappelijke onderzoeken die werden gedaan naar deze kwestie. Nagel (1973) onderzocht in zijn studie over de diverse vormen van juridische bijstand tevens de verschillen tijdens de strafprocedure tussen beklaagden met advocaat en beklaagden zonder advocaat. Hij stelde vast dat 57% van de beklaagden die werden bijgestaan door een advocaat een preliminaire zitting verkreeg, tegenover 44% van de beklaagden zonder advocaat. Tijdens zo'n zitting oordeelt de rechter of er genoeg bewijslast is om de zaak verder te zetten en wordt er besloten of de beklaagde op borg kan worden vrijgelaten. Beklaagden zonder advocaat zijn zich vaak niet bewust van het belang van deze zitting, en vragen deze dan ook niet aan. Verder werd in de dossiers die bestudeerd werden in dit onderzoek 27% van de beklaagden met advocaat vrijgesproken, tegenover 0% van de beklaagden zonder advocaat. Lederman and Hrung (2006) onderzochten dan weer de invloed van een advocaat in zaken behandeld door het United States Tax Court. Als maatstaf werd de *IRS recovery rate* gebruikt, d.i. het percentage wat door de beklaagde moest worden terugbetaald aan de federale belastingdienst van de Verenigde Staten. De onderzoekers stelden vast dat deze ratio 17,9% lager ligt voor beklaagden die worden bijgestaan door een advocaat. Dit betekent bijvoorbeeld dat, wanneer de IRS normaal 78% zou terugbetaald krijgen van het bedrag dat de beklaagde verschuldigd was, dit bedrag wordt verlaagd naar 60% door toedoen van de advocaat. Volgens een onderzoek van Trebilcock and Yoon (2016) hebben beklaagden die worden bijgestaan door een advocaat dan juist weer meer kans op een gevangenisstraf. Meer bepaald zou de kans op een gevangenisstraf voor een beklaagde met advocaat 21% bedragen, tegenover 9% voor een beklaagde zonder advocaat. Ter verklaring werd hier aangehaald dat beklaagden vaker een beroep zouden doen op een advocaat bij moeilijke zaken met een lagere slaagkans, waardoor deze cijfers dus niet al te verrassend zijn. Er werd in het onderzoek dan

ook niet gecontroleerd voor enkele feitelijke gegevens, zoals voor hoeveel bewijs er door het Openbaar Ministerie kon verzameld worden tegen de beklaagde etc.

Hoofdstuk 2: Pro-Deoadvocaat versus geen pro-Deoadvocaat

Zoals bleek uit de vergelijking van de gebruikte systemen in verschillende landen in deel 3, hebben landen die juridische bijstand aanbieden de keuze uit meerdere mogelijkheden. Voor welk systeem er wordt geopteerd, zou echter geen invloed mogen hebben op de kansen van een minvermogende in het rechtssysteem. Indien een bepaalde beleids optie consistent betere resultaten behaalt dan andere opties, zou vanuit een effectiviteits oogpunt dit beleid de voorkeur moeten krijgen. In buitenlandse studies besteedde men daarom reeds veel aandacht aan eventuele verschillen in de resultaten die voortkomen uit de gebruikte systemen. Daarnaast werd menigmaal een vergelijking gemaakt tussen de prestaties van door de overheid gefinancierde advocaten en van door de cliënt ingehuurde advocaten. Dit is tevens de onderzoeks interesse van deze masterproef. De hypothese die in veruit de meeste onderzoeken wordt geformuleerd, luidt dat advocaten die door de rechtsbehoevende zelf worden gecontacteerd en betaald, een positievere uitkomst voor hun cliënt kunnen behalen dan hun door de overheid gefinancierde confraters, ongeacht welke uitkomsten in het onderzoek worden gemeten. Deze veronderstelling wordt echter zelden onderbouwd met wetenschappelijke argumenten. Een verklaring die vaak wordt opgeworpen voor deze hypothese, is de negatieve reputatie die pro-Deoadvocaten de afgelopen jaren hebben vergaard. De idee heerst dat advocaten kiezen voor een job in het *public defender's office* of zich laten registreren op de lijst bij gebrek aan andere cliënten, en dat zij, door de beperkte middelen waar zij vaak over beschikken, hun cliënten niet optimaal zouden kunnen verdedigen. De bevindingen die naar voren kwamen in deze studies waren echter zeer uiteenlopend²⁸.

Uit een aantal onderzoeken bleek dat door de overheid gefinancierde advocaten, hierna *provided counsel*, even goede resultaten behalen als private advocaten, hierna *retained counsel*. In een studie van Williams (2002) in de Verenigde Staten werden met name geen significante verschillen vastgesteld voor de kans op probatie, de kans op een gevangenisstraf en de lengte van die straf, uitgedrukt in dagen. De resultaten van een studie van Hartley et al. (2010) over de verschillen tussen *public defenders* en *retained counsel*, tevens uitgevoerd in de Verenigde Staten, sluiten hierbij aan. Er werd in grote lijnen geen significante invloed gevonden van het type advocaat op de beslissing tot vrijlating onder voorwaarden uit voorhechtenis, de kans op het verlagen van de oorspronkelijke aanklacht, de kans op een gevangenisstraf en de lengte van die straf, uitgedrukt in dagen.

In verschillende onderzoeken werd de voornoemde hypothese in meer of mindere mate bevestigd. Rattner et al. (2008) onderzochten de invloed van *public defenders* en *retained counsel* op zowel de veroordelingsbeslissing van de rechter als op de kans op een gevangenisstraf in Israël. Voor de

²⁸ Om verwarring tegen te gaan zal in dit hoofdstuk gebruik gemaakt worden van de Amerikaanse benamingen voor de verschillende soorten advocaten.

veroordelingsbeslissing werden geen significante verschillen gevonden tussen de twee soorten advocaten, behalve in het *best case scenario*. Wanneer alle variabelen in het voordeel zijn van de beklaagde, heeft hij 33% minder kans om te worden veroordeeld indien hij wordt verdedigd door een *retained counsel*. De kans op een gevangenisstraf nam in een *average case scenario* toe met 23% indien men wordt bijgestaan door een *public defender*, en blijkt in een best case scenario dubbel zo groot dan wanneer men werd bijgestaan door *retained counsel*. In een onderzoek van Cornwell (2014), handelend over de verschillen tussen *public defenders* en *retained counsel* in de Verenigde Staten, werden geen significante verschillen vastgesteld betreffende de veroordelingsbeslissing van de rechter, maar bleek wel dat een beklaagde 60% minder kans had om veroordeeld te worden door de jury, indien hij werd bijgestaan door *retained counsel*. Van de beklaagden die wel zouden worden veroordeeld door de rechter, hadden zij die werden bijgestaan door *retained counsel* 2,7 meer kans om te worden vrijgesproken door de jury. Een verklaring die hiervoor werd aangehaald is dat een jury de keuze van een private advocaat om een bepaalde beklaagde te verdedigen, zou beschouwen als een extra bewijs van diens onschuld. *Public defender's* kunnen minder rekenen op deze persoonlijke overtuiging van onschuld om de jury te overtuigen, daar zij zelf vaak weinig invloed hebben op wie zij wensen te verdedigen. Ook in een onderzoek van Nagel (1973) werden verschillen vastgesteld tussen de prestaties van *retained counsel* en *provided counsel* in de Verenigde Staten. Zo werd 76% van de beklaagden die werden bijgestaan door *retained counsel* vrijgelaten op borg, tegenover 25% voor beklaagden met *appointed counsel*. Beklaagden met *retained counsel* hadden bovendien meer kans om een opschorting van de straf of een probatiestraf te verkrijgen, in plaats van een gevangenisstraf. Dit resultaat moet wel genuanceerd worden, daar *provided counsel* volgens Nagel veel vaker te maken krijgen met cliënten die al een strafblad hebben, waardoor het risico op een gevangenisstraf natuurlijk toeneemt. Voor deze variabele werd in het onderzoek namelijk niet gecontroleerd. Verder werden er ook beperkte voordelen vastgesteld voor beklaagden met *retained counsel* op het vlak van het verkrijgen van een juryproces, het verkrijgen van een preliminaire zitting en op de kans om schuldig te worden bevonden. Volgens Hartley et al. (2010) hebben beklaagden met *retained counsel* tot slot tevens meer kans om te worden vrijgelaten onder voorwaarden in geval van voorhechtenis, en hebben zij bovendien meer kans op een reductie van de oorspronkelijke aanklacht.

Trebilcock and Yoon (2016) kwamen dan weer tot tegengestelde resultaten. Zij vergeleken de kans op een gevangenisstraf en de lengte van die straf tussen *provided counsel* en *retained counsel* in de Verenigde Staten. Uit hun resultaten bleek dat beklaagden die worden bijgestaan door *retained counsel* 8% meer kans hebben om te worden veroordeeld tot een gevangenisstraf, en dat deze straf gemiddeld 21% langer is voor feiten in verband met diefstal, en zelfs 66% langer voor rijden onder invloed. Deze resultaten konden volgens de onderzoekers echter wel genuanceerd worden, daar *retained counsel* vaak te maken kreeg met ingewikkelde zaken waarvan de kans op succes laag was. Er werd in het onderzoek namelijk niet gecontroleerd voor enkele feitelijke gegevens, zoals voor hoeveel bewijs er door het Openbaar Ministerie kon verzameld worden tegen de beklaagde etc. Eenzelfde verklaring werd aangehaald door Hoffman, Rubin, and Shepherd (2005) in hun studie naar de zelfselectie door marginaal

minvermogenen. Met de term marginaal minvermogenen worden beklaagden bedoeld die zich in de "grijze zone" bevinden: zij komen in aanmerking voor het verkrijgen van juridische bijstand, maar beschikken zelf ook over net voldoende middelen om een advocaat in te huren. Opvallend is wel dat in dit onderzoek, in tegenstelling tot het vorige, dit gegeven leidde tot een hogere kans op veroordeling en een langere gevangenisstraf voor beklaagden die worden bijgestaan door een *public defender*. Indien minvermogenen hun kansen om te winnen laag inschatten, zouden zij namelijk minder bereid zijn om de nodige middelen bij elkaar te schrapen om een private advocaat in te huren, dan bijvoorbeeld in de gevallen waar zij vals worden beschuldigd.

Een laatste opvallend resultaat dat in meerdere onderzoeken naar voren kwam (Hartley et al., 2010; Huang et al., 2010; Iyengar, 2007; Nagel, 1973) was dat, wanneer we *public defenders* en *assigned counsel* met elkaar vergelijken, er een bepaalde trade-off bestaat tussen de veroordelingsbeslissing en de lengte van de gevangenisstraf. Beklaagden die worden bijgestaan door een public defender hebben meer kans om te worden veroordeeld, maar ontvangen wel vaak een lagere straf. De reden hiervoor zou zijn dat *public defenders* hun cliënten vaker zouden overtuigen om, op voorstel van het Openbaar Ministerie, schuldig te pleiten in ruil voor een lagere gevangenisstraf. *Public defenders* zijn sterk verbonden met de Staat, en beschouwen zichzelf meer als een maatschappelijk werker. Hun doel is om ervoor te zorgen dat het recht geschiedt, veel meer dan het streven naar de vrijspraak van hun schuldige cliënt. Voor een *assigned counsel* is de vrijspraak van hun cliënt echter veel aantrekkelijker dan het verkrijgen van een lagere straf, ongeacht of hun cliënt schuldig is of niet. De reputatie van deze advocaten wordt namelijk bepaald door hun succes in de rechtszaal, en dit succes wordt vaak gemeten aan de hand van de veroordelingsbeslissing die zij hebben kunnen afdwingen. En voor *assigned counsel* geldt, hoe beter hun reputatie, hoe meer vermogende cliënten en dus inkomsten zij zullen aantrekken.

Hoofdstuk 3: Tableau-advocaat versus advocaat-stagiair

In deel 2 werd reeds aangehaald dat België gebruik maakt van een vrij uniek systeem voor het verlenen van juridische bijstand. Enerzijds kan de bijstand verleend worden door advocaten die de verplichte stage hebben afgerond, een examen van beroepsbekwaamheid hebben afgelegd en dus volwaardig lid zijn van het tableau, anderzijds wordt bijstand verleend door advocaat-stagiairs, die tijdens hun driejarige stage verplicht zijn een bepaald aantal pro-Deozaken te behandelen. Daar dit systeem in het buitenland niet gebruikt wordt, is hier geen relevante buitenlandse literatuur voor beschikbaar. Een gegeven dat wel de nodige aandacht heeft gekregen in buitenlandse onderzoeken, is het effect van de ervaring van een advocaat op de uitkomst van de zaak. Indien we de veronderstelling maken dat een advocaat-stagiair minder ervaring heeft dan een tableau-advocaat, kunnen we uit deze literatuur toch enkele belangrijke inzichten verkrijgen. Deze veronderstelling volgt uit het feit dat een advocaat-stagiair maximum drie jaar ervaring heeft en bovendien in grote mate wordt bijgestaan door zijn stagemester tijdens de behandeling van de dossiers die geen pro-Deozaken zijn.

In de literatuur wordt een onderscheid gemaakt tussen proceservaring en substantieve ervaring. Met proceservaring wordt de ervaring in de rechtszaal bedoeld, en de kennis van de institutionele regels en de kenmerken van een bepaalde rechtbank. Een advocaat met proceservaring kan beter inschatten welke argumenten het goed zullen doen in de rechtszaal, en welke strategie hij het best kan toepassen. Substantieve ervaring is de ervaring van een advocaat in een bepaalde rechtstak, zoals zeden of drugs. Beiden vormen zijn belangrijk voor het bepalen van de kwaliteiten van een advocaat en voor zijn vermogen om een zaak naar zijn hand te zetten. Toch focussen veruit de meeste onderzoeken zich op proceservaring (Haire, Lindquist, & Hartley, 1999; Szmer, Johnson, & Sarver, 2007).

De bevindingen in de literatuur zijn vrij eenduidend. In alle onderzoeken die voor deze thesis werden bestudeerd, brengt de ervaring van de advocaat op een bepaalde manier een voordeel mee voor de beklaagde. Een eerste studie waar dit voordeel duidelijk in naar voren komt is die van Abrams and Yoon (2007). In dit onderzoek werd nagegaan wat het effect is van proceservaring op zowel de kans dat een beklaagde veroordeeld wordt tot een gevangenisstraf, als op de lengte van die straf. Voor beide afhankelijke variabelen werd een significante negatieve invloed vastgesteld voor de ervaring van een advocaat. Zo heeft een beklaagde een 1.7 procentpunt lagere kans op een gevangenisstraf voor iedere extra tien jaar ervaring van zijn advocaat. Bovendien zal een advocaat met elf jaar ervaring gemiddeld een straf bekomen die 1,2 maanden korter is dan die van een advocaat met slechts één jaar ervaring. Gegeven dat de gemiddelde gevangenisstraf in dit onderzoek 7,2 maanden bedroeg, is dit een vermindering van 17%.

In een onderzoek van Szmer et al. (2007) werd het effect van proceservaring op de besluitvorming van het Supreme Court in Canada bekeken. Uit hun resultaten bleek dat de ervaring van de advocaat een significante invloed had op de kans dat het Supreme Court een beslissing nam ten voordele van de appellant²⁹. Met name zou die kans met 0.079 procentpunten toenemen indien de ervaring van de advocaat met twee standaarddeviaties wordt verhoogd.

Haire et al. (1999) onderzochten het effect van zowel proceservaring als substantieve ervaring op de slaagkansen van een advocaat in rechtszaken betreffende productaansprakelijkheid voor het Court of Appeal. Uit hun studie bleek dat wanneer een partij wordt bijgestaan door een advocaat met meer proceservaring dan die van de tegenpartij, de eerste partij een hogere kans had op succes. Bovendien hadden appellanten die zich lieten bijstaan door een advocaat zonder proceservaring een opmerkelijk lagere slaagkans. Substantieve ervaring had daarentegen geen significante invloed op de slaagkans van de rechtzoekende. Verder werd in dit onderzoek het effect van beide soorten ervaring op het beslissingsgedrag van de rechter nagegaan. Voor de eiser droeg het gebrek aan proceservaring van de advocaat bij aan de kans dat de rechter een beslissing neemt in zijn nadeel, en dit op een statistisch significant niveau. Voor de advocaat van de verweerder werd dan weer een significante invloed van de substantieve ervaring op de beslissing van de rechter vastgesteld.

²⁹ Eiser in hoger beroep

In een onderzoek van Haynie and Sill (2007) werd tot slot vastgesteld dat niet zozeer de ervaring van een advocaat invloed heeft op de slaagkansen van een rechtzoekende, maar wel de voorgaande successen van een advocaat³⁰. Wanneer gecontroleerd wordt voor vorige successen, heeft de ervaring van een advocaat zelfs een negatieve invloed op de slaagkansen van de beklaagde. De reden die hiervoor wordt aangehaald is dat advocaten die meerdere malen voor dezelfde rechter verschijnen en er steeds niet in slagen om de zaak te winnen, een negatieve reputatie krijgen die de toekomstige besluitvorming van de rechter kan beïnvloeden. De vorige successen van een advocaat hadden daarentegen wel een significante positieve invloed op de slaagkansen van de beklaagde. Wanneer alle andere factoren constant worden gehouden, leidt een verlaging van het succes van een advocaat met één standaarddeviatie tot een daling van de slaagkans van 30%. Een stijging van het succes met één standaarddeviatie verhoogt de kans op winst van de appellant dan weer met 44%. Het voordeel voor een beklaagde met veel financiële middelen bestaat dus niet uit de mogelijkheid om een advocaat in te huren met veel ervaring, maar wel uit de mogelijkheid om een advocaat in te huren die in het verleden al verschillende successen heeft behaald.

³⁰ De successen van een advocaat werden in het onderzoek bepaald door de winst-verlies ratio van zijn vorige zaken te bekijken.

Deel 5: Invloed van een door de overheid gefinancierde advocaat op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat in België

Deelvraag 5 maakt het empirisch onderzoek uit van deze thesis. Aan de hand van regressieanalyses zal worden nagegaan in welke mate advocaten, pro-Deoadvocaten en tableau-advocaten de veroordelingsbeslissing en de strafmaat in België beïnvloeden. Om te komen tot de uiteindelijke regressies, zullen eerst de onderzoeksopzet, de geformuleerde hypothesen en de beschrijvende statistieken worden besproken.

Hoofdstuk 1: Onderzoeksopzet

Om de invloed van de drie verschillende onafhankelijke variabelen op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat te bepalen, wordt gebruik gemaakt van regressieanalyses in STATA. Voor het onderzoek werd een dataset verzameld aan een correctionele rechtbank in Vlaanderen. Deze set bestaat uit 1015 zedenzaken, die tussen 2006 en 2014 aan deze rechtbank werden behandeld. Vervolgens werd, op basis van de ter beschikking gestelde rechtsplegingsdossiers en gegevens verkregen van de Orde van Vlaamse Balies, voor iedere zaak nagegaan of de behandelende advocaat in dat dossier door de overheid of door de cliënt zelf werd gefinancierd. Om de verschillen tussen tableau-advocaten en advocaat-stagiairs te kunnen onderzoeken, werd tevens opgezocht of de advocaten op het moment van het vonnis reeds waren toegetreden tot het tableau. Hiervoor werd gebruik gemaakt van de lijsten van de stagiairs voor de jaren in onze database, die werden opgevraagd bij de verschillende balies in Vlaanderen. Uit deze gegevens kwam echter naar voren dat slechts een beperkt aantal advocaten in onze dataset stagiair was op het moment van het vonnis. Om die reden werd dan ook besloten om deze variabele te laten vallen. In het empirisch onderzoek zal dus enkel worden onderzocht wat het effect is van bijstand door respectievelijk een advocaat en een pro-Deoadvocaat.

Zoals al meerdere malen werd aangehaald, leidden de verschillende studies die in het buitenland werden uitgevoerd tot erg uiteenlopende resultaten. Er werd echter wel altijd uitgegaan van de hypothese dat de twee onafhankelijke variabelen die het onderwerp vormen van deze thesis, een significante invloed zouden hebben op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat. In bepaalde onderzoeken werd deze hypothesen bovendien bevestigd (Cornwell, 2014; Lederman & Hrungrung, 2006; Nagel, 1973; Rattner et al., 2008). Daar deze sterk aansluiten bij mijn eigen overtuigingen en intuïtie, zullen in deze thesis gelijkaardige assumpties worden gemaakt. Voortbouwend op de literatuur en op mijn eigen veronderstellingen, kom ik tot acht hypothesen. De eerste vier hypothesen gaan na of er een verschil is tussen het al dan niet hebben van een advocaat:

Hypothese 1: "Beklaagden die vertegenwoordigd worden door een advocaat hebben een kleinere kans op veroordeling in zedenzaken in vergelijking met beklaagden zonder vertegenwoordiging door een advocaat."

Hypothese 2: "Veroordeelden in zedenzaken die vertegenwoordigd worden door een advocaat zullen veroordeeld worden tot een kortere gevangenisstraf in vergelijking met veroordeelden zonder vertegenwoordiging door een advocaat."

Hypothese 3: "Veroordeelden in zedenzaken die vertegenwoordigd worden door een advocaat zullen veroordeeld worden tot een kortere effectieve gevangenisstraf in vergelijking met veroordeelden zonder vertegenwoordiging door een advocaat."

Hypothese 4: "Veroordeelden in zedenzaken die vertegenwoordigd worden door een advocaat hebben een kleinere kans op veroordeling tot een geldboete in vergelijking met veroordeelden zonder vertegenwoordiging door een advocaat."

De volgende vier hypothesen toetsen het verschil tussen pro-Deoadvocaten en gewone advocaten:

Hypothese 5: "Beklaagden die vertegenwoordigd worden door een door de overheid gefinancierde advocaat hebben een grotere kans op veroordeling in zedenzaken in vergelijking met beklagden die worden vertegenwoordigd door een gewone advocaat."

Hypothese 6: "Veroordeelden in zedenzaken die vertegenwoordigd worden door een door de overheid gefinancierde advocaat zullen veroordeeld worden tot een langere gevangenisstraf in vergelijking met veroordeelden die worden vertegenwoordigd door een gewone advocaat."

Hypothese 7: "Veroordeelden in zedenzaken die vertegenwoordigd worden door een door de overheid gefinancierde advocaat zullen veroordeeld worden tot een langere effectieve gevangenisstraf in vergelijking met veroordeelden die worden vertegenwoordigd door een gewone advocaat."

Hypothese 8: "Veroordeelden in zedenzaken die vertegenwoordigd worden door een door de overheid gefinancierde advocaat hebben een grotere kans op veroordeling tot een geldboete in vergelijking met veroordeelden die worden vertegenwoordigd door een gewone advocaat."

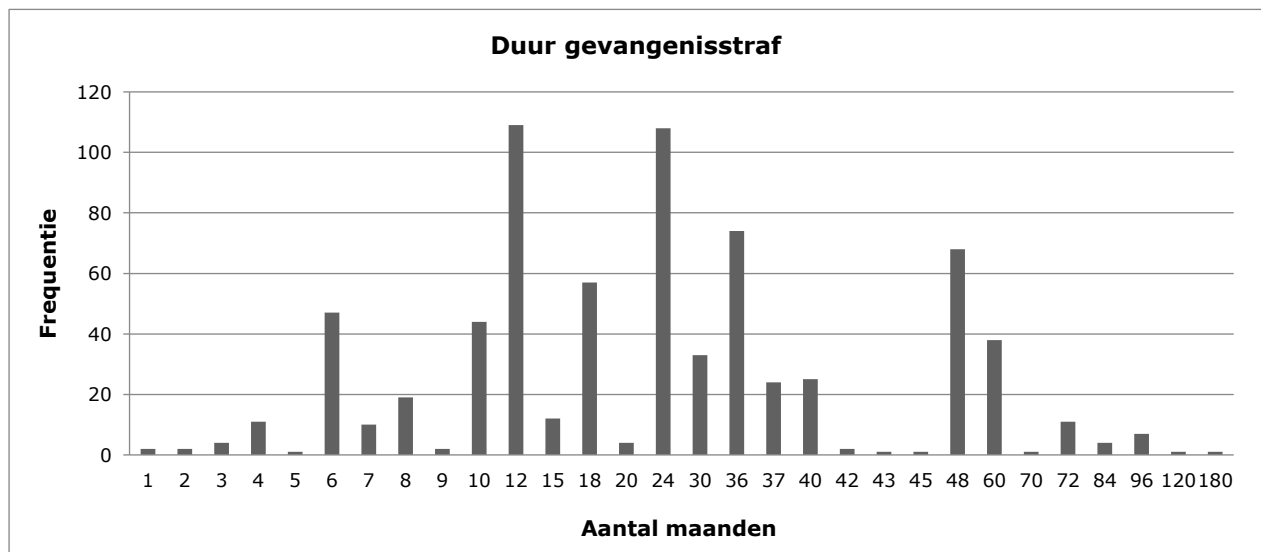
Hoofdstuk 2: Beschrijvende statistieken

2.1. Afhankelijke variabelen

De afhankelijke variabelen die in deze thesis onderzocht zullen worden, zijn de veroordelingsbeslissing en de strafmaat. De strafmaat wordt opgedeeld in de volgende drie variabelen: duur van de gevangenisstraf, duur van de effectieve gevangenisstraf en geldboete. De tabel met de codering en de beschrijvende statistieken voor alle gebruikte variabelen werd opgenomen in bijlage 1.

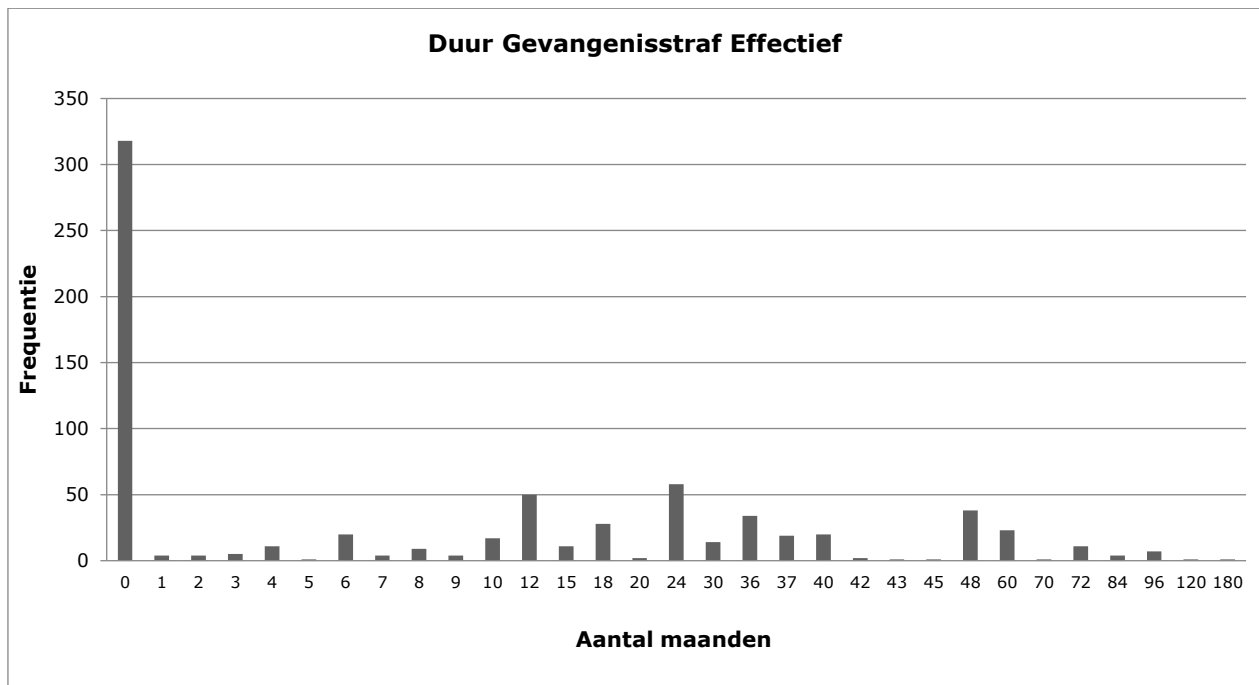
Veroordelingsbeslissing. De veroordelingsbeslissing werd in de dataset gecodeerd als een binaire variabele. 1 werd bepaald als veroordeling of opschorting, 0 werd bepaald als vrijspraak. Er werd gekozen voor een binaire variabele omdat de rechter zowel bij veroordeling als bij opschorting de beklagde schuldig bevindt. In het tweede geval wordt de straf simpelweg opgeschort. In onze dataset worden 870 van de 1014 beklagden, oftewel 85,80% veroordeeld.

Duur gevangenisstraf. De duur van de gevangenisstraf wordt uitgedrukt in maanden, en wordt gedefinieerd als een continue variabele. De variabele heeft enkel een waarde indien de beklagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf. Er werd niet getest voor het effect van een advocaat op het al dan niet verkrijgen van deze straf, daar 98,77% van de veroordeelde beklagden in onze dataset tot een gevangenisstraf werd veroordeeld. De gemiddelde gevangenisstraf bedraagt 27,17 maanden. Uit onderstaande grafiek blijkt dat gevangenisstraffen van, in volgorde, 12, 24, 36 en 48 maanden het vaakst voor komen.



Figuur 3: Frequentie Duur Gevangenisstraf

Duur Gevangenisstraf Effectief. Deze variabele geeft de gevangenisstraf weer waartoe de beklaagde effectief werd veroordeeld. Ook deze variabele heeft enkel een waarde indien de beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf. De gemiddelde effectieve gevangenisstraf bedraagt 16,45 maanden. Uit onderstaande grafiek blijkt dat een aanzienlijk deel van de gevangenisstraffen wordt herleid naar een effectieve gevangenisstraf van 0 maanden. Verder komen straffen van 12 en 24 maanden het vaakst voor.



Figuur 4: Frequentie Gevangenisstraf Effectief

Geldboete. Of beklagden een geldboete ontvangen of niet, werd gecodeerd als een binaire variabele. Wanneer er een geldboete werd toegekend, bedraagt de waarde van deze variabele 1. In onze dataset ontvingen 236 beklagden, oftewel 32.24% van de veroordeelden een bijkomende geldboete.

2.2. Onafhankelijke variabelen

In deze thesis zal het effect van twee onafhankelijke variabelen worden onderzocht: de invloed van een advocaat ten opzichte van geen advocaat, en de invloed van een door de overheid gefinancierde advocaat ten opzichte van een door de cliënt gefinancierde advocaat.

Advocaat. De onafhankelijke variabele *advocaat* werd gedefinieerd als een binaire variabele. Indien de beklaagde wordt bijgestaan door een advocaat, werd de afhankelijke met 1 gecodeerd. In onze dataset werden 834, oftewel 82.25% van de beklagden bijgestaan door een advocaat.

Pro Deo. De onafhankelijke variabele *Pro Deo* werd eveneens gedefinieerd als een binaire variabele. Indien de beklaagde werd bijgestaan door een door de overheid gefinancierde advocaat, bedraagt de waarde van deze variabele 1. In onze dataset werden, van de zaken die werden verdedigd door een advocaat, 195 zaken behandeld door pro-Deoadvocaten. Dit betreft 23,96% van de zaken met advocaat in onze database.

2.3. Controlevariabelen

In de regressiemodellen zal tevens een aantal controlevariabelen worden opgenomen. Het aantal observaties, de gemiddelde waarden, de standaardafwijkingen en de minima en maxima van deze variabelen zijn tevens opgenomen in bijlage 1. In totaal werden 54 controlevariabelen geformuleerd.

Kenmerken van de beklaagde. Een eerste set controlevariabelen betreft de kenmerken van de beklaagde. De continue variabele *Beklaagden* geeft het aantal beklaagden weer per dossier. Deze variabele werd opgenomen daar, indien er meerdere beklaagden zijn in een dossier, de kans bestaat dat zij in groep hebben gehandeld en de rechter hierdoor strenger zal optreden. *Tolk* geeft aan of de beklaagde tijdens het proces werd bijgestaan door een tolk. De aanwezigheid van een tolk weerspiegelt of de beklaagde de Nederlandse taal beheerst of niet. Dit kan het beslissingsgedrag van de rechter beïnvloeden indien de beklaagde zich hierdoor niet goed kan uitdrukken in de rechtszaal, en eventuele gevoelens van schuldinzicht en berouw niet goed kan overbrengen. *Voorhechtenis bij vonnis* geeft weer of de beklaagde in voorhechtenis zat op het moment van het vonnis. Deze variabele indiceert of het gepleegde feit dermate ernstig was dat de beklaagde vanaf het moment van arrestatie in hechtenis diende te verblijven, of dat hij zijn voorwaarden heeft geschonden tijdens de voorlopige hechtenis. Er wordt verwacht dat een rechter in dit geval strenger zal oordelen. De variabele *B Man* geeft aan of de beklaagde een man is. Een rechter zou namelijk strenger kunnen oordelen als de beklaagde een man is, daar op vrouwelijke daders nog vaak een taboe rust en de feiten hierdoor onbewust als minder ernstig kunnen worden waargenomen. De variabelen *B GebBuitenland*, *B NatBuitenland* en *B Illegaal* geven respectievelijk aan of de beklaagde werd geboren in een ander land dan België (indien ja = 1), of de beklaagde een andere dan de Belgische nationaliteit heeft (indien ja = 1) en of de beklaagde illegaal in België verblijft (indien ja = 1). Deze variabelen werden opgenomen in de modellen daar een rechter onwillekeurig strenger zou kunnen oordelen indien de beklaagde van vreemde origine is of niet over een verblijfsvergunning beschikt. Ook voor de burgerlijke staat van de beklaagde werd gecontroleerd, daar iemand die gehuwd is of samenwoont door de rechter kan worden gezien als een stabiel persoon, met voldoende steun uit de persoonlijke omgeving om niet opnieuw te hervallen. De burgerlijke staat werd gecodeerd aan de hand van de volgende dummy variabelen: *Gescheiden* (indien ja = 1), *Gehuwd* (indien ja = 1), *Weduwstaat* (indien ja = 1) en *Ongehuwd* (indien ja = 1). De variabele *Ongehuwd* werd beschouwd als referentiecategorie. De variabelen *B Werkloos* en *B Kinderen* werden tevens gecodeerd als binaire variabelen. Deze kregen de waarde 1 indien de beklaagde niet actief is op de arbeidsmarkt of reeds met pensioen is, en indien de beklaagde kinderen heeft. Voor deze variabelen werd gecontroleerd daar ze beiden een invloed zouden kunnen hebben op de straf en de strafmaat die door de rechter wordt

toegekend. Wanneer een beklaagde een job heeft, zou een gevangenisstraf er namelijk toe kunnen leiden dat hij deze verliest, wat de re-integratie na de straf zou bemoeilijken. Wel kan dit een indicatie zijn van een voldoende financiële draagkracht om een eventuele geldboete te betalen, dus zou dit de kans op een geldboete wel kunnen verhogen. Indien een beklaagde kinderen heeft, zouden zowel een gevangenisstraf als een geldboete een grote invloed kunnen hebben op de andere leden van het gezin, en kan verwacht worden dat een rechter milder zal zijn. Anderzijds zou men, indien de feiten gepleegd werden tegen minderjarigen, ook net sneller kunnen overgaan tot een gevangenisstraf, om op die manier de kinderen in het gezin te beschermen tegen (verdere) gelijkaardige feiten. De continue variabelen *Veroordelingen* en *Veroordelingen zeden* geven tot slot respectievelijk het aantal keer dat de beklaagde reeds veroordeeld werd en het aantal keer dat de beklaagde reeds veroordeeld werd voor een zedenmisdrijf weer. Naarmate het aantal veroordelingen stijgt, wordt verwacht dat de rechter de beklaagde sneller zal veroordelen en dat de strafmaat hoger zal zijn.

Kenmerken van het slachtoffer. Ook voor de kenmerken van het slachtoffer wordt gecontroleerd. De binaire variabelen *SL Man*, *SL GebBuitenland* en *SL NatBuitenlands* geven respectievelijk weer of één van de slachtoffers in het dossier een man is (indien ja = 1), of één van de slachtoffers in het dossier niet werd geboren in België (indien ja = 1), en of één van de slachtoffers niet de Belgische nationaliteit heeft (indien ja = 1). Dit zijn namelijk extralegale factoren die onbewust kunnen meespelen in de gedachtegang van de rechter.

Kenmerken van het misdrijf. Een volgende groep controlevariabelen omvat de kenmerken van het misdrijf. De continue variabelen *Tenlasteleggingen* en *Slachtoffers* geven het aantal tenlasteleggingen en het aantal slachtoffers weer. Hoe meer tenlasteleggingen of slachtoffers er zijn, hoe groter de kans wordt verwacht dat een rechter zal overgaan tot veroordeling, en hoe hoger de strafmaat zal zijn. De variabele *Fysiek bewijs* geeft aan of er in het dossier sprake was van fysiek bewijs. Indien dit het geval is, zal een rechter hoogstwaarschijnlijk sneller overgaan tot een veroordeling, daar de feiten in mindere mate betwist kunnen worden. *B onder invloed* en *SL onder invloed* geven weer of de beklaagde en/of het slachtoffer onder invloed waren van drugs of alcohol. Dit zou er enerzijds voor kunnen zorgen dat een rechter strenger oordeelt, daar de beklaagde misbruik kan hebben gemaakt van de verzwakte toestand van het slachtoffer, maar zou anderzijds de rechter milder kunnen stemmen, indien hij hierdoor de beklaagde minder verantwoordelijk acht voor zijn daden. De variabelen *SL risicovol gedrag*, *SL weerstand* en *SL verwondingen* geven tot slot aan of het slachtoffer respectievelijk risicovol gedrag heeft vertoond, weerstand heeft geboden tegen de beklaagde en verwondingen heeft opgelopen ten gevolge van de feiten. Het zou namelijk kunnen dat een rechter eerder in het voordeel van de beklaagde zal oordelen indien het slachtoffer risicovol gedrag heeft vertoond of geen weerstand heeft geboden. Indien het slachtoffer verwondingen heeft opgelopen, wordt verwacht dat de rechter strenger zal zijn.

Kwalificatie misdrijf. Een vierde set controlevariabelen duidt de aard van de feiten aan. Om welk soort tenlastelegging het gaat, kan namelijk een onrechtstreekse invloed hebben op het beslissingsgedrag van de rechter, daar dit vaak samenhangt met andere elementen in een dossier. Zo zal er in geval van

kinderpornografie vaker fysiek bewijs zijn, en zullen er geen verzwarende omstandigheden voorkomen die te maken hebben met de relatie tussen de beklaagde en het slachtoffer. Tevens kan op deze manier gecontroleerd worden voor de ernst van de feiten, die een invloed kan hebben op de ernst van de strafmaat. De kwalificatie van de misdrijven werd gecodeerd als binaire variabelen, en kregen de waarde 1 indien er sprake was van dat soort misdrijf in een dossier. Er konden negen kwalificaties van het misdrijf worden onderscheiden: *Verkrachting, Zedenschennis, Ontuchthuis, Prostitutie, Schunnige film en prent, Mensenhandel, Kinderporno, Belaging* en *Aanranding van de eerbaarheid*. Met de variabele *Schunnige film en prent* wordt het bezit en het verspreiden van schunnige films, prenten, voorwerpen of boeken bedoeld.

Tot slot werd ook gecontroleerd voor verschillende verzwarende omstandigheden. Indien er sprake was van een verzwarende omstandigheid, wordt verwacht dat een rechter sneller zal overgaan tot een veroordeling en een zwaardere straf zal uitspreken. De binaire variabelen *SL <10jaar, SL 10-14jaar, SL 14-16 jaar* en *SL 16-18jaar* geven weer tot welke leeftijdscategorie de minderjarige slachtoffers in de dossiers behoren. De relatie tussen de beklaagde en het slachtoffer wordt aangeduid door de binaire variabelen *Vreemden, Kennissen, (Ex-)partners, Collega's, leerkracht* en *Bloedverwant/gezag*. De variabele *Kennissen* wordt beschouwd als referentiecategorie. *Gebruik wapen* geeft aan of er tijdens het misdrijf gebruik werd gemaakt van een wapen, van welke soort dan ook, en de variabele *Wettelijke herhaling* duidt aan of de beklaagde zich in staat van wettelijke herhaling bevond. *AE met geweld* weergeeft of er sprake is van een aanranding van de eerbaarheid waarbij gebruik werd gemaakt van geweld. De variabelen *Foltering en opsluiting, Direct of indirect geweld en Kwetsbare toestand SL* geven respectievelijk weer of er sprake was van foltering of opsluiting van het slachtoffer, of er direct of indirect gebruik werd gemaakt van geweld, listige kunstgrepen, bedreigingen of andere vormen van dwang, en of er misbruik werd gemaakt van de kwetsbare toestand van het slachtoffer. De variabele *Haat tegen persoon* geeft aan of het misdrijf werd gepleegd vanuit de haat tegen een persoon, op basis van onder andere diens ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming, geslacht, seksuele geaardheid, burgerlijke stand, leeftijd, fortuin, geloof of levensbeschouwing. *Vereniging* geeft tot slot aan of de beklaagde behoorde tot een vereniging.

2.4. Correlaties

Vooraleer er regressies kunnen worden uitvoeren, moet er getest worden voor de correlatie tussen alle variabelen die we wensen op te nemen. Indien de correlatiecoëfficiënt (R^2) groter is dan 0,75 is er sprake van sterk gecorreleerde variabelen, en dienen één of meerdere van deze variabelen verwijderd te worden uit het model. In bijlage 2 werd de correlatietabel toegevoegd. Enkel voor de variabelen Beklaagde Nationaliteit en Beklaagde Geboorteland bestaat er een sterke correlatie van -0.82. Om die reden werd de variabele Beklaagde Nationaliteit niet opgenomen in het model. Deze keuze werd gemaakt omdat de variabele Beklaagde Geboorteland naar alle waarschijnlijkheid een beter beeld geeft van het aantal beklaagden met een vreemde origine. Indien men geboren wordt in België, krijgt men namelijk

automatisch de Belgische nationaliteit. Wanneer men in het buitenland geboren wordt, kan men later nog steeds de Belgische nationaliteit aanvragen, maar blijft het geboorteland steeds vreemd.

Hoofdstuk 3: Regressies

Voor het uitvoeren van de regressieanalyses zullen tien verschillende modellen worden opgesteld. Voor iedere afhankelijke variabele wordt afzonderlijk het effect van één onafhankelijke variabele getest, rekening houdend met een aantal controlevariabelen. Voor het meten van het effect van de onafhankelijke variabelen op de binaire afhankelijke variabelen maken we gebruik van het Lineair Probability Model. Indien de afhankelijke variabelen gecodeerd zijn als dummy's, is dit model namelijk het meest eenvoudig in gebruik. Wel zijn we, door het binaire karakter van de afhankelijke variabelen, verplicht te controleren voor de heteroskedaciteit. Dit gebeurt door gebruik te maken van heteroskedaciteit-robuste standaardfouten. Voor de continue afhankelijke variabelen zal gewerkt worden met een Ordinary Least Squares regressie. Aan de hand van de t-statistiek zal voor iedere regressor bepaald worden of hij een significante invloed heeft op de bestudeerde afhankelijke variabele. Verder zal op basis van de F-statistiek worden nagegaan of het model in zijn geheel een significante invloed heeft.

3.1. Veroordelingsbeslissing

3.1.1. Advocaat

3.1.1.1. Beknopt model

In een eerste regressie wordt nagegaan wat de invloed is van een advocaat op de veroordelingsbeslissing. Het model waar we mee starten bestaat uit één variabele, namelijk de onafhankelijke variabele Advocaat. Er werden 1014 observaties opgenomen, en het model heeft een R^2 van 0,0017. Deze geeft weer in welke mate de variantie in Y verklaard kan worden door de onafhankelijke variabelen. Slechts 0,17% van de variantie in Y kan dus verklaard worden door de x-variabelen in dit model. Bovendien is het effect van de onafhankelijke variabele niet significant. Een beklagde die wordt verdedigd door een advocaat heeft dus evenveel kans om veroordeeld te worden dan een beklagde zonder advocaat.

Uitspraak vonnis	Coëfficiënt	Standaarderror
Advocaat	-0,375699	0.0265924
Constante	0,888889 ***	0.234474

N = 1014
 $R^2 = 0.0017$
*= significant op 10% significantieniveau, **= significant op 5% significantieniveau,
***= significant op 1% significantieniveau

Tabel 2: Beknopt model Uitspraak vonnis Advocaat

3.1.1.2. Uitgebreid model

Vervolgens worden aan het model de verschillende controlevariabelen toegevoegd. Voor de afhankelijke variabelen die samenhangen met de strafmaat wordt wel gecontroleerd voor de kenmerken van het slachtoffer, de burgerlijke staat van de beklaagde en of de beklaagde kinderen heeft of niet. Deze zouden namelijk, zoals eerder vermeld werd, een rol kunnen spelen in het soort straf en de ernst van de straf die wordt opgelegd door de rechter.

Rekening houdend met de controlevariabelen, werd de regressie uitgevoerd op basis van 686 observaties. Een aantal observaties kon niet langer worden opgenomen, daar bepaalde gegevens van de variabelen niet gekend zijn. In het uitgebreide model kan 36,37% van de variantie van de afhankelijke variabele Veroordelingsbeslissing verklaard worden door de variabelen. Uit tabel 14 kunnen we afleiden dat de invloed van een advocaat op de veroordelingsbeslissing niet significant is. De bevindingen vanuit het beknopte model kunnen dus bevestigd worden: de kans op veroordeling is even groot voor beklaagden met en beklaagden zonder advocaat.

Veroordelingsbeslissing	Coëfficiënt	SE (rob.)
Afhankelijke variabele		
Advocaat	0,0016164	0,0345940
Onafhankelijke variabelen		
# Beklaagden	-0,0088407	0,0234566
Voorhechtenis bij vonnis	0,0023860	0,0310036
Slachtoffers	0,0051046	0,0089363
Tolk	-0,0570749	0,0499101
B Geslacht	0,0738589	0,1067272
B Leeftijd	-0,0006144	0,0009603
B Geboorteland	0,0232768	0,0346475
B Illegaal	0,0254451	0,0486546
B Werkloos	-0,0305361	0,0285978
# Veroordelingen	-0,0036487	0,0037329
# Veroordelingen zeden	0,0136695	0,0279118
Gebruik wapen	0,0537546	0,0574572
Fysiek bewijs	0,4548751 ***	0,0398728
B onder invloed	-0,0546023	0,0428556
SL risicovol gedrag	0,0607504 *	0,0326831
SL onder invloed	-0,0212036	0,0602922
SL verwondingen	-0,0328579	0,0401001
SL weerstand	0,0062200	0,0278421
Vreemden	0,0284156	0,0416365

(Ex-)partners	0,0632021	0,0510512
Collega's	0,0640103	0,0585252
Leerkracht	0,0031088	0,0509449
#Tenlasteleggingen	0,0198446 *	0,0111942
Verkrachting	-0,0434159	0,0288012
Zedenschennis	-0,0520172	0,0551741
Ontuchthuis	-0,0145916	0,0762350
Prostitutie	-0,0511465	0,0510715
Schunnige films en prent	0,0217052	0,0434450
Mensenhandel	0,0422631	0,0961569
Kinderporno	0,0061508	0,0250385
Belaging	-0,0994888 **	0,0482353
SL <10jaar	-0,0166307	0,0365555
SL 10-14jaar	-0,0281394	0,0276449
SL 14-16jaar	0,0189223	0,0316053
SL 16-18jaar	-0,0697555 *	0,0415215
Wettelijke herhaling	0,0808300 **	0,0365172
Bloedverwanten/gezag	0,0619082 *	0,0350063
AE met geweld	0,0397277	0,0322782
Foltering/opsluiting	-0,0326087	0,0725855
Direct of indirect geweld	0,0123188	0,0759355
Kwetsbare toestand SL	-0,0495896	0,0921236
Haat tegen persoon	-0,5801100	0,0700126
Vereniging	0,0890269	0,1438097
Constant	0,4010167 ***	0,1369577
N = 686 R ² = 0,3637 *= significant op 10% significantieniveau, **= significant op 5% significantieniveau, ***= significant op 1% significantieniveau		

Tabel 3: Uitgebreid model Uitspraak vonnis Advocaat

3.1.2. Pro Deo

3.1.2.1. Beknopt model

Eenzelfde regressie wordt uitgevoerd voor de onafhankelijke variabele Pro Deo. Het model verklaart 0,79% van de variantie in de afhankelijke variabele Pro Deo. De onafhankelijke variabele Pro Deo heeft, zonder rekening te houden met eventuele controlevariabelen, een significante positieve invloed op de uitspraak van het vonnis. Meer bepaald neemt de waarschijnlijkheid dat de beklaagde wordt veroordeeld

of veroordeeld met opschorting toe met 7,41% indien hij of zij wordt bijgestaan door een pro-Deadvocaat, ten opzichte van een beklagde die wordt bijgestaan door een gewone advocaat.

Veroordelingsbeslissing	Coëfficiënten	Standaarderror
Pro Deo	0,0740897***	0,0256003
Constante	0,8336026***	0,0149879
N = 814 R ² = 0,0079 *= significant op 10% significantieniveau, **= significant op 5% significantieniveau, ***= significant op 1% significantieniveau		

Tabel 4: Beknopt model Veroordelingsbeslissing Pro Deo

3.1.2.2. Uitgebreid model

Voor het uitgebreide model worden dezelfde controlevariabelen toegevoegd als voor het model met de onafhankelijke variabele Advocaat. Uit onderstaande regressieresultaten blijkt dat de onafhankelijke variabele Pro Deo, zelfs wanneer er wordt gecontroleerd voor bijkomende variabelen, positief gecorreleerd is met de uitspraak van het vonnis. De kans op een veroordeling is dus, ceteris paribus, 6,28% hoger indien een beklagde wordt bijgestaan door een Pro Deo advocaat, in vergelijking met een gewone advocaat. Het model verklaart bovendien 36,22% van de variantie in de afhankelijke variabele Veroordelingsbeslissing, wat aanzienlijk hoger is dan het beknopte model.

Veroordelingsbeslissing	Coëfficiënt	SE (rob.)
Onafhankelijke variabele		
Pro Deo	0,0628023 **	0,0286714
Controlevariabelen		
# Beklaagden	-0,0025893	0,0289930
Voorhechtenis bij vonnis	-0,0125150	0,0340900
Slachtoffers	0,0001649	0,0101895
Tolk	-0,0681866	0,0544315
B Geslacht	0,1536916 *	0,0896744
B Leeftijd	-0,0004473	0,0010873
B Geboorteland	0,0122307	0,0407673
B Illegaal	0,0010002	0,0551709
B Werkloos	-0,0414848	0,0316598
# Veroordelingen	-0,0056290	0,0039107
# Veroordelingen zeden	0,0003217	0,0319935
Gebruik wapen	0,0328753	0,0596822
Fysiek bewijs	0,4413524 ***	0,0429834
B onder invloed	-0,0496913	0,0537426
SL risicovol gedrag	0,0875497 **	0,0369199

SL onder invloed	-0,0329194	0,0709195
SL verwondingen	-0,0517621	0,0437714
SL weerstand	0,0131239	0,0308740
Vreemden	0,0497824	0,0470253
(Ex-)partners	0,0978371 *	0,0555783
Collega's	0,1014598	0,0656775
Leerkracht	0,0586973	0,0526264
#Tenlasteleggingen	0,0147185	0,0134549
Verkrachting	-0,0267009	0,0319387
Zedenschennis	-0,0738714	0,0665175
Ontuchthuis	-0,0261082	0,1349820
Prostitutie	-0,0743769	0,0556703
Schunnige films en prent	0,0451509	0,0512992
Mensenhandel	0,2360967 **	0,0950970
Kinderporno	0,0188657	0,0282532
Belaging	-0,0776954	0,0528406
SL <10jaar	0,0010073	0,0404801
SL 10-14jaar	-0,0408234	0,0317439
SL 14-16jaar	0,0270913	0,0352521
SL 16-18jaar	-0,0539896	0,0453777
Wettelijke herhaling	0,0758061 *	0,0411739
Bloedverwanten/gezag	0,0844284 **	0,0385449
AE met geweld	0,0380003	0,0363492
Foltering/opsluiting	-0,0007628	0,0778768
Direct of indirect geweld	0,0292428	0,0621855
Kwetsbare toestand SL	-0,0283794	0,0773571
Haat tegen persoon	-0,5912392 ***	0,0774626
Vereniging	-0,0707502	0,1813514
Constant	0,2992950 **	0,1196777
N = 579		
R ² = 0,3622		
* = significant op 10% significantieniveau, ** = significant op 5% significantieniveau,		
*** = significant op 1% significantieniveau		

Tabel 5: Uitgebreid model Veroordelingsbeslissing Pro Deo

3.2. Duur gevangenisstraf en Gevangenisstraf Effectief

3.2.1. Advocaat

3.2.1.1. Beknopt model

In een volgende regressie wordt de invloed van het hebben van een advocaat op de duur van de gevangenisstraf getest. Tabel 6 geeft de resultaten van de regressie weer. In dit model wordt 4,57% van de variantie in de afhankelijke variabele Advocaat verklaard door de x-variabelen. De onafhankelijke variabele Advocaat heeft, volgens dit model, een significante positieve invloed op de duur van de gevangenisstraf. Indien een beklagde wordt bijgestaan door een advocaat neemt de lengte van de gevangenisstraf, ceteris paribus, toe met 10,41 maanden. Daar dit resultaat het tegenovergestelde bewijst van onze hypothese, we verwachtten dat de advocaat juist een negatieve invloed zou hebben op de duur van de gevangenisstraf, wordt ook getest voor de invloed van een advocaat op de duur van de effectieve gevangenisstraf. Uit deze regressie blijkt eveneens dat een advocaat een positieve invloed heeft op de dur van de straf, maar deze invloed is niet significant. Het model verklaart bovendien slechts 0,05% van de variantie in de afhankelijke variabele Advocaat.

	Duur Gevangenisstraf		Duur Gevangenisstraf Effectief	
	Coëfficiënt	SE (rob.)	Coëfficiënt	SE (rob.)
Advocaat	10,40735 ***	1,434023	1.237886	1.575125
Constant	18,86301 ***	1,161698	15.46575 ***	1.228518
	N = 723 R ² = 0.0457		N = 723 R ² = 0,0005	
* = significant op 10% significantieniveau, ** = significant op 5% significantieniveau, *** = significant op 1% significantieniveau				

Tabel 6: Beknopt model Duur gevangenisstraf en Gevangenisstraf Effectief Advocaat

3.2.1.2. Uitgebreid model

Naast de controlevariabelen die reeds in sectie 3.1. werden besproken, worden voor het bepalen van de straf en de strafmaat enkele bijkomende variabelen toegevoegd. Zo worden variabelen toegevoegd omtrent de burgerlijke staat en de gezinssituatie van de beklagde. Indien de beklagde gehuwd is of kinderen heeft, zou dit er namelijk voor kunnen zorgen dat de rechter er niet voor opteert om een gevangenisstraf uit te spreken, of dat de uitgesproken straf lager is. De impact op andere gezinsleden kan in dergelijke situaties meespelen in de beslissing van de rechter. Verder worden het geslacht en het geboorteland van het slachtoffer toegevoegd. Dit zijn extralegale factoren die onbewust kunnen meespelen in de gedachtegang van de rechter.

Uit tabel 7 blijkt dat de significante positieve invloed van een advocaat op de lengte van de gevangenisstraf stand houdt, zelfs indien verschillende controlevariabelen worden toegevoegd. Het opgestelde model verklaart 56,41% van de variantie in Y. Indien een beklagde wordt bijgestaan door

een advocaat neemt de duur van de gevangenisstraf, ceteris paribus, toe met 4,30 maanden. Wanneer we kijken naar de invloed van een advocaat op de lengte van de effectieve gevangenisstraf, valt een significante negatieve invloed op te merken. Rekening houdend met de controlevariabelen zullen beklaagden die worden bijgestaan door een advocaat een effectieve gevangenisstraf ontvangen die, ceteris paribus, 5,20 maanden korter is dan die van beklaagden zonder advocaat. Dit model verklaart bovendien 49,71% van de variantie in de afhankelijke variabele Duur Gevangenisstraf Effectief.

	Duur Gevangenisstraf ³¹		Duur Gevangenisstraf Effectief ³²	
	Coëfficiënt	SE (rob.)	Coëfficiënt	SE (rob.)
Onafhankelijke variabele				
Advocaat	4,3048870 **	1,7745460	-5,1976390 **	2,2507720
Controlevariabelen				
# Beklaagden	-1,2460920	1,2485040	-0,3970192	1,7467180
Voorhechtenis bij vonnis	7,0334350 ***	1,7679100	14,717010 ***	2,5287470
# Slachtoffers	1,8466200 **	0,7383005	2,9402060 **	1,0449830
Tolk	1,9306310	2,4414740	2,4642470	3,2156800
B Geslacht	-1,9618310	7,0656310	0,6017520	7,6400120
B Leeftijd	0,0793521	0,0658709	0,0554952	0,0851220
B Geboorteland	-0,6816251	1,8630140	2,2281660	2,2596730
B Illegaal	5,3762810 *	3,0960070	4,5962180	3,7725450
Gescheiden	-0,1380816	2,1381390	-0,9649054	2,8293980
Gehuwd	-0,8643776	1,9580820	-1,3370390	2,4829980
Weduwstaat	6,3172150	4,2317650	-2,9144380	11,928270
B Kinderen	0,5280951	1,6105190	0,9631009	2,1030430
B Werkloos	-0,4302802	1,5603610	2,4502310	2,1625230
# Veroordelingen	0,0447045	0,1637541	0,5210121 **	0,2303272
# Veroordelingen zeden	3,5702190 **	1,6596110	7,3221120 ***	2,2239570
SL Geslacht	-1,1732000	2,0060830	-4,1065720	2,7273060
SL Geboorteland	-4,4368930 **	1,8733380	-4,5316180 *	2,4678270
Gebruik wapen	11,635120 ***	3,4261330	11,911190 ***	3,7826120
Fysiek bewijs	5,0678140 ***	1,8530970	1,0347350	2,4771580
B onder invloed	4,1820170 *	2,2335470	2,7501910	2,7095160
SL risicovol gedrag	-0,4857457	1,6229490	-1,1204520	2,0816620
SL onder invloed	-5,3826070 *	2,9988230	-5,0999670	3,9576540

³¹ De variabelen Haat tegen persoon en Vereniging werden weggelaten, omwille van de multicollineariteit.

³² De variabelen Haat tegen persoon en Vereniging werden weggelaten, omwille van de multicollineariteit..

SL verwondingen	-0,0754582	2,5227370	3,1652290	3,2484020
SL Weerstand	2,1093100	1,4577050	1,0372130	1,8992370
Vreemden	-0,5356012	2,0828340	1,7078960	2,6741920
(Ex-)partners	-9,3325010 ***	2,8367170	-9,8660250 ***	3,3764860
Collega's	-4,4857050	7,4366320	3,7837340	5,0580490
Leerkracht	6,9847820	9,0690860	18,3881500	12,336100
# Tenlasteleggingen	1,4968300 **	0,7397729	1,2696720	0,9368487
Verkrachting	12,305940 ***	1,7277460	11,9034200 ***	2,0452570
Zedenschennis	-12,706900 ***	2,8721610	-9,7070240 ***	3,5180960
Ontuchthuis	-16,969090 ***	5,3008150	-23,4164700 ***	8,3916020
Prostitutie	0,3433123	3,3245500	-5,2041810	4,4460970
Schunnige film en prent	-0,7218910	3,8925300	0,5700769	10,569300
Mensenhandel	3,2356520	4,2492290	3,4442280	4,9208890
Kinderporno	0,3434855	2,5994420	1,3479990	3,4167900
Belaging	-6,3738220 **	3,1326770	-2,0878080	4,0016050
SL <10jaar	6,4420340 ***	2,2275920	3,7038760	2,9181560
SL 10-14jaar	5,5782630 ***	1,8616580	2,1611520	2,2842960
SL 14-16jaar	2,5964560	1,9045920	1,7894090	2,4085930
SL 16-18jaar	5,8710880 ***	2,1172390	5,5715430 *	3,0075290
Wettelijke herhaling	4,4476460 *	2,5014220	10,4552600 ***	2,9897140
Bloedverwant/gezag	1,8952050	2,1241450	1,7055170	2,6584870
AE met geweld	-7,0179240 ***	1,8757430	-7,4411560 ***	2,3676430
Foltering/opsluiting	6,6802610 **	3,1394870	6,2900710 *	3,2475580
Direct of indirect geweld	-5,4135580	5,1191470	-2,4295800	6,5088810
Kwetsbare toestand SL	7,7461580	5,5534310	10,4358200	6,8220240
Constant	6,0402480	8,3011180	-2,0590470	9,7084460
	N = 444 R ² = 0,5641		N = 444 F = 10,48*** R ² = 0,4971	
* = significant op 10% significantieniveau, ** = significant op 5% significantieniveau, *** = significant op 1% significantieniveau				

Tabel 7: Uitgebreid model Duur gevangenisstraf en Gevangenisstraf Effectief Advocaat

3.2.2. Pro Deo

3.2.2.1. Beknopt model

Eenzelfde regressie wordt uitgevoerd voor de onafhankelijke variabele Pro Deo. Uit de regressieresultaten blijkt dat de duur van de straf significant wordt beïnvloed door het type advocaat.

Indien een beklagde wordt bijgestaan door een pro-Deoadvocaat is de toegekende gevangenisstraf 6,70 maanden langer dan indien hij wordt verdedigd door een gewone advocaat. Voor de duur van de effectieve gevangenisstraf is dit effect zelfs nog groter. Beklaagden met een pro-Deoadvocaat zullen veroordeeld worden tot een gevangenisstraf die 8,67 maanden langer is dan die van beklagden met een gewone advocaat. De opgestelde modellen verklaren echter wel respectievelijk slechts 2,23% en 2,71% van de variantie in de afhankelijke variabele Duur Gevangenisstraf en Duur Gevangenisstraf Effectief.

	Duur Gevangenisstraf		Duur Gevangenisstraf Effectief	
	Coëfficiënt	SE (rob.)	Coëfficiënt	SE (rob.)
Pro Deo	6,696229 ***	2,10369	8.673422 ***	2.465330
Constant	27,51365 ***	0,9054386	14.382130 ***	1.062569
	N = 565 R ² = 0,0223		N = 565 R ² = 0,0271	
* = significant op 10% significantieniveau, ** = significant op 5% significantieniveau, *** = significant op 1% significantieniveau				

Tabel 8: Beknopt model Duur gevangenisstraf en Gevangenisstraf Effectief Pro Deo

3.2.2.2. Uitgebreid model

Voor de uitgebreide modellen worden dezelfde controlevariabelen opgenomen als in de uitgebreide modellen voor de onafhankelijke variabele Advocaat. De R² van deze modellen bedraagt respectievelijk 55,72% voor Duur Gevangenisstraf en 50,73 voor Duur Gevangenisstraf Effectief. Tabel 9 toont de regressieresultaten. Rekening houdend met de controlevariabelen heeft de onafhankelijke variabele Pro Deo niet langer een significante invloed op de duur van de gevangenisstraf. Een beklagde die wordt bijgestaan door een pro-Deoadvocaat zal dus veroordeeld worden tot een gevangenisstraf die even lang is als die van een beklagde zonder advocaat.

	Duur Gevangenisstraf ³³		Duur Gevangenisstraf Effectief ³⁴	
	Coëfficiënt	SE (rob.)	Coëfficiënt	SE (rob.)
Onafhankelijke variabele				
Pro Deo	1,9912800	1,7266890	1,7485370	2,4466350
Controlevariabelen				
# Beklaagden	-1,2368710	1,6569950	0,1652819	2,2670720
Voorhechtenis bij vonnis	6,3195200 ***	1,8851550	14,027830 ***	2,7227800
# Slachtoffers	2,1879550 ***	0,8038958	3,3988070 ***	1,1562620

³³ De variabelen Haat tegen persoon en Vereniging werden weggelaten, omwille van de multicollineariteit..

³⁴ De variabelen Haat tegen persoon en Vereniging werden weggelaten, omwille van de multicollineariteit.

Tolk	3,4059560	2,7967510	4,2876830	3,5391110
B Geslacht	2,3841300	7,7360150	5,3213810	8,3221360
B Leeftijd	0,1030012	0,0795659	0,0439814	0,1027220
B Geboorteland	-1,5048840	2,2658560	2,1558190	2,7979610
B Illegaal	6,6688290	5,0399920	6,0072390	5,8783580
Gescheiden	-0,7736363	2,4125150	-1,6144930	3,1490410
Gehuwd	-1,2428440	2,3120620	-1,9162070	2,8871930
Weduwstaat	6,4601680	4,9641050	-1,8379810	12,113500
B Kinderen	0,0090640	1,8332430	1,1917130	2,3991220
B Werkloos	-1,8512690	1,7597890	-0,0156115	2,5052400
# Veroordelingen	-0,0288156	0,1702657	0,5336800 **	0,2482228
# Veroordelingen zeden	3,4116700 **	1,7258360	8,2667490	2,3414340
SL Geslacht	-0,7519636	2,2195370	-4,7643430	3,0166930
SL Geboorteland	-3,7097130 *	2,0561180	-3,9489710	2,7593410
Gebruik wapen	11,494130 ***	3,8938820	13,330610	4,3502340
Fysiek bewijs	5,4710940 ***	2,0883010	0,0702155	2,7906800
B onder invloed	3,0236970	2,9225470	1,2104740	3,5255150
SL risicovol gedrag	0,8052863	1,8992020	-0,8029664	2,4189290
SL onder invloed	-3,6842010	3,7217900	-3,6993210	5,1108080
SL verwondingen	-0,7120732	2,8385860	4,2027650	3,6530750
SL Weerstand	1,6826250	1,6972780	0,8540217	2,2895060
Vreemden	-1,4176750	2,5392260	0,0769429	3,2365490
(Ex-)partners	-9,1982120 ***	3,4335630	-11,408560	4,0085750
Collega's	-3,7490740	8,7018050	3,3158260	6,0504550
Leerkracht	11,079370	10,379690	25,277370	14,364110
# Tenlasteleggingen	1,5769940 *	0,8603036	0,9573552	1,1422210
Verkrachting	12,402990 ***	1,9408400	12,311130	2,2917840
Zedenschennis	-14,567300	3,8924790	-10,924580	4,8537380
Ontuchthuis	-5,9078730	7,5586410	-3,6045530	8,8836850
Prostitutie	-0,7107758	3,9316240	-4,4059140	5,0775590
Schunnige film en prent	-1,5402280	4,0023780	1,3561780	10,686580
Mensenhandel	-0,9071624	5,5387470	-2,2268880	6,0893770
Kinderporno	-0,2668552	2,9886670	1,1168350	3,9260450
Belaging	-6,1939960 *	3,5051970	-1,9530380	4,5086010
SL <10jaar	6,6471240 ***	2,4488330	3,8603450	3,2309880
SL 10-14jaar	5,3478470 **	2,1465700	2,9436900	2,6912250
SL 14-16jaar	2,4172100	2,1685480	1,4229820	2,7767660
SL 16-18jaar	6,1993400 ***	2,3231110	6,0351800	3,3385860

Wettelijke herhaling	4,3008440	2,8278700	9,8366450	3,4293940
Bloedverwant/gezag	1,3393370	2,4086650	0,7616932	2,9874580
AE met geweld	-7,1523050 ***	2,1004380	-7,1173630	2,6830030
Foltering/opsluiting	4,7038930	3,5519550	6,5694060	3,9621090
Direct of indirect geweld	-3,8828040	6,0308710	-0,4730779	7,3249370
Kwetsbare toestand SL	9,9212290	6,2365350	17,910150	6,3721690
Constant	4,9882600	9,1423870	-11,255890	10,977970
	N = 372 R ² = 0,5572		N = 372 R ² = 0,5073	
* = significant op 10% significantieniveau, ** = significant op 5% significantieniveau, *** = significant op 1% significantieniveau				

Tabel 9: Uitgebreid model Duur gevangenisstraf en Gevangenisstraf Effectief Pro Deo

3.4. Geldboete

3.4.1. Advocaat

3.4.1.1. Beknopt model

In een laatste set regressies wordt het effect van advocaten op het verkrijgen van een bijkomende geldboete gemeten. Het beknopte model voor de geldboete verklaart 4,48% van de variantie in Y. Vertegenwoordiging door een advocaat heeft een significante negatieve invloed op de afhankelijke variabele. De waarschijnlijkheid dat een beklaagde wordt veroordeeld tot een geldboete daalt namelijk met 24,754% wanneer hij wordt vertegenwoordigd door een advocaat, in vergelijking met een beklaagde zonder advocaat.

Geldboete	Coëfficiënt	SE (rob.)
Advocaat	-0,2475104 ***	0,0453185
Constant	0,5205479 ***	0,0414019
N = 732 R ² = 0.0448 * = significant op 10% significantieniveau, ** = significant op 5% significantieniveau, *** = significant op 1% significantieniveau		

Tabel 10: Beknopt model Geldboete Advocaat

3.4.1.2. Uitgebreid model

Daar het verkrijgen van een geldboete aan dezelfde invloeden onderhevig is als de duur van de gevangenisstraf, worden in de uitgebreide modellen dezelfde controlevariabelen opgenomen. Tabel 22 geeft de regressieresultaten. Het gebruikte model verklaart 50,36% van de variatie in de afhankelijke variabele Geldboete. De F-waarde geeft bovendien weer dat het model significant is op een

significantieniveau van 1%. Volgens het model heeft een beklagde die wordt bijgestaan door een advocaat, ceteris paribus, 15,60% minder kans om veroordeeld te worden tot een geldboete.

Geldboete ³⁵	Coëfficiënt	SE (rob.)
Onafhankelijke variabele		
Advocaat	-0,1559585 ***	0,0576362
Controlevariabelen		
# Beklaagden	0,0420028 **	0,0209876
Voorhechtenis bij vonnis	-0,0597183 *	0,0312018
# Slachtoffers	0,0007758	0,0123294
Tolk	0,0584320	0,0495619
B Geslacht	-0,0467226	0,0556168
B Leeftijd	-0,0009798	0,0014026
B Geboorteland	-0,0374554	0,0431221
B Illegaal	-0,0814778	0,0616561
Gescheiden	-0,0211012	0,0406423
Gehuwd	-0,0182858	0,0392913
Widuwstaat	-0,0149307	0,0913886
B Kinderen	-0,0373263	0,0308138
B Werkloos	-0,0333328	0,0302820
# Veroordelingen	-0,0066293 **	0,0030465
# Veroordelingen zeden	-0,0105677	0,0248171
SL Geslacht	-0,0708300 *	0,0403024
SL Geboorteland	-0,0443888	0,0307777
Gebruik wapen	-0,0918763	0,0621259
Fysiek bewijs	-0,0871525 **	0,0364444
B onder invloed	0,0244836	0,0543459
SL risicovol gedrag	-0,0449801	0,0433663
SL onder invloed	-0,0635902	0,0674671
SL verwondingen	0,1181133 **	0,0505376
SL Weerstand	-0,0309038	0,0313798
Vreemden	0,0430934	0,0463446
(Ex-)partners	0,1634016 **	0,0690981
Collega's	-0,0361056	0,0773411
Leerkracht	0,0995779	0,1755431
# Tenlasteleggingen	0,0324478 *	0,0164740
Verkrachting	-0,1215003 ***	0,0368019

³⁵ De variabelen Haat tegen persoon en Vereniging werden weggelaten, omwille van de multicollineariteit.

Zedenschennis	0,2903136 **	0,1135003
Ontuchthuis	-0,4441563 ***	0,1460594
Prostitutie	0,1711177	0,1119768
Schunnige film en prent	0,1858149	0,1915648
Mensenhandel	0,3312506 ***	0,1239570
Kinderporno	0,0544718	0,0640972
Belaging	-0,1022118	0,0709334
SL <10jaar	-0,0777699 **	0,0350565
SL 10-14jaar	-0,0408263	0,0370876
SL 14-16jaar	-0,0767569 **	0,0345848
SL 16-18jaar	-0,0427595	0,0395862
Wettelijke herhaling	0,1041832 *	0,0539696
Bloedverwant/gezag	0,0289924	0,0426405
AE met geweld	-0,0494776	0,0388245
Foltering/opsluiting	-0,1242975 **	0,0577520
Direct of indirect geweld	0,3344070 **	0,1301548
Kwetsbare toestand SL	-0,1310349	0,1150257
Constant	0,4812926 ***	0,1233931
N = 448 F = 23,99*** R ² = 0,5036 *= significant op 10% significantieniveau, **= significant op 5% significantieniveau, ***= significant op 1% significantieniveau		

Tabel 11: Uitgebreid model Geldboete Advocaat

3.4.2. Pro Deo

3.4.2.1. Beknopt model

Eenzelfde regressie wordt tot slot uitgevoerd voor de onafhankelijke variabele Pro Deo. Het opgestelde model verklaart slechts 0,28% van de variantie in de afhankelijke variabele Geldboete. Een pro-Deoadvocaat heeft dan ook geen significante invloed op de geldboete. Een beklagde die wordt bijgestaan door een gewone advocaat heeft evenveel kans op het verkrijgen van een geldboete dan een beklagde die wordt bijgestaan door een pro-Deoadvocaat.

Geldboete	Coëfficiënt	SE (rob.)
Pro Deo	-0,0521449	0,0400172
Constant	0,2885086 ***	0,02244200
N = 574 R ² = 0,0028		

*= significant op 10% significantieniveau, **= significant op 5% significantieniveau,
 ***= significant op 1% significantieniveau

Tabel 12: Beknopt model Geldboete Pro Deo

3.4.2.2. Uitgebreid model

Wanneer er controlevariabelen worden toegevoegd, wordt de conclusie van de vorige regressies bevestigd: een pro-Deoadvocaat heeft geen significante invloed op de kans om veroordeeld te worden tot een geldboete. De variantie in Y die verklaard kan worden door het model nam wel toe, deze bedraagt namelijk 52,77%. Er kan dus met zekerheid besloten worden dat een beklagde die wordt vertegenwoordigd door een pro-Deoadvocaat evenveel kans maakt op het verkrijgen van een bijkomende geldboete dan een beklagde met een gewone advocaat.

Geldboete ³⁶	Coëfficiënt	SE (rob.)
Onafhankelijke variabele		
Pro Deo	0,0081209	0,028064
Controlevariabelen		
# Beklaagden	0,0467834 *	0,0247025
Voorhechtenis bij vonnis	-0,0791241 **	0,0336321
# Slachtoffers	0,0123382	0,0128625
Tolk	0,0928938 *	0,0543550
B Geslacht	-0,0935344 *	0,0562927
B Leeftijd	-0,0029333 **	0,0011746
B Geboorteland	-0,0519936	0,0422460
B Illegaal	-0,1691948 **	0,0648662
Gescheiden	-0,0288087	0,0335765
Gehuwd	-0,0059815	0,0315488
Weduwstaat	0,0481184	0,0794787
B Kinderen	-0,0524312 *	0,0286620
B Werkloos	-0,0210269	0,0268517
# Veroordelingen	-0,0049308	0,0031400
# Veroordelingen zeden	0,0140602	0,0287277
SL Geslacht	-0,0496623	0,0376413
SL Geboorteland	-0,0219654	0,0308663
Gebruik wapen	-0,0384273	0,0590615
Fysiek bewijs	-0,0588378 *	0,0316315
B onder invloed	0,0195997	0,0548416

³⁶ De variabelen Haat tegen persoon en Vereniging werden weggelaten, omwille van de multicollineariteit.

SL risicovol gedrag	-0,0651599	0,0416159
SL onder invloed	-0,0534280	0,0726523
SL verwondingen	0,1128324 **	0,0519014
SL Weerstand	-0,0418617	0,0302263
Vreemden	0,0219010	0,0465763
(Ex-)partners	0,2336009 ***	0,0767224
Collega's	-0,0275272	0,0812968
Leerkracht	-0,1445582 **	0,0678171
# Tenlasteleggingen	0,0159605	0,0178308
Verkrachting	-0,0880404 **	0,0363806
Zedenschennis	0,2476010 *	0,1309464
Ontuchthuis	-0,6193569 ***	0,1937445
Prostitutie	0,1886854	0,1212070
Schunnige film en prent	0,1659311	0,1930391
Mensenhandel	0,2565058 *	0,1510690
Kinderporno	0,0707704	0,0654824
Belaging	-0,1287642 *	0,0719420
SL <10jaar	-0,0758688 **	0,0305485
SL 10-14jaar	-0,0102484	0,0364108
SL 14-16jaar	-0,0672422 *	0,0349387
SL 16-18jaar	-0,0352428	0,0418464
Wettelijke herhaling	0,0724776	0,0564901
Bloedverwant/gezag	0,0314345	0,0437677
AE met geweld	-0,0458748	0,0374718
Foltering/opsluiting	-0,1072980 *	0,0639793
Direct of indirect geweld	0,3242976	0,1383848
Kwetsbare toestand SL	-0,1275119	0,1085170
Constant	0,3980108 ***	0,1108054
<p>N = 376 R² = 0,5277 *= significant op 10% significantieniveau, **= significant op 5% significantieniveau, ***= significant op 1% significantieniveau</p>		

Tabel 13: Uitgebreid model Geldboete Pro Deo

Hoofdstuk 4: Conclusie

In deel 5 werd een eerste luik van het empirisch onderzoek besproken. Concreet werden er acht regressies uitgevoerd: voor beide onafhankelijke variabelen, zijnde Advocaat en Pro Deo, werd de invloed nagegaan op vijf afhankelijke variabelen, namelijk de veroordelingsbeslissing, de lengte van de totale gevangenisstraf, de lengte van de effectieve gevangenisstraf ende bijkomende geldboete. Voor elke regressie werd er vertrokken vanuit een basismodel, waarin enkel de afhankelijke en onafhankelijke variabelen werden opgenomen. Vervolgens werden aan de verschillende modellen controlevariabelen toegevoegd. In totaal werden 16 modellen opgesteld.

Een eerste element waar deze thesis aandacht aan besteedt, is de invloed van advocaten op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat. Uit de eerste twee regressies bleek dat vertegenwoordiging door een advocaat geen significante invloed heeft op de beslissing van de rechter om de beklaagde te veroordelen, ongeacht of er rekening wordt gehouden met controlevariabelen of niet. De eerste hypothese moet dan ook worden verworpen. Dat een advocaat op het vlak van de veroordelingsbeslissing dus geen groot verschil zal kunnen maken voor zijn of haar cliënt, hoeft niet te verwonderen. Een rechter zal zich voor zijn beslissing voornamelijk baseren op het bewijs dat er bestaat tegen de beklaagde en of de beklaagde op basis daarvan schuldig kan worden bevonden. Uit de regressie bleek bijvoorbeeld dat de kans op veroordeling, *ceteris paribus*, stijgt met 45,49% indien er sprake is van fysiek bewijs. Een advocaat zou hier wel degelijk een rol kunnen spelen, hij zou bijvoorbeeld eerder kunnen verzoeken om bewijs dat op een onwettige manier is verkregen te schrappen of weet beter hoe hij de geloofwaardigheid van een getuige in twijfel kan trekken, maar deze invloed is waarschijnlijk eerder beperkt.

De strafmaat wordt dan weer wel beïnvloed door de advocaat. Wat de lengte van de gevangenisstraf betreft, heeft vertegenwoordiging door een advocaat een voor de beklaagde ongunstige invloed. Wanneer er geen rekening wordt gehouden met de controlevariabelen, neemt de duur van de totale gevangenisstraf, dit is zowel het effectieve als het eventueel voorwaardelijke gedeelte, toe met 10,41 maanden voor beklaagden die worden bijgestaan door een advocaat, in vergelijking met beklaagden zonder advocaat. Rekening houdend met de controlevariabelen wordt dit wel afgezwakt naar een extra duurtijd van, *ceteris paribus*, 4,30 maanden, wat evenwel nog steeds een opmerkelijk verschil is. Hypothese twee dient dan ook te worden verworpen. Kijken we daarentegen naar de invloed van een advocaat op de *effectieve* gevangenisstraf, zien we dat die invloed niet langer standhoudt. Uit het model met de controlevariabelen blijkt zelfs dat de effectieve gevangenisstraf, *ceteris paribus*, 5,20 korter is voor beklaagden met advocaat dan voor beklaagden zonder advocaat. De derde hypothese wordt dus niet verworpen. Tot slot werd tevens nagegaan welke invloed een advocaat uitoefent op de kans op veroordeling tot een bijkomende geldboete. Uit de regressieresultaten bleek dat de kans dat een beklaagde wordt veroordeeld tot een geldboete, *ceteris paribus*, daalt met 15,60% wanneer een beklaagde wordt vertegenwoordigd door een advocaat. Hypothese vier moet dan ook worden verworpen.

Een verklaring voor de invloed die een advocaat uitoefent op de strafmaat, zou de grote beoordelingsvrijheid kunnen zijn die de rechter heeft bij het bepalen van de straf. De wet bepaalt enkel

welke minimum- en maximumstraffen kunnen worden toegekend, maar de precieze lengte van een gevangenisstraf wordt uiteindelijk bepaald door de rechter zelf. De beslissing van de rechter kan echter beïnvloed worden door de advocaat. Deze kan tijdens zijn pleidooi namelijk bepaalde elementen aanhalen of bepaalde wetsartikelen inroepen, waardoor de rechter een voor de beklaagde meer voordelige beslissing zal nemen. Er kan verondersteld worden dat een advocaat hier beter op kan inspelen en beter kan inschatten welke argumenten de rechter kunnen overtuigen. Een beklaagde die zichzelf verdedigt, heeft hier minder ervaring mee en is misschien niet eens op de hoogte van bepaalde mogelijkheden die het wetboek biedt.

De invloed van door de overheid gefinancierde advocaten op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat vormt een tweede onderzoeksinteresse van deze thesis. Uit het empirisch onderzoek kwam naar voren dat de onafhankelijke variabele Pro Deo een significante invloed heeft op de veroordelingsbeslissing, en dit ongeacht of er controlevariabelen werden opgenomen in de modellen of niet. In het basismodel werd gevonden dat indien een beklaagde wordt bijgestaan door een pro-Deoadvocaat, deze 7,41% meer kans heeft om te worden veroordeeld, al dan niet met opschorting. Rekening houdend met de controlevariabelen bedroeg deze invloed nog steeds 6,28%. Hypothese 6 wordt dus niet verworpen. Op het vlak van de strafmaat speelt het type advocaat dan weer geen rol. Beklaagden die worden bijgestaan door een pro-Deoadvocaat worden, zonder rekening te houden met controlevariabelen, weliswaar veroordeeld tot een gevangenisstraf die 6,70 maanden langer is dan die van beklaagden zonder advocaat, wanneer er enkele controlevariabelen worden toegevoegd aan het model blijkt de invloed van het type advocaat echter niet langer significant. Eenzelfde resultaat zien we voor de lengte van de effectieve gevangenisstraf. Volgens het beknopte model zal een beklaagde met pro-Deoadvocaat een effectieve straf ontvangen die 8,67 maanden langer is dan die van een beklaagde zonder advocaat. Ook hier blijkt deze invloed, na het toevoegen van de controlevariabelen echter niet langer significant. Wat betreft de kans op een bijkomende geldboete, blijkt ook hier het type advocaat geen verschil te maken. Daar er geen significante effecten werden gevonden, heeft een veroordeelde die wordt bijgestaan door een pro-Deoadvocaat evenveel kans op een geldboete als een beklaagde met een gewone advocaat.

Uit het empirisch onderzoek van deze thesis komt dus duidelijk naar voren dat een pro-Deoadvocaat op het vlak van de veroordelingsbeslissing wel degelijk andere resultaten behaalt dan een advocaat die door de cliënt zelf werd ingehuurd en gefinancierd, maar dat er voor de strafmaat weinig verschillen bestaan. Voor het verschil in de veroordelingsbeslissing werden tijdens de literatuurstudie reeds een aantal verklaringen aangehaald. Buitenlandse onderzoekers weten het verschil in prestaties tussen pro-Deoadvocaten en gewone advocaten aan een te lage motivatie van deze eerste groep vanwege de beperkte vergoeding, of aan de veronderstelling dat dat het minder succesvolle advocaten zijn die uit financiële noodzaak optreden in de tweedelijnsbijstand. In de literatuurstudie werd tevens aandacht besteed aan de minder goede resultaten die, volgens buitenlandse onderzoeken, worden behaald door advocaten met weinig ervaring. Tijdens het verwerken van de verzamelde data bleek dan wel dat er in onze database geen advocaat-stagiairs waren opgenomen, maar het zou natuurlijk ook mogelijk zijn dat advocaten die pas tot het tableau zijn toegetreden en zodoende ook nog over een zeer beperkte ervaring

beschikken, vaker zullen optreden in de tweedelijnsbijstand. Zij hebben aan het begin van hun carrière namelijk nog maar een beperkt cliënteel om op terug te vallen, en zouden op die manier extra inkomsten kunnen willen vergaren. Daar er geen gegevens konden worden verzameld over het aantal jaren ervaring van de advocaten in de database, kon hier namelijk niet voor worden gecontroleerd. In het volgende deel zal dan ook getoetst worden naar mogelijke verklaringen die enkele vakmensen kunnen bedenken voor onder andere deze verschillen.

Deel 6: Perceptie van vakmensen

Ter uitbreiding van het empirisch onderzoek dat reeds besproken werd in deel 5, werden de gevonden resultaten voorgelegd aan een aantal advocaten. Op die manier kon worden getoetst naar de verwachtingen en de perceptie van enkele mensen uit het vakgebied, die dagelijks in aanraking komen met de strafprocedure. De interviews werden telefonisch afgenomen, aan de hand van de in bijlage 3 opgenomen vragenlijst. In totaal werden dertig advocatenkantoren gecontacteerd, en werden zes advocaten bereid gevonden om deel te nemen aan het onderzoek, allen gespecialiseerd in het strafrecht. Om zoveel mogelijk verschillende visies in kaart te kunnen brengen, werd gekozen voor een combinatie van drie advocaten die enkel betalende cliënten vertegenwoordigen, en drie advocaten die zowel in pro-Deozaken als in niet pro-Deozaken optreden.

In een eerste fase van het interview werd geïnformeerd naar de verwachtingen van de advocaten omtrent de resultaten van de studie. De eerste twee vragen polsten naar het verwachte effect van respectievelijk een advocaat, in vergelijking met geen advocaat, en een pro-Deoadvocaat, in vergelijking met een gewone advocaat, op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat. Hieruit bleek dat de verwachtingen van de advocaten grotendeels overeen kwamen met de hypothesen die werden geformuleerd voor de regressieanalyses. Alle zes de respondenten gaven aan te verwachten dat bijstand door een advocaat wel degelijk een meerwaarde betekent voor een beklaagde tijdens een proces, en dan vooral op het vlak van de strafmaat. Bijstand door een advocaat verandert niets aan de feiten, zoals door één van de advocaten werd opgemerkt, maar zeker op het gebied van kennis van de brede waaier aan strafmogelijkheden hebben advocaten een streepje voor. Beklaagden die geen rechtenstudie hebben gevolgd en die hier in de praktijk tevens niet mee in aanraking komen, zullen vaak niet op de hoogte zijn van de verschillende strafmogelijkheden die er bestaan. Verder zullen zij minder snel gebruik maken van bepaalde middelen die tijdens de rechtszaak kunnen worden aangewend, zoals het verhoren van getuigen. Eén advocaat merkte op dat bijstand door een advocaat ongetwijfeld een grote meerwaarde biedt voor de beklaagde, maar dat deze meerwaarde nog wordt verstrekt indien de advocaat gespecialiseerd is in de specifieke materie. Een advocaat die gespecialiseerd is in het strafrecht, zal namelijk nog beter op de hoogte zijn van de procedures en gebruiken in strafzaken dan een advocaat die bijvoorbeeld gespecialiseerd is in het burgerlijk recht. Nog een andere advocaat gaf dan weer aan dat rechters vaak negatiever staan ten opzichte van beklaagden die zichzelf wensen te verdedigen, omwille van de problemen die zich in dit geval vaak stellen. Zo verschijnen beklaagden vaak onvoorbereid op een zitting, en weten zij nauwelijks wat er moet gebeuren. Ook op procedureel vlak loopt het vaak mis bij het neerleggen van de conclusies en de stukkenbundel.

Wat het verschil in resultaten tussen pro-Deoadvocaten en niet pro-Deoadvocaten betreft, is er iets minder eensgezindheid. De respondenten halen allen in eerste instantie aan dat hier eigenlijk geen verschillen in zouden mogen bestaan. De bevroegde pro-Deoadvocaten benadrukken dat zij zelf evenveel tijd en aandacht besteden aan hun betalende cliënten als aan hun niet-betalende cliënten. Toch ontkennen zij niet dat er in de praktijk wel verschillen kunnen ontstaan. Ter verklaring werden het

eventuele gebrek aan ervaring indien het gaat om stagiairs en de lage vergoeding reeds aangehaald. Eén advocaat haalde ook de invloed aan van het type cliënt dat beroep kan doen op de tweedelijnsbijstand. Vaak verloopt de samenwerking met deze cliënten moeilijker en zijn zij ook niet erg communicatief. Dit kan zijn weerslag hebben op de kwaliteit van de verdediging. Wanneer er wordt gevraagd naar de prikkels om op te treden in de tweedelijnsbijstand, wordt door alle drie de pro-Deoadvocaten verwezen naar de liefde voor het vak en de overtuiging dat elke persoon recht heeft op een gelijke verdediging. Eén van de advocaten is werkzaam bij een advocatenkantoor dat momenteel uit vier advocaten bestaat en waar jaarlijks 300 tot 400 pro-Deozaken worden behandeld. Hij haalde aan dat het voor hen slechts een kleine moeite is om die zaken erbij te nemen, omdat zij toch bijna dagelijks aanwezig zijn in meerdere rechtbanken en in de gevangenis. Een andere respondent stelde vast dat veel pro-Deozaken ook voortkomen uit de permanentiedienst voor de bijstand in het kader van de Salduz-richtlijn. Op het moment dat de advocaat wordt gecontacteerd, weet hij of zij niet of de beklaagde een beroep kan doen op door de overheid gefinancierde bijstand. Dit komt men vaak pas te weten tijdens het eerste vertrouwelijk overleg. Volgens de respondent blijkt een zaak dan soms zo interessant te zijn, dat men toch kiest om de persoon in kwestie te verdedigen.

Vervolgens werden de resultaten van het onderzoek voorgelegd aan de respondenten. Er werd getoetst naar verklaringen voor het gegeven dat veroordeelden met advocaat kortere effectieve gevangenisstraffen krijgen en minder kans hebben op een bijkomende geldboete. Door verschillende advocaten werd aangehaald dat dit verklaard kan worden door het feit dat advocaten nu eenmaal de spelregels beter kennen. Zij zijn beter op de hoogte van de verschillende strafmogelijkheden die het wetboek biedt, zoals een gevangenisstraf met uitstel, een werkstraf of een autonome probatiestraf, en zij weten welke wetsartikelen zij kunnen invoeren om deze te bekomen. Een beklaagde die ervoor kiest om zichzelf te verdedigen weet vaak niet welke opties er zijn en vraagt daarom geen alternatieve straf aan de rechter. Wanneer er echter niet naar wordt gevraagd, gaat een rechter deze middelen ook niet zelf aanreiken. Eén advocaat haalde tevens aan dat advocaten beter kunnen inschatten welke elementen de beslissing van de rechter op een positieve manier kunnen beïnvloeden, en waar ze dus op moeten focussen tijdens het pleidooi. Tevens werd de discrepantie tussen de langere totale gevangenisstraf en de kortere effectieve gevangenisstraf die wordt toegekend aan beklaagden die worden bijgestaan door een advocaat, in vergelijking met beklaagden zonder advocaat, voorgelegd aan de advocaten. Volgens één respondent sloot dit aan bij de eerder vernoemde verklaring dat advocaten beter op de hoogte zijn van de mogelijkheid tot straffen met uitstel. Vaak wordt namelijk aan de rechter verzocht om een iets langere gevangenisstraf uit te spreken, maar een deel van deze straf op te leggen met uitstel. Op die manier kan men de veroordeelde nog een aantal jaren onder voorwaarden plaatsen, en weet deze dat, indien hij nogmaals in de fout gaat, er serieuze gevolgen aan verbonden zijn.

Voor het verschil in de kans op veroordeling tussen beklaagden met een pro-Deoadvocaat en beklaagden met een gewone advocaat werden verschillende redenen aangehaald. Een eerste verklaring die door meerdere respondenten werd aangehaald, was dat advocaten minder moeite zouden doen als gevolg van de lage vergoedingen die worden uitgekeerd voor de prestaties geleverd in het kader van de

juridische bijstand. Eén pro-Deoadvocaat merkte op dat pro-Deoadvocaten enkel een vergoeding krijgen voor hun aanwezigheid op de zittingen. De behandeling van een dossier gaat echter verder dan dat. Het belangrijkste werk gebeurt tijdens het opstellen van de conclusies en het neerleggen van de onderzoeksschriften, en hier staat geen vergoeding tegenover. Om die reden zijn er advocaten die hun betalende cliënten als prioriteit beschouwen en minder tijd zullen besteden aan de dossiers van hun minvermogenden cliënten, daar ze er anders zelf financieel door worden benadeeld. Een andere advocaat veronderstelde dan weer dat advocaten die ervoor kiezen om pro-Deozaken te behandelen, op de hoogte zijn van de beperkte vergoedingen die zij hiervoor zullen ontvangen, en dat dit voor hen dus een bewuste keuze is. Hij merkte bovendien op dat er advocaten zijn die zich juist profileren als pro-Deoadvocaat, en hier jaarlijks toch een aanzienlijk bedrag mee verdienen. Een tweede pro-Deoadvocaat haalde verder nog aan dat het ook bij vermogende cliënten niet altijd duidelijk is of en wanneer men een vergoeding zal ontvangen. In het systeem van pro Deo moet men weliswaar lang wachten op zijn of haar vergoeding, maar heeft men wel de zekerheid dat het bedrag zal worden uitbetaald.

Een stelling die aan de advocaten werd voorgelegd, was de vraag of het de minder succesvolle advocaten zijn die ervoor opteren om pro-Deozaken te behandelen. Deze werd door een aantal respondenten bevestigd. Door één van de advocaten werd aangehaald dat door de economische ontwikkelingen het aantal rechtszaken sterk is afgenomen tijdens de laatste jaren. Bovendien is het voor stagiairs tegenwoordig vaak moeilijk om een stageplaats te vinden, omdat er zoveel advocaten zijn. Door het beperkte aantal dossiers is een aantal advocaten genoodzaakt om zich te richten op pro-Deozaken, en men ziet inderdaad dat dit vaak de minder succesvolle advocaten zijn. Een andere advocaat merkte verder op dat wanneer een advocaat de keuze krijgt tussen zaken voor vermogende cliënten en niet-vermogende cliënten, hij eerder zal opteren voor de eerste groep, daar de vergoedingen hier toch aanzienlijk hoger liggen. Door de geïnterviewde pro-Deoadvocaten werd deze stelling echter niet unaniem bevestigd. Slechts één van de drie advocaten beweerde het eens te zijn met deze stelling.

Een laatste element dat door de advocaten werd aangegeven als verklaring voor het verschil tussen pro-Deoadvocaten en gewone advocaten is de beperkte ervaring van een groot deel van de advocaten die optreden in de tweedelijnsbijstand. Enerzijds omdat dit vaak advocaat-stagiairs zijn, maar anderzijds ook omdat beginnende advocaten zich vaak inschrijven op de lijsten bij de balies, daar ze nog geen eigen cliënteel hebben uitgebouwd en op die manier in extra inkomsten proberen te voorzien. Zij hebben natuurlijk minder ervaring dan advocaten die al enkele jaren het vak uitoefenen. Door verschillende respondenten werd bovendien aangehaald dat het probleem zich niet zozeer situeerde bij een gebrek aan proceservaring, maar wel bij een te beperkte substantieve ervaring. Zoals reeds in deel 5 hoofdstuk 3 werd vermeld, is dit de ervaring van een advocaat in een bepaalde rechtstak. Advocaat-stagiairs mogen namelijk, bij hun inschrijving op de lijst, geen specialisatie opgeven en worden daardoor vaak geconfronteerd met rechtsmateries waar zij weinig kennis van hebben. Dit kan een negatieve invloed hebben op de prestaties van de advocaat.

Ondanks de bedenkingen bij de ervaring van bepaalde groepen advocaten, werd het systeem waarbij advocaat-stagiairs tijdens hun driejarige stage verplicht een aantal pro-Deozaken behandelen zeer positief beoordeeld door de respondenten. Zij zagen dit alle zes als een kans om de nodige ervaring op te doen, daar dit zaken zijn die de stagiairs volledig zelfstandig kunnen behandelen. Eén advocaat haalde tevens aan dat stagiairs op deze manier verplicht worden om hun steentje bij te dragen aan de samenleving en aan het systeem. Velen komen na hun stage namelijk terecht in een groot kantoor, en zouden hier anders geen voeling mee hebben. Wel werden er enkele bedenkingen geformuleerd. Tot slot werd dan ook getoetst bij de advocaten op welke manier het huidige systeem van de juridische tweedelijnsbijstand zou kunnen verbeteren. Eén opmerking die werd gemaakt door een advocaat, was dat er bij het toekennen van de pro-Deozaken geen rekening wordt gehouden met de moeilijkheidsgraad ervan, waardoor advocaat-stagiairs soms erg complexe zaken krijgen toegewezen. In verschillende bureaus voor juridische bijstand wordt eenvoudigweg de eerstvolgende advocaat op de lijst aangeduid. Eén van de advocaten stelde dan ook vast dat het beter zou zijn als de bureaus bij de toewijzing van de zaken ook rekening zouden houden met de inhoud ervan.

Verder werd door verschillende advocaten aangehaald dat de begeleiding van de advocaat-stagiairs vaak te wensen over laat. Volgens het stagecontract is het de taak van de stagemeeester om de advocaat-stagiair bij te staan in de behandeling van dossiers, zowel voor de cliënten van het eigen kantoor als voor de cliënten in pro-Deozaken. Bij sommige kantoren gebeurt dit echter niet of niet voldoende, en mag de stagiair binnen de werkuren zelfs niet aan zijn of haar pro-Deozaken werken. In dat geval zou de stagiair zich kunnen richten tot de Orde van Advocaten, maar deze drempel ligt logischerwijze hoog. Volgens één van de advocaten kan dit opgelost worden door het systeem dat sinds kort in Antwerpen wordt toegepast. Daar wordt namelijk gewerkt met vakgroepen per rechtsmaterie, waarin een aantal ervaren advocaten zetelt die op de hoogte zijn van de recente ontwikkelingen in de praktijk of in de rechtsspraak. Tevens werd binnen deze vakgroep een forum gecreëerd waarin zowel tableau-advocaten als advocaat-stagiairs vragen kunnen stellen over specifieke rechtsproblemen of dossiers. Op die manier kan de advocaat-stagiair worden bijgestaan door een externe partij.

Deel 7: Eindconclusie

In deze masterproef werd de invloed nagegaan van het hebben van een advocaat in het kader van de tweedelijnsbijstand op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat in strafzaken. Aan de hand van de literatuurstudie en het kwantitatieve en kwalitatieve empirisch onderzoek worden in dit deel de onderzoeksvragen beantwoord. Tevens worden de beperkingen van het onderzoek besproken, en een aantal aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

7.1. Welke advocaten treden op in het systeem van de tweedelijnsbijstand en op welke manier worden prestaties vergoed in België?

In deel 2 werd de manier waarop de juridische tweedelijnsbijstand in België is geregeld, besproken. De juridische tweedelijnsbijstand werd gedefinieerd als de bijstand die wordt verleend aan een natuurlijk persoon in de vorm van een juridisch advies, bijstand of vertegenwoordiging aan de hoven en de rechtbanken. Deze wordt in België verleend door twee groepen advocaten: tableau-advocaten en advocaat-stagiairs. Tableau-advocaten kunnen zich vrijwillig laten opnemen op de lijst die wordt opgesteld door de Orde van Advocaten en tevens hun specialisaties doorgeven, advocaat-stagiairs zijn daarentegen verplicht om tijdens hun driejarige stage een aantal pro-Deozaken te behandelen, en mogen geen voorkeurmateries doorgeven. Zij worden vergoed door de Staat, aan de hand van de nomenclatuur die het aantal punten per prestatie bepaalt. De totale vergoeding bedraagt het aantal punten dat een advocaat in een gerechtelijk jaar verzamelde, vermenigvuldigd met de waarde van een punt in dat jaar. In het gerechtelijk jaar bedroeg het gemiddeld aantal punten per dossier 13,46, en de gemiddelde waarde van een punt €25,76.

7.2. Hoe is de tweedelijnsbijstand geregeld in andere landen?

In een volgend deel werd nagegaan hoe de tweedelijnsbijstand in andere landen wordt geregeld. Indien we onze onderzoeksresultaten willen vergelijken met de resultaten van buitenlandse onderzoeken, is een zekere kennis van de in het buitenland gebruikte systemen namelijk noodzakelijk. De analyse werd beperkt tot de landen waarin reeds bepaalde onderzoeken plaatsvonden over de verschillen tussen bepaalde groepen advocaten. In de bestudeerde landen werd gewerkt met verschillende pro-Deosystemen, die naast elkaar bestaan. Zo werkt men in de meeste landen zowel met *public defenders*, dit zijn advocaten die in dienst zijn van de overheid en een loon krijgen uitbetaald, als met *assigned counsel*, zijnde advocaten die bovenop hun eigen cliënteel van tijd tot tijd dossiers voor minvermogende cliënten behandelen. In de Verenigde Staten kent men bovendien tevens een systeem van *contracted counsel*, waarbij er een contract wordt afgesloten tussen een advocatenkantoor en een overheid en het kantoor zich ertoe verbindt om, tegen een vergoeding, voor een periode alle pro-Deozaken in een bepaalde regio te behandelen. De situatie zoals gekend in België, waarbij gewerkt wordt met advocaat-stagiairs die jaarlijks verplicht een deel van de pro-Deozaken op zich nemen, bleek vrij uniek te zijn.

Deze regeling werd namelijk in geen enkel van de bestudeerde landen gehanteerd. In de Verenigde Staten werd zelfs een minimaal aantal jaren ervaring vereist voor advocaten die zich wensten te registreren op de lijst voor het verlenen van tweedelijnsbijstand. Ook wat betreft de vergoeding van de advocaten, bestaan er verschillen met het Belgische systeem. In Israël, Taiwan en in sommige deelstaten van de Verenigde Staten ontvangt men namelijk één vast bedrag per zaak, in plaats van een vergoeding op basis van het aantal geleverde prestaties.

7.3. In welke mate beïnvloeden door de overheid gefinancierde advocaten de veroordelingsbeslissing en de strafmaat in andere landen?

In deel 4 werd bestudeerd welke resultaten reeds gevonden werden in buitenlandse onderzoeken die handelen over de verschillen in prestaties tussen verschillende groepen advocaten. Dit werd behandeld aan de hand van drie hoofdstukken. Er werd nagegaan welke bevindingen reeds werden vastgesteld voor het verschil in resultaten tussen beklaagden met advocaat en beklaagden zonder advocaat, tussen beklaagden met een door de overheid gefinancierde advocaat en beklaagden met een gewone advocaat en tussen advocaten met ervaring en advocaten zonder ervaring. Voor het verschil in uitkomsten tussen beklaagden met en beklaagde zonder advocaat, kwam uit de meeste onderzoeken een gelijkaardige conclusie naar voren, namelijk dat beklaagden met advocaat op verschillende momenten in de strafprocedure bevoordeeld zijn ten opzichte van beklaagden zonder advocaat. Zo zouden ze vaker een preliminaire zitting verkrijgen, meer kans maken om te worden vrijgesproken en zou bovendien de toegekende straf lager liggen. Slechts in één van de voor deze literatuurstudie geraadpleegde onderzoeken bleek een beklaagde met advocaat slechter af te zijn, maar dit kon verklaard worden door het ontbreken van enkele belangrijke controlevariabelen in het onderzoek.

Wat de verschillen in de uitkomsten van rechtszaken tussen beklaagden met een pro-Deoadvocaat en beklaagden met een gewone advocaat betreft, waren de besluiten van de buitenlandse onderzoeken heel wat minder unaniem. Volgens verschillende onderzoeken waren er geen significante verschillen vast te stellen tussen de verschillende soorten advocaten, in andere onderzoeken werd dan weer een significante positieve invloed gevonden van een pro-Deoadvocaat en in nog andere onderzoeken werd een significante negatieve invloed vastgesteld. Een eensluidend antwoord werd in het buitenland dus nog niet gevonden.

Tot slot werd tevens nagegaan welke verschillen er in het buitenland werden gevonden tussen advocaten zonder ervaring en advocaten met ervaring. Deze resultaten konden namelijk gekoppeld worden aan de onderzoeksinteresse van deze thesis betreffende het verschil in prestaties tussen tableau-advocaten, met een aantal jaren ervaring, en advocaat-stagiairs, zonder ervaring. Uit alle geraadpleegde artikels bleek dat advocaten met ervaring aanzienlijk betere resultaten behaalden voor hun cliënten dan advocaten zonder ervaring, en dit zowel op het vlak van de veroordelingsbeslissing als van de strafmaat. Of voor België dezelfde conclusies kunnen worden getrokken, werd in deze thesis echter niet onderzocht. Tijdens de dataverzameling kwam namelijk naar voren dat er slechts een beperkt aantal advocaten in

de gebruikte dataset stagiair was op het moment van het vonnis. Om die reden werd dan ook besloten om deze variabele te laten vallen.

7.4. In welke mate beïnvloeden door de overheid gefinancierde advocaten de veroordelingsbeslissing en de strafmaat aan een correctionele rechtbank in België en welke verklaringen hebben vakmensen voor de gevonden resultaten in het empirische onderzoek?

In het empirisch deel van deze thesis werd aan de hand van regressieanalyses nagegaan in welke mate een advocaat in België een invloed kan uitoefenen op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat, en welke verschillen er bestaan tussen pro-Deoadvocaten en gewone advocaten in België. De regressieresultaten bevestigden in zekere mate de conclusies van de buitenlandse onderzoeken. Zo bleek dat bijstand door een advocaat een significante invloed uitoefent op de strafmaat. Een beklagde die wordt vertegenwoordigd door een advocaat zal een lagere effectieve gevangenisstraf krijgen, en heeft een kleinere kans om veroordeeld te worden tot een bijkomende geldboete. Volgens de geïnterviewde advocaten was dit verschil te wijten aan de betere kennis van de verschillende strafmogelijkheden en de ervaring met het rechtssysteem van de advocaat. Een advocaat zou namelijk weten op welke artikelen hij een beroep kan doen om bijvoorbeeld strafvermindering of een alternatieve straf te vragen, terwijl een beklagde zelf vaak niet weet welke mogelijkheden er bestaan. Bovendien werd aangehaald dat rechters vaak negatiever staan ten opzichte van beklagden die zichzelf verdedigen, daar dit vaak problemen met zich meebrengt bij procedurele verplichtingen waar de beklagde niet van op de hoogte is. Op de veroordelingsbeslissing had bijstand door een advocaat volgens dit onderzoek echter geen significante invloed. Een reden hiervoor is waarschijnlijk dat een rechter zich voor deze beslissing voornamelijk zal baseren op de gepleegde feiten en het bewijs dat hiervoor omhanden is, en dat de kennis van het strafwetboek hier in mindere mate een rol zal spelen bij het beïnvloeden van de beslissing van de rechter.

Tussen de prestaties van door de overheid gefinancierde advocaten en gewone advocaten konden in dit onderzoek tevens verschillen worden vastgesteld. Een beklagde die wordt bijgestaan door een pro-Deoadvocaat heeft namelijk een grotere kans om veroordeeld te worden dan een beklagde met een gewone advocaat. In dit opzicht sluit dit onderzoek dus aan bij de verschillende buitenlandse studies waarin een voor de beklagde negatief effect werd vastgesteld van pro-Deoadvocaten. Tijdens de interviews werden voor dit resultaat drie belangrijke redenen aangehaald. Ten eerst zou dit volgens sommige advocaten kunnen liggen aan de beperkte vergoeding die pro-Deoadvocaten ontvangen. Hierdoor zou er minder motivatie zijn om het onderste uit de kan te halen voor dit soort zaken, en zouden zaken van betalende cliënten vaker voorrang krijgen indien de advocaat in tijdsnood dreigt te komen. Een tweede reden die werd aangehaald, was de beperkte ervaring van advocaat-stagiairs, die tevens een deel van de pro-Deozaken op zich dienen te nemen. Daar er in de gebruikte database geen dossiers waren waarin de minvermogende beklagde verdedigd werd door een advocaat-stagiair, kan dit echter geen verklaring vormen voor de resultaten in dit onderzoek. Wel werd door één van de

advocaten aangehaald dat vaak jonge advocaten aan het begin van hun carrière tweedelijnsbijstand verlenen, daar ze dan nog geen eigen clientèle hebben kunnen opbouwen. Voortgaande op deze redenering en de duidelijke resultaten op het vlak van ervaring die in het buitenland zijn gevonden, zou dit wel degelijk een verklaring kunnen vormen. Daar er niet werd gecontroleerd voor het aantal jaren ervaring van de advocaten in de database, kunnen hier echter geen betrouwbare conclusies over worden getrokken. Ten derde bestaat volgens sommige advocaten de mogelijkheid dat de minder succesvolle advocaten zich richten op de tweedelijnsbijstand, om op die manier toch in voldoende inkomsten te kunnen voorzien. Deze stelling moet uiteraard genuanceerd worden, daar niet iedere pro-Deoadvocaat automatisch een slechte advocaat is, net zoals niet iedere gewone advocaat perfecte resultaten behaalt. Bovendien bestaan er verschillende redenen om op te treden in de juridische tweedelijnsbijstand, en vormt de financiële vergoeding lang niet altijd de enige drijfveer. Ondanks deze bedenkingen werd echter niet ontkend dat voor bepaalde groepen deze stelling wel degelijk op gaat, en dat dit zich kan weerspiegelen in de behaalde resultaten.

7.5. Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek kunnen een aantal aanbevelingen geformuleerd worden voor de Belgische overheid. De opzet van deze thesis was te onderzoeken of de financiële middelen die jaarlijks door de Staat worden voorzien voor de juridische tweedelijnsbijstand vertaald worden in voldoende voordelen voor de burgers. In een economische periode die gekenmerkt wordt door besparingen moet het overblijvende budget van de overheid namelijk op een zo optimaal mogelijke manier worden gependend. Vanuit beleidsoverwegingen is het dan ook vereist dat de baten groter zijn dan de kosten. De baten werden in dit onderzoek vertaald naar de meerwaarde van een advocaat voor een beklagde tijdens de rechtsprocedure.

Daar uit dit onderzoek bleek dat een beklagde met advocaat wat betreft de strafmaat beter af zal zijn dan een beklagde zonder advocaat, kon wel degelijk worden aangetoond dat vertegenwoordiging door een advocaat een bepaalde meerwaarde met zich meebrengt. Dit resultaat verdedigt de visie van de overheid dat gelijkheid tussen de burgers bevorderd wordt door bijstand van een advocaat in een rechtsprocedure te garanderen voor al haar inwoners. Indien er geen beroep kon worden gedaan op dit systeem, zouden veel minvermogenden genooddaakt zijn om zonder vertegenwoordiging in de rechtszaal te verschijnen, en zouden zij dus weer in een achtergestelde positie belanden. De Belgische overheid moet dus ook in de komende jaren blijven inzetten op de juridische tweedelijnsbijstand. Recente ontwikkelingen omtrent het verplichte remgeld dat werd ingevoerd voor personen die beroep willen doen op een pro-Deoadvocaat worden dan ook met lede ogen aanzien. Deze verhoogt namelijk opnieuw de drempel voor burgers in financiële moeilijkheden, wat zijn weerslag zal hebben op het aantal personen dat nog zal worden bijgestaan door een advocaat in de rechtbank. Op het vlak van gelijkheid is dit dus een stap in de verkeerde richting.

Uit verdere resultaten van dit onderzoek bleek echter dat bijstand door een advocaat geen garantie vormt voor een eerlijke verdediging. Daar beklagden die worden bijgestaan door een door de overheid gefinancierde advocaat meer kans hebben om te worden veroordeeld, zijn minvermogende burgers, ondanks de inspanningen van de overheid, nog steeds slechter af. Er kunnen dus de nodige vraagtekens geplaatst worden bij de doeltreffendheid van het huidige systeem van de juridische tweedelijnsbijstand.

Zoals reeds werd aangehaald, zou de lage vergoeding voor pro-Deoadvocaten het verschil in prestaties kunnen verklaren. Deze kan er namelijk toe leiden dat advocaten minder motivatie hebben om de zaak in detail te behandelen en er veel, niet vergoed, werk voor te verrichten. Dit zou opgelost kunnen worden door enerzijds het aantal punten dat door de nomenclatuur wordt toegekend per prestatie te verhogen, of door de waarde van een punt op te trekken. Buiten deze voor de hand liggende oplossingen, zou er ook geopteerd kunnen worden voor een volledige hervorming van het vergoedingsstelsel. In sommige landen wordt er namelijk gewerkt met een vaste vergoeding per zaak, en dit zou ook in België kunnen worden toegepast. Indien deze vergoeding voldoende hoog is en aansluit bij de gemiddelde vergoeding die men zou ontvangen van een betalende cliënt, kan dit bijdragen aan de motivatie van de advocaat en ervoor zorgen dat hij beide zaken als gelijkwaardig beschouwt. Indien de vergoeding hoog genoeg is, zouden er bovendien ook meer "succesvolle" advocaten kunnen worden aangetrokken. Anderzijds zou dit systeem de advocaat juist kunnen ontmoedigen om zich extra in te spannen, daar de vergoeding toch met zekerheid zal worden toegekend. Uiteraard wordt er door de Orde van Advocaten toezicht uitgeoefend om grote wanprestaties te vermijden, maar de subtiele verschillen tussen zaken van betalende en zaken van minvermogende cliënten kunnen zij onmogelijk controleren. Of dit systeem dus een positieve invloed zal hebben op de kwaliteit van de juridische tweedelijnsbijstand in België, moet in het midden worden gelaten.

Verder moet de nodige aandacht besteed worden aan het systeem van de advocaat-stagiairs die verplicht een aantal pro-Deozaken behandelen tijdens hun stage. Ondanks dat er hiervoor in dit onderzoek geen resultaten konden worden gevonden, bleek uit buitenlandse literatuur dat er duidelijke verschillen vast te stellen zijn tussen de prestaties van ervaren en minder ervaren advocaten. Voortgaande op deze gegevens, lijkt het gebruikte systeem niet optimaal. Minvermogenden die worden bijgestaan door een advocaat-stagiair zouden namelijk, door diens gebrek aan ervaring, benadeeld kunnen worden in de rechtbank. Wanneer werd getoetst naar de mening van de geïnterviewde advocaten over deze werkwijze, bleken de reacties echter uitermate positief. Veel advocaten vonden dit voor pas afgestudeerde advocaten een goede kans om ervaring op te doen, daar de stagiairs deze zaken volledig zelf kunnen behandelen. Bovendien zouden zij op deze manier voeling krijgen met de wereld van de tweedelijnsbijstand. De vraag kan echter gesteld worden of het opdoen van deze ervaring mag gebeuren ten koste van de minvermogenden in deze maatschappij. Door enkele advocaten werden er dan ook een aantal bedenkingen geformuleerd. Zo bleek dat de begeleiding van de advocaat-stagiairs door de aangestelde stagemeeester vaak te wensen overlaat. In veel kantoren mogen advocaat-stagiairs tijdens de werkuren niet aan hun eigen pro-Deozaken werken, en kunnen zij bovendien met vragen hierover niet terecht bij hun begeleider. Nochtans werd deze verplichting voor de stagemeeester wel opgenomen

in het stagecontract. Een stagiair kan zich bij contractbreuk wenden tot de Orde van Advocaten, maar deze drempel ligt natuurlijk vrij hoog. Een betere begeleiding van de stagiairs zou er nochtans voor kunnen zorgen dat de prestaties van de advocaat-stagiair verbeteren, en dat het gebrek aan ervaring kan worden gecompenseerd door de expertise van de begeleider. Er zal dus moeten worden nagegaan op welke manier de stagemesters kunnen worden aangespoord om ook voor de pro-Deozaken de nodige ondersteuning te bieden. Een andere mogelijkheid bestaat eruit om gespecialiseerde onderzoeksgroepen op te richten, zoals in Antwerpen reeds gedaan werd. Deze groepen bestaan uit een aantal ervaren advocaten die op de hoogte zijn van de laatste ontwikkelingen binnen een bepaalde rechtstak, en bieden tevens een forum waar advocaat-stagiairs terecht kunnen met vragen. Op die manier wordt deze last ontnomen van de stagemesters, en worden de stagiairs met zekerheid voldoende begeleid. Een andere bedenking die door een advocaat werd gemaakt, was dat het niet zozeer de proceservaring, maar wel de substantieve ervaring is die het verschil kan maken in de rechtszaal. Daar advocaat-stagiairs geen specialisatie mogen kiezen op het moment dat zij zich inschrijven voor de tweedelijnsbijstand, is het echter vaak deze ervaring die ontbreekt in pro-Deodossiers. Dit zou echter eenvoudig kunnen worden verholpen door ook stagiairs enkele voorkeursmateries te laten aanduiden op het moment van inschrijving.

Algemeen kan dus besloten worden dat de overheid er wel degelijk goed aan doet om juridische bijstand te verzekeren voor al haar burgers, maar dat er op het vlak van de doeltreffendheid van het systeem nog ruimte is voor een aantal verbeteringen. De vraag kan echter gesteld worden of er hier enkel een taak is weggelegd voor de overheid. De advocatuur is namelijk een onafhankelijke sector, met haar eigen beroepsinstellingen. Het oprichten van onderzoeksgroepen of het maken van nieuwe afspraken met de stagemesters zal dus eerder op initiatief van de Orde van Advocaten moeten gebeuren. Niet tegenstaande deze bedenking, speelt de Belgische overheid nog steeds de belangrijkste rol in het bepalen van de vergoeding. Een eventuele samenspraak van beide instanties is dan ook gewenst.

7.6. Beperkingen van het onderzoek en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Ondanks de nauwkeurigheid waarmee het empirisch onderzoek van deze masterproef werd uitgevoerd, was ook deze studie onderhevig aan enkele beperkingen. De afhankelijke variabelen die in deze analyse werden onderzocht, de veroordelingsbeslissing en de strafmaat, zijn afhankelijk van een groot aantal factoren. Er werden in de modellen 54 controlevariabelen opgenomen, betreffende de kenmerken van de beklagde, de kenmerken van het slachtoffer, de kenmerken van het misdrijf, de kwalificatie van het misdrijf en de verzwarende omstandigheden. Dit is weliswaar al heel wat nauwkeuriger dan in de meeste buitenlandse onderzoeken die reeds naar dit onderwerp werden gedaan, maar omvat nog steeds niet alle elementen die een rol zouden kunnen spelen in de beslissing van de rechter over de uitspraak en de strafmaat. Zo werd er geen rekening gehouden met de kenmerken van de rechter en van de advocaat van de beklagde, of met de interactie tussen beiden. De ervaring, de leeftijd en het geslacht van zowel de rechter als de advocaat zouden nochtans tevens een belangrijke invloed kunnen hebben op het

beslissingsgedrag van de rechter. Het verzamelen van deze gegevens viel echter buiten de scope van dit onderzoek. Verder werden de regressies uitgevoerd op basis van een steekproef van zedenzaken behandeld bij een correctionele rechtbank in Vlaanderen. Daar er grote verschillen bestaan tussen strafprocedures en procedures voor bijvoorbeeld de burgerlijke rechtbank, kunnen de resultaten uit dit onderzoek slechts met de nodige voorzichtigheid worden doorgetrokken naar alle pro-Deozaken behandeld in België.

Deze thesis geeft een eerste aanzet voor onderzoek naar de juridische bijstand in België. Vervolgonderzoek zou kunnen focussen op het effect van advocaten in andere dan strafzaken of extra controlevariabelen opnemen om zo ook te controleren voor het effect van de kenmerken van de advocaat of de rechter. Verder lijkt het zeker interessant om in komende onderzoeken tevens het verschil tussen tableau-advocaten en advocaat-stagiairs te onderzoeken. In dit onderzoek werd al meermaals aangehaald dat het hebben van ervaring een grote invloed kan hebben op de prestaties van advocaten, en dit zou in de toekomst voor België ook concreet kunnen onderzocht worden.

Bibliografie

- Abrams, D. S., & Yoon, A. H. (2007). The luck of the draw: Using random case assignment to investigate attorney ability. *The University of Chicago Law Review*, 74(4), 1145-1177.
- Adelaire, K., & Reynaert, J.-F. (2012). *Recherche relative au système de rémunération de l'aide juridique de deuxième ligne*. Retrieved from <http://orbi.ulg.ac.be/bitstream/2268/136924/1/Aide%20Juridique%20deuxi%C3%A8me%20ligne.pdf>
- Balies, O. v. V. (Producer). (2016). Stage en verplichtingen. Retrieved from <https://www.advocaat.be/Advocaat-woorden/Stage-en-verplichtingen>
- Belgische Federale Overheidsdiensten. (2016). Juridische tweedelijnsbijstand: nieuwe regels [Press release]. Retrieved from https://justitie.belgium.be/nl/nieuws/persberichten_23
- Cornwell, E. Y. (2014). The trials of indigent defense: type of counsel and case outcomes in felony jury trials. *Alb. L. Rev.*, 78, 1239.
- De pro-deo advocaat. (2015). Retrieved from <http://www.onlineadvocaat.be/artikels/de-pro-deo-advocaat/>
- De Wit, S. (2015). N-VA bezorgd over kostprijs uitbreiding Salduz-wet. Retrieved from <https://www.n-va.be/persbericht/n-va-bezorgd-over-kostprijs-uitbreiding-salduz-wet>
- Geens, K. (2015). Nieuwjaarstoespraak Orde van Vlaamse Balies [Persbericht] [Press release]. Retrieved from <https://www.koengeens.be/news/2015/01/27/nieuwjaarstoespraak-orde-van-vlaamse-balies>
- Gibens, S. (2006). Legal aid in Belgium: the absence of a tradition? *International Journal of the Legal Profession*, 13(1), 3-18.
- Gibens, S. (2008). *GRONDRECHTEN: GEEN IJDELE BEGRIPPEN*. Retrieved from http://www.armoedebestrijding.be/publications/10jaarsamenwerking/10jaarsamenwerking_01-2_Gibens_NL.pdf
- Haire, S. B., Lindquist, S. A., & Hartley, R. (1999). Attorney expertise, litigant success, and judicial decisionmaking in the US Courts of Appeals. *Law and Society Review*, 667-685.
- Hartley, R. D., Miller, H. V., & Spohn, C. (2010). Do you get what you pay for? Type of counsel and its effect on criminal court outcomes. *Journal of Criminal Justice*, 38(5), 1063-1070.
- Haynie, S. L., & Sill, K. L. (2007). Experienced advocates and litigation outcomes: Repeat players in the South African Supreme Court of Appeal. *Political Research Quarterly*, 60(3), 443-453.
- Heuvelmans, J. (z.d.). Antwerpse balie pleit voor hervorming van het pro deosysteem [Press release]. Retrieved from <http://www.politics.be/nieuws/6536/>
- Hoffman, M. B., Rubin, P. H., & Shepherd, J. (2005). An Empirical Study of Public Defender Effectiveness: Self-Selection by the 'Marginally Indigent'.
- Huang, K. C., Chen, K. P., & Lin, C. C. (2010). Does the type of criminal defense counsel affect case outcomes? A natural experiment in Taiwan. *International Review of Law and Economics*, 30(2), 113-127. doi:10.1016/j.irle.2009.09.005

- IAB (Producer). (2014, april 17). Advocaten en btw: nultarief voor juridische bijstand. Retrieved from https://www.iec-iab.be/nl/leden/Publicaties/actualiteit/Instituut/Pages/20140417_Advocaten_en_btw_nultarief_voor_juridische_bijstand.aspx
- Iyengar, R. (2007). An Analysis of the Performance of Federal Indigent Defense Counsel. *National Bureau of Economic Research Working Paper Series, No. 13187*(June 2007).
- Lederman, L., & Hsung, W. B. (2006). Do Attorneys Do Their Clients Justice-An Empirical Study of Lawyers' Effects on Tax Court Litigation Outcomes. *Wake Forest L. Rev.*, 41, 1235.
- Mann, K., & Weiner, D. (2003). Creating a public defender system in the shadow of the Israeli-Palestinian conflict. *NYL Sch. L. Rev.*, 48, 91.
- Minnaert, M. (2011). De Salduz-wet. *Nullum Crimen (N.C.)*, 6(5), 273-310.
- Naert, F., Algoed, K., Crombez, J., Marneffe, W., & Vereeck, L. (2016). *Openbare financiën: theorie en praktijk in België* (6 ed.): Intersentia.
- Nagel, S. S. (1973). EFFECTS OF ALTERNATIVE TYPES OF COUNSEL ON CRIMINAL PROCEDURE TREATMENT. *Indiana Law Journal*, 48(3), 404-426.
- Nederlandse Orde van Advocaten te Brussel. (2014). Jaarboek van de Nederlandse Orde van Advocaten te Brussel. Retrieved from <http://www.baliebrussel.be/files/media/59aaedf6896584afd1ef91734fa4a1f3.pdf>
- Onze organisatie. (2017). Retrieved from <https://www.advocaat.be/Over-OVB/Onze-organisatie>
- Orde van Vlaamse Balies. (2012). Jaarverslag 2012.
- Orde van Vlaamse Balies. (2013). Jaarverslag 2013.
- Orde van Vlaamse Balies. (2014). Jaarverslag 2014.
- Orde van Vlaamse Balies. (2015). *Vademecum Juridische Tweedelijnsbijstand*. Retrieved from <http://www.balie-gent.be/UserFiles/files/Vadecum%20vanaf%201-09-2015.pdf>
- Orde van Vlaamse Balies. (2017). *Voorstel waare punt juridische tweedelijnsbijstand 2015-2016*. Retrieved from <http://www.ordeexpress.be/artikel/135/1775/voorstel-waarde-punt-juridische-tweedelijnsbijstand-2015-2016>
- Rattner, A., Tujeman, H., & Fishman, G. (2008). Public versus private defense: Can money buy justice? *Journal of Criminal Justice*, 36(1), 43-49. doi:10.1016/j.jcrimjus.2007.12.005
- Samoy, I., & Sagaert, V. (2008). De Wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van kosten en erelonen van een advocaat. *Rechtskundig Weekblad*(17), 674-698.
- Schollen, P., & Vangeebergen, B. (2000). Juridische bijstand. *Jura Falconis*, 37(3), 407-442.
- Spangenberg, R. L., & Beeman, M. L. (1995). Indigent Defense Systems in the United States. *Law and Contemporary Problems*, 58(1), 31-49. doi:10.2307/1192166
- Steylaerts, E. (2017, 10 maart 2017). [Vlaamse cijfers].
- Strong, S. M. (2016). *State-Administered Indigent Defense Systems, 2013* (NCJ 250249). Retrieved from <https://www.bjs.gov/content/pub/pdf/saids13.pdf>

- Szmer, J., Johnson, S. W., & Sarver, T. A. (2007). Does the lawyer matter? Influencing outcomes on the Supreme Court of Canada. *Law & Society Review*, 41(2), 279-303. doi:10.1111/j.1540-5893.2007.00299.x
- Trebilcock, M., & Yoon, A. (2016). Equality Before the Law? Evaluating Criminal Case Outcomes in Canada. *Osgoode Hall Law Journal*, 53(2), 587-+.
- Tweedelijnsbijstand Salduz toch vergoed. (2012). *Nieuw Juridisch Weekblad*, 2012(274), 11-12.
- U.S. Departement of Justice. (2011). *International Perspectives on Indigent Defense*. Retrieved from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/236022.pdf>
- Uyttersprot, G. (2015). Wetsvoorstel tot tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de periodieke evaluatie van de tweedelijnsbijstand betreft [Press release]. Retrieved from <http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/54/0775/54K0775001.pdf>
- Van den Heuvel, J. (1993). Rechtshulp, Pro Deo en Slachtofferhulp.
- Vermeiren, D. (2012). Salduz-wet draagt naam van terrorist. Retrieved from <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.1193417>
- Williams, M. R. (2002). A comparison of sentencing outcomes for defendants with public defenders versus retained counsel in a Florida Circuit Court. *Justice System Journal*, 23(2), 249-257.

Bijlagen

Bijlage 1: codering controlevariabelen

Variabele	Code	N	%	Gem.	SE	Min.	Max.
Afhankelijke variabelen							
Veroordelingsbeslissing	0 = vrijspraak 1 = veroordeling	144 870	14,20 85,80	0.857988	0.349235	0	1
Duur Gevangenisstraf	# maanden	723	/	27,16874	19,55167	1	180
Gevangenisstraf effectief	# maanden	723	/	16,45367	22,17074	0	180
Geldboete	0 = nee 1 = ja	496 236	67,76 32,24	0.322404	0.467716	0	1
Onafhankelijke variabelen							
Advocaat	0 = nee 1 = ja	180 834	17,75 82,25	0.822485	0.382292	0	1
Pro Deo	0 = nee 1 = ja	619 195	76,04 23,96	0.239558	0.427076	0	1
Controlevariabelen							
Kenmerken van de beklaagde							
Beklaagden	# beklaagden	1014	/	1.221893	0.822364	1	8
Tolk	0 = nee 1 = ja	877 137	86,49 13,51	0.135109	0.342008	0	1
Voorhechtenis bij vonnis	0 = nee 1 = ja	818 196	80,67 19,33	0.193294	0.395076	0	1
B ³⁷ Man	0 = nee 1 = ja	25 989	2,47 97,53	0.975345	0.155147	0	1
B Leeftijd	# jaren	1014	/	39.75444	13.44698	17	84
B Geb. België	0 = ja 1 = nee	711 300	70,33 29,67	0.296736	0.457045	0	1
B Nat. Belg	0 = ja 1 = nee	261 748	25,87 74,13	0.741328	0.438122	0	1
B Illegaal	0 = nee 1 = ja	903 111	89,05 10,95	0.109468	0.312379	0	1

³⁷ Met B wordt de Beklaagde bedoeld

Gescheiden	0 = nee 1 = ja	760 155	83,06 16,94	0.169399	0.375309	0	1
Gehuwd	0 = nee 1 = ja	645 270	70,49 29,51	0.295082	0.456329	0	1
Weduwstaat	0 = nee 1 = ja	903 12	98,69 1,31	0.013115	0.113829	0	1
Ongehuwd (=omitted variable)	0 = nee 1 = ja	438 477	47,87 52,13	0.521312	0.499819	0	1
B Kinderen	# kinderen	833	/	0.27611	0.447341	0	1
B Werkloos	0 = nee 1 = ja	599 350	63,12 36,88	0.368809	0.482737	0	1
Veroordelingen	# veroordelingen	975	/	2.14359	4.40784	0	51
Veroordelingen zeden	# veroordelingen zeden	975	/	0.193846	0.618307	0	8
Kenmerken van het slachtoffer							
SL ³⁸ Man	0 = nee 1 = ja	703 144	83,00 17,00	0.170012	0.375865	0	1
SL Geb. België	0 = ja 1 = nee	635 212	74,97 25,03	0.250295	0.433439	0	1
SL Nat. Belg	0 = ja 1 = nee	668 179	78,87 21,13	0.211334	0.408496	0	1
Kenmerken van het misdrijf							
Tenlasteleggingen	# tenlasteleggingen	1014	/	2.179487	1.498711	1	11
Slachtoffers	# slachtoffers	1014	/	1.416174	1.451545	0	11
Fysiek bewijs	0 = nee 1 = ja	214 800	21,10 78,90	0.788955	0.408252	0	1
B onder invloed	0 = nee 1 = ja	898 115	88,65 11,35	0.113524	0.317389	0	1
SL risicovol gedrag	0 = nee 1 = ja	626 231	73,05 26,95	0.269545	0.443983	0	1
SL onder invloed	0 = nee 1 = ja	785 71	91,71 8,29	0.082944	0.275959	0	1
SL verwondingen	0 = nee 1 = ja	723 134	84,36 15,64	0.156359	0.363408	0	1

³⁸ Met SL wordt het Slachtoffer bedoeld

SL weerstand	0 = nee 1 = ja	523 332	61,17 38,83	0.388304	0.48765	0	1
Kwalificatie misdrijf							
Verkrachting	0 = nee 1 = ja	566 448	55,82 44,18	0.441815	0.496848	0	1
Zedenschennis	0 = nee 1 = ja	892 122	87,97 12,03	0.120316	0.325491	0	1
Ontuchthuis	0 = nee 1 = ja	1008 6	99,41 0,59	0.005917	0.076733	0	1
Prostitutie	0 = nee 1 = ja	920 94	90,73 9,27	0.092702	0.290158	0	1
Schunnige film en prent	0 = nee 1 = ja	1002 12	98,82 1,18	0.011834	0.108193	0	1
Mensenhandel	0 = nee 1 = ja	962 52	94,87 5,13	0.051282	0.220681	0	1
Kinderporno	0 = nee 1 = ja	819 195	80,77 19,23	0.192308	0.394308	0	1
Belaging	0 = nee 1 = ja	970 44	95,66 4,34	0.043393	0.20384	0	1
Aanranding van de eerbaarheid (=omitted variable)	0 = nee 1 = ja	485 529	47,83 52,17	0.521696	0.499776	0	1
Verzwarende omstandigheden							
SL <10 jaar	0 = nee 1 = ja	852 162	84,02 15,98	0.159763	0.366567	0	1
SL 10-14 jaar	0 = nee 1 = ja	763 251	75,25 24,75	0.247535	0.431793	0	1
SL 14-16 jaar	0 = nee 1 = ja	790 224	77,91 22,09	0.220907	0.415063	0	1
SL 16-18 jaar	0 = nee 1 = ja	886 128	87,38 12,62	0.126233	0.332275	0	1
Vreemden	0 = nee 1 = ja	607 251	70,75 29,25	0.292541	0.455195	0	1
Kennissen (=omitted variable)	0 = nee 1 = ja	586 272	68,30 31,70	0.317016	0.465585	0	1
(Ex-)Partners	0 = nee 1 = ja	758 100	88,34 11,66	0.11655	0.321071	0	1

Collega's	0 = nee 1 = ja	855 3	99,65 0,35	0.003497	0.059062	0	1
Leerkracht	0 = nee 1 = ja	853 5	99,42 0,58	0.005828	0.07616	0	1
Gebruik wapen	0 = nee 1 = ja	965 49	95,17 4,83	0.048324	0.214555	0	1
Wettelijke herhaling	0 = nee 1 = ja	947 67	93,39 6,61	0.066075	0.248536	0	1
Bloedverwant/gezag	0 = nee 1 = ja	613 291	67,81 32,19	0.321903	0.467465	0	1
AE ³⁹ met geweld	0 = nee 1 = ja	476 427	52,71 47,29	0.472868	0.49954	0	1
Foltering en opsluiting	0 = nee 1 = ja	859 44	95,13 4,87	0.048727	0.215415	0	1
Direct of indirect geweld	0 = nee 1 = ja	852 51	94,35 5,65	0.056478	0.230971	0	1
Kwetsbare toestand SL	0 = nee 1 = ja	862 41	95,46 4,54	0.045404	0.208304	0	1
Haat tegen persoon	0 = nee 1 = ja	900 3	99,67 0,33	0.003322	0.057575	0	1
Vereniging	0 = nee 1 = ja	1004 10	99,01 0,99	0.009862	0.098865	0	1

³⁹ Met AE wordt Aanranding van de Eerbaarheid bedoeld

Bijlage 2: Correlatietabel

	Beklaagden	Voorhechtenis bij vonnis	Slachtoffers	Tolk	B Man	B Leeftijd	B GebBuitenland
Beklaagden	1						
Voorhechtenis bij vonnis	0.1109	1					
Slachtoffers	0.1574	0.1557	1				
Tolk	0.1565	0.2668	0.0576	1			
B Man	-0.1505	0.0134	-0.0508	-0.0302	1		
B Leeftijd	-0.1308	-0.0866	-0.0483	-0.1123	0.0297	1	
B GebBuitenland	0.2277	0.1893	0.0379	0.5789	-0.1121	-0.2338	1
B NatBuitenlands	-0.268	-0.2249	-0.0749	-0.5257	0.1097	0.2135	-0.8268
B Illegaal	0.1513	0.2363	0.0344	0.1848	-0.1072	-0.1407	0.3606
Gescheiden	-0.0762	-0.0322	-0.02	-0.0844	-0.0335	0.295	-0.135
Ongehuwd	0.0249	0.0169	0.0134	-0.0614	0.0141	-0.5197	-0.0004
Gehuwd	0.0351	0.0151	0.0122	0.1472	0.0269	0.2713	0.1286
Weduwstaat	0.0039	-0.0245	-0.0391	-0.0388	-0.0608	0.2191	-0.0628
B Kinderen	-0.0404	-0.0357	0.0665	0.0905	-0.0522	0.1535	0.0592
B Werkloos	0.1424	0.0826	0.0154	0.1771	-0.0378	-0.3526	0.2501
Veroordelingen	-0.0429	0.0928	-0.0005	-0.0665	0.0562	0.0182	-0.1048
Veroordelingen zeden	-0.0493	0.1223	-0.0137	-0.0692	0.0351	0.2071	-0.1235
SL Man	-0.0843	0.023	0.2128	-0.0991	-0.0289	0.1256	-0.1519
SL GebBuitenland	0.2657	0.1898	0.1554	0.3003	-0.1708	-0.1319	0.4245
SL NatBuitenlands	0.3122	0.2037	0.1486	0.3357	-0.1964	-0.1136	0.444
Gebruik wapen	0.0511	0.111	0.0495	0.0993	0.0062	-0.1201	0.1256
Fysiek bewijs	0.0161	0.0757	0.0551	-0.0572	0.0113	-0.047	-0.052
B onder invloed	0.0282	0.0147	-0.0105	0.0873	-0.0032	-0.1383	0.0543
SL risicovol gedrag	0.1515	0.0448	0.1264	0.0978	-0.0738	-0.2653	0.1427

SL onder invloed	0.0769	-0.0572	-0.0709	0.0957	-0.0071	-0.1071	0.0878
SL verwondingen	-0.0353	0.1507	-0.0281	0.1278	0.0267	-0.1485	0.1504
SL weerstand	-0.0519	0.0151	-0.0499	0.0647	0.0644	-0.1827	0.1278
Vreemden	-0.0055	-0.0451	-0.0002	0.0879	0.0024	-0.2056	0.1438
Kennissen	0.1679	0.0186	0.0817	-0.0406	-0.0218	0.0125	-0.055
Familie	-0.1185	-0.0305	-0.0263	-0.101	-0.008	0.3218	-0.1534
(Ex-)partners	-0.0639	0.0874	-0.1124	0.0666	0.034	-0.1597	0.0943
Collega's	-0.0166	-0.0315	-0.0141	0.0842	0.0094	-0.044	0.0427
Leerkracht	-0.0214	-0.0407	0.1135	-0.0326	0.0121	0.0016	-0.0536
Tenlasteleggingen	0.0566	0.1914	0.4648	0.047	-0.0234	0.0094	0.0121
Verkrachting	-0.0251	0.173	0.1281	0.0725	0.1158	-0.055	0.0787
Aanranding v/d eerbaarheid	-0.1594	-0.0213	0.2134	-0.1009	0.1024	0.1005	-0.146
Zedenschennis	-0.0814	-0.1196	0.0088	-0.0398	0.0002	0.0257	-0.0527
Ontuchthuis	0.0887	-0.0378	0.0665	0.0447	-0.1536	0.0464	0.0344
Prostitutie	0.3688	0.1966	0.1778	0.2019	-0.2781	-0.1009	0.2353
Schunnige film en prent	-0.0295	0.0157	0.1069	0.0101	0.0174	-0.055	-0.0112
Mensenhandel	0.4812	0.1466	0.1737	0.2089	-0.3379	-0.0879	0.2757
Kinderporno	-0.0708	-0.0551	-0.1934	-0.1782	0.0292	0.1184	-0.2407
Belaging	-0.0575	-0.0307	0.1524	0.0149	0.0339	-0.0487	-0.0006
SL <10jaar	-0.0948	0.0456	0.1421	-0.0542	0.052	0.2301	-0.1303
SL 10-14jaar	-0.0853	0.0317	0.2355	-0.0997	0.0765	0.154	-0.1578
SL 14-16jaar	-0.0454	-0.05	0.2094	-0.0297	0.008	-0.0393	-0.065
SL 16-18jaar	0.0202	0.0696	0.2123	0.0322	-0.0162	-0.0927	0.0457
Advocaat	-0.0661	0.1817	0.0906	0.1081	0.0593	0.0653	-0.1185
Pro Deo	-0.0465	0.2976	0.0566	0.0325	0.0216	0.0095	0.0449
Veroordelingsbeslissing	-0.0277	0.0561	0.0739	-0.0789	0.0264	-0.0032	-0.047
Wettelijke herhaling	-0.0477	0.1513	0.0797	-0.0587	0.0423	-0.0008	-0.0338
Bloedverwant/gezag	-0.1224	0.0457	0.1977	-0.11	0.0905	0.2971	-0.1603

AE met geweld	-0.1628	0.0165	0.2123	-0.0606	0.102	0.1177	-0.1023
Foltering en opsluiting	0.0283	0.0643	-0.0025	0.0997	0.0349	-0.1159	0.1516
Direct of indirect geweld	0.4698	0.1859	0.1452	0.2307	-0.3442	-0.1035	0.2709
Kwetsbare toestand SL	0.5476	0.1538	0.1952	0.2164	-0.4252	-0.0586	0.2549
Haat tegen persoon	0.0315	-0.0292	-0.0165	0.0317	0.0089	-0.0258	0.0453
Vereniging	0.6773	0.1281	0.0883	0.1065	-0.0485	-0.0992	0.1539
Duur Gevangenisstraf	0.1015	0.3225	0.3703	0.0759	-0.0073	0.0428	0.0057
Geldboete	0.1817	-0.0673	-0.1759	0.0487	-0.1547	-0.0168	0.0649
Gevangenisstraf Effectief	0.1444	0.3695	0.3269	0.1045	-0.0019	-0.047	0.1108
	B Nat Buitenlands	B Illegaal	Gescheiden	Ongehuwd	Gehuwd	Weduwstaat	B Kinderen
B NatBuitenlands	1						
B Illegaal	-0.3881	1					
Gescheiden	0.1348	-0.0621	1				
Ongehuwd	-0.0216	0.0503	-0.4713	1			
Gehuwd	-0.0962	0.0037	-0.2922	-0.6752	1		
Weduwstaat	0.0308	-0.0286	-0.0521	-0.1203	-0.0746	1	
B Kinderen	-0.0316	-0.0763	0.0339	-0.3416	0.3447	0.0154	1
B Werkloos	-0.2613	0.1559	-0.1592	0.256	-0.1567	0.0373	-0.1834
Veroordelingen	0.0493	0.1174	0.033	-0.0074	-0.0167	-0.0113	-0.0446
Veroordelingen zeden	0.0938	-0.0255	0.0593	-0.0548	0.0021	0.0389	-0.0477
SL Man	0.1376	-0.0889	0.0412	0.03	-0.0739	0.0364	0.0348
SL Gebuitenland	-0.4253	0.2668	-0.067	0.0574	0.0086	-0.0585	0.0237
SL NatBuitenlands	-0.4755	0.3003	-0.086	0.0462	0.0341	-0.0506	-0.0054
Gebruik wapen	-0.0982	0.0536	-0.0253	0.0551	-0.0329	-0.0246	-0.0288
Fysiek bewijs	0.0342	-0.0122	-0.0444	0.1259	-0.0887	-0.0557	-0.0514
B onder invloed	-0.0809	-0.0049	-0.0163	0.091	-0.0751	-0.0415	0.047

SL risicovol gedrag	-0.167	0.1287	-0.1186	0.256	-0.1614	-0.068	-0.1662
SL onder invloed	-0.0827	0.0093	-0.0434	0.0695	-0.03	-0.0354	-0.0389
SL verwondingen	-0.1432	0.1216	-0.0223	0.0903	-0.066	-0.0484	-0.0039
SL weerstand	-0.084	0.0207	-0.0786	0.0895	-0.0232	-0.0514	-0.0371
Vreemden	-0.1661	0.0752	-0.0796	0.1841	-0.1203	-0.0483	-0.1885
Kennissen	0.0344	-0.0157	-0.0187	0.1102	-0.1113	0.0121	-0.1131
Familie	0.1724	-0.1527	0.1148	-0.313	0.2297	0.0679	0.2847
(Ex-)partners	-0.0566	0.1266	-0.0106	0.0289	-0.0106	-0.0432	0.0123
Collega's	-0.0494	0.0396	-0.0283	-0.0215	0.0484	-0.0075	0.0061
Leerkracht	0.049	-0.028	-0.0327	-0.0008	0.0299	-0.0087	0.0348
Tenlasteleggingen	-0.0324	0.0065	0.0269	-0.0318	0.015	-0.0142	0.0843
Verkrachting	-0.0724	-0.0066	-0.0056	-0.0541	0.0632	-0.008	0.0603
Aanranding v/d eerbaarheid	0.1679	-0.1449	0.073	-0.1199	0.0577	0.0459	0.0961
Zedenschennis	0.0369	0.016	0.0318	0.062	-0.0974	0.0169	-0.059
Ontuchthuis	-0.0426	0.0141	0.0456	-0.018	-0.048	0.1218	0.0215
Prostitutie	-0.2486	0.2364	-0.0355	0.0378	-0.0138	0.0088	-0.04
Schunnige film en prent	0.0184	0.02	-0.0194	0.0166	0.0011	-0.0121	0.0218
Mensenhandel	-0.2927	0.2335	-0.0597	0.0059	0.048	-0.0197	-0.0457
Kinderporno	0.2318	-0.139	-0.0145	0.0674	-0.0578	-0.0351	-0.0596
Belaging	0.0042	-0.0282	0.0123	-0.0407	0.0413	-0.0253	0.0705
SL <10jaar	0.0919	-0.1012	0.1005	-0.1726	0.0954	0.0485	0.1086
SL 10-14jaar	0.1398	-0.1279	0.0493	-0.0826	0.0255	0.0822	0.0978
SL 14-16jaar	0.1128	-0.1029	0.0052	-0.0029	-0.0008	0.0044	0.0444
SL 16-18jaar	-0.0849	0.0379	-0.0306	0.0201	0.0077	-0.0147	0.015
Advocaat	0.1363	-0.2339	0.0685	-0.122	0.0699	0.0256	0.0436
Pro Deo	-0.0468	0.121	0.053	0.0377	-0.0795	-0.0414	-0.025
Veroordelingsbeslissing	0.052	0.016	-0.0598	0.0644	-0.0064	-0.0637	0.0193
Wettelijke herhaling	0.0212	0.0339	0.0112	0.0947	-0.1043	-0.0319	-0.1097

Bloedverwant/gezag	0.1688	-0.1449	0.1541	-0.3095	0.201	0.0475	0.2397
AE met geweld	0.1333	-0.1081	0.0973	-0.1923	0.1245	0.0104	0.1224
Foltering en opsluiting	-0.1371	0.084	-0.0153	0.0488	-0.0338	-0.0249	-0.0387
Direct of indirect geweld	-0.2833	0.2041	-0.0427	0.0166	0.0226	-0.0209	-0.0284
Kwetsbare toestand SL	-0.2862	0.2281	-0.0531	-0.0277	0.0788	-0.0191	-0.0053
Haat tegen persoon	-0.0527	0.041	-0.0159	0.0342	-0.0231	-0.0041	-0.0228
Vereniging	-0.1694	0.0609	-0.0149	0.0317	-0.0214	-0.0038	0.0246
Duur Gevangenisstraf	-0.0297	0.0089	0.0135	-0.082	0.0733	0.0254	0.0951
Geldboete	-0.0878	0.1546	-0.04	0.1261	-0.1027	-0.0018	-0.139
Gevangenisstraf Effectief	-0.1506	0.1232	-0.0383	0.0158	0.0177	-0.0063	0.0131
	B Werkloos	Veroordelingen	Veroordelingen zeden	SL Man	SL Geb Buitenland	SL Nat Buitenlands	Gebruik wapen
B Werkloos	1						
Veroordelingen	-0.0022	1					
Veroordelingen zeden	-0.0812	0.3021	1				
SL Man	-0.105	-0.0105	0.0734	1			
SL GebBuitenland	0.1787	-0.0031	-0.0674	-0.0221	1		
SL NatBuitenlands	0.1386	-0.0181	-0.064	-0.0264	0.7757	1	
Gebruik wapen	0.0453	0.0026	-0.0541	0.009	0.137	0.1319	1
Fysiek bewijs	-0.0021	0.0245	-0.0052	0.0538	0.0257	0.0535	-0.0074
B onder invloed	0.0659	0.0669	-0.0403	-0.0209	0.1094	0.125	0.0063
SL risicovol gedrag	0.2067	0.026	-0.0425	-0.1148	0.1847	0.1505	0.0203
SL onder invloed	0.1408	0.0104	-0.0683	-0.0577	0.0718	0.0624	-0.0376
SL verwondingen	0.0345	0.1119	-0.0524	0.0105	0.2126	0.2114	0.2814
SL weerstand	0.0818	0.0299	-0.0355	-0.1004	0.0207	-0.002	0.1133
Vreemden	0.127	-0.0251	0.0384	-0.0684	0.0359	0.021	0.1067
Kennissen	0.0295	-0.0351	-0.0051	0.0993	0.0579	0.0775	-0.0597
Familie	-0.2093	-0.0443	0	0.0325	-0.1514	-0.1619	-0.0902
(Ex-)partners	0.0694	0.1578	-0.0435	-0.1072	0.0758	0.0795	0.0671

Collega's	-0.0065	-0.0209	0.0191	-0.027	0.0114	0.0178	-0.0146
Leerkracht	0.0351	-0.0322	-0.0265	0.0472	-0.0089	-0.0021	-0.0188
Tenlasteleggingen	-0.0215	0.0112	-0.0113	0.1869	0.1492	0.1534	0.1418
Verkrachting	0.0368	0.0099	-0.0558	-0.0681	-0.0307	-0.0189	0.1051
Aanranding v/d eerbaarheid	-0.0393	-0.0827	-0.0273	0.1172	-0.2331	-0.2436	-0.0512
Zedenschennis	-0.0359	0.0843	0.1177	0.1213	-0.0979	-0.0852	-0.0409
Ontuchthuis	0.0349	-0.0154	0.0704	0.0367	0.0487	0.0597	-0.0174
Prostitutie	0.1052	-0.0014	-0.0162	-0.0198	0.3338	0.3695	0.0073
Schunnige film en prent	-0.0012	-0.0277	-0.0021	0.0521	0.023	0.0358	-0.0247
Mensenhandel	0.0948	-0.049	-0.0565	-0.0896	0.3859	0.4218	0.0102
Kinderporno	-0.1349	-0.0478	0.0719	0.1493	-0.0898	-0.0648	-0.11
Belaging	-0.0264	0.0191	-0.0108	0.0357	-0.0002	-0.0039	0.0874
SL <10jaar	-0.0876	-0.0164	0.0616	0.1555	-0.1563	-0.112	-0.0606
SL 10-14jaar	-0.0966	-0.0361	-0.0026	0.1881	-0.1124	-0.1269	-0.0973
SL 14-16jaar	-0.0087	-0.0237	-0.0145	0.0078	-0.1103	-0.1453	-0.0313
SL 16-18jaar	0.0787	-0.0567	-0.0183	0.0284	0.0149	0.0077	0.039
Advocaat	-0.1122	-0.0628	0.0245	0.0769	-0.0686	-0.0906	0.0204
Pro Deo	0.0281	0.1545	0.0595	0.0227	0.0017	0.0132	0.0155
Veroordelingsbeslissing	-0.0302	0.0181	0.0346	0.0212	0.0454	0.0071	0.0258
Wettelijke herhaling	0.0142	0.3197	0.2559	0.012	0.0239	0.006	0.0326
Bloedverwant/gezag	-0.2009	-0.0462	-0.0166	0.1392	-0.1834	-0.1839	-0.0348
AE met geweld	-0.0237	-0.0711	-0.0321	0.0892	-0.1978	-0.2033	-0.0347
Foltering en opsluiting	0.116	0.0381	-0.0042	-0.0785	0.0933	0.1035	0.1909
Direct of indirect geweld	0.0929	0.0022	-0.0529	-0.0895	0.3724	0.386	0.0579
Kwetsbare toestand SL	0.0773	-0.0195	-0.0395	-0.0575	0.3781	0.4012	0.0012
Haat tegen persoon	-0.0259	-0.0289	-0.0186	0.0871	0.0615	0.0694	-0.0129
Vereniging	0.0494	-0.0221	-0.0142	0.0087	0.1387	0.1576	0.0706
Duur Gevangenisstraf	-0.0125	0.0019	0.021	0.1009	0.0071	0.0165	0.1273

Geldboete	-0.0024	0.0186	0.0534	-0.0425	0.245	0.2601	-0.0282
Gevangenisstraf Effectief	0.0688	0.1309	0.1118	0.0164	0.0841	0.1162	0.136
	Fysiek bewijs	B onder invloed	SL risicovol gedrag	SL onder invloed	SL verwondingen	SL weerstand	Vreemden
Fysiek bewijs	1						
B onder invloed	0.0099	1					
SL risicovol gedrag	0.0801	0.0179	1				
SL onder invloed	-0.0864	0.4627	0.1426	1			
SL verwondingen	0.1313	0.2084	0.0281	0.0581	1		
SL weerstand	0.077	0.1853	0.0849	0.1215	0.2638	1	
Vreemden	0.0469	0.0605	0.2986	0.0499	-0.0077	0.1632	1
Kennissen	-0.0179	-0.0831	-0.0074	0.0586	-0.121	-0.094	-0.4381
Familie	-0.0754	-0.0658	-0.3039	-0.1321	-0.1483	-0.1546	-0.3845
(Ex-)partners	0.0444	0.1266	0.0249	0.0357	0.4039	0.1282	-0.2336
Collega's	0.0335	0.0374	-0.036	-0.0178	-0.0255	0.0339	-0.0381
Leerkracht	0.0433	-0.0289	-0.0465	-0.0231	-0.033	-0.0611	-0.0492
Tenlasteleggingen	0.0959	0.036	0.0326	-0.0295	0.0718	-0.0565	-0.1392
Verkrachting	-0.0947	0.0761	-0.0222	0.1612	0.0982	0.1229	-0.1614
Aanranding v/d eerbaarheid	-0.0985	-0.0439	-0.1655	-0.1559	-0.2757	-0.1038	-0.1515
Zedenschennis	0.0724	-0.0177	-0.0206	-0.0932	-0.1106	-0.0435	0.2774
Ontuchthuis	0.0399	0.0129	0.0121	0.0255	-0.0361	-0.067	-0.0232
Prostitutie	0.007	-0.0072	0.3085	-0.0108	0.0442	-0.1573	-0.0369
Schunnige film en prent	0.0566	-0.0392	0.0171	-0.0359	-0.0513	-0.0543	-0.0111
Mensenhandel	-0.0003	0.0296	0.1981	0.0476	0.0386	-0.1325	-0.056
Kinderporno	0.2217	-0.1037	0.0272	-0.0715	-0.0891	-0.0963	0.0355
Belaging	-0.0085	-0.061	0.0017	-0.07	0.06	0.0642	0.0131
SL <10jaar	-0.1175	-0.0882	-0.2798	-0.1345	-0.1094	-0.2199	-0.2317
SL 10-14jaar	0.0278	-0.0612	-0.102	-0.1007	-0.2276	-0.1903	-0.1826

SL 14-16jaar	-0.0217	-0.0182	0.0653	0.0338	-0.1528	-0.0723	-0.0481
SL 16-18jaar	-0.0072	0.0138	0.0848	0.0402	-0.0182	0.0356	0.0687
Advocaat	-0.0442	-0.0779	-0.0694	-0.0209	0.0274	-0.0301	-0.095
Pro Deo	0.0695	0.0272	-0.0555	0.0063	0.025	0.0309	-0.0036
Veroordelingsbeslissing	0.5443	-0.0504	0.0698	-0.1179	0.0324	0.0349	0.0115
Wettelijke herhaling	0.0889	0.0425	0.0704	0.0004	0.0581	0.0254	0.0045
Bloedverwant/gezag	-0.1074	-0.0682	-0.3629	-0.1575	-0.1624	-0.1915	-0.4368
AE met geweld	-0.1178	-0.0259	-0.2657	-0.1763	-0.2177	-0.0353	-0.1655
Foltering en opsluiting	-0.0843	0.113	0.0898	0.2116	0.1598	0.1669	0.1243
Direct of indirect geweld	0.021	0.0178	0.2034	0.0148	0.1334	-0.1214	-0.0806
Kwetsbare toestand SL	-0.0043	-0.0113	0.169	-0.0294	-0.021	-0.1347	-0.0262
Haat tegen persoon	-0.0172	0.1004	0.0089	0.1333	0.1476	0.0775	0.0974
Vereniging	0.0516	-0.0357	0.0564	-0.0327	-0.0468	-0.042	-0.0221
Duur Gevangenisstraf	0.0573	0.0284	-0.0138	-0.0343	0.011	0.0035	-0.1497
Geldboete	0.0739	-0.0121	0.143	-0.0642	0.167	-0.1023	0.0655
Gevangenisstraf Effectief	0.0423	0.0427	0.058	-0.0092	0.0959	0.0515	-0.021
	Kennissen	Familie	(Ex-)partners	Collega's	Leerkracht	Tenlasteleggingen	Verkrachting
Kennissen	1						
Familie	-0.4074	1					
(Ex-)partners	-0.2475	-0.2172	1				
Collega's	-0.0404	-0.0354	-0.0215	1			
Leerkracht	-0.0522	-0.0458	-0.0278	-0.0045	1		
Tenlasteleggingen	-0.0208	0.1056	0.05	0	0.0619	1	
Verkrachting	-0.007	0.1458	0.0292	0.0174	0.0123	0.3296	1
Aanranding v/d eerbaarheid	0.0531	0.3083	-0.3037	0.0467	0.0289	0.2452	0.1482
Zedenschennis	-0.0978	-0.1026	-0.1004	-0.0185	-0.0239	-0.0281	-0.2497
Ontuchthuis	0.033	0.0133	-0.0305	-0.005	-0.0064	0.171	-0.0427

Prostitutie	0.0738	-0.125	0.1284	-0.0208	-0.0269	0.2409	-0.168
Schunnige film en prent	0.0042	-0.0036	0.0186	-0.0071	-0.0091	0.1513	0.0128
Mensenhandel	0.1629	-0.1408	0.0447	-0.015	-0.0194	0.1453	-0.1888
Kinderporno	0.0172	-0.03	-0.0597	-0.0196	0.1284	0.0668	-0.2426
Belaging	0.0119	-0.091	0.0802	0.0757	-0.0178	0.233	-0.0335
SL <10jaar	-0.0407	0.3944	-0.166	-0.0286	0.0413	0.14	0.1595
SL 10-14jaar	0.0354	0.2727	-0.1857	-0.0381	0.0854	0.305	0.1753
SL 14-16jaar	-0.004	0.1705	-0.1573	-0.0351	-0.0105	0.3615	0.1821
SL 16-18jaar	0.0311	-0.0127	-0.1317	-0.0248	0.0109	0.2974	0.1462
Advocaat	-0.0083	0.1203	-0.0226	0.0256	-0.009	0.1229	0.0963
Pro Deo	-0.0226	0.0157	0.0373	-0.0385	-0.0445	0.0881	0.0418
Veroordelingsbeslissing	-0.0219	-0.0164	0.024	0.0253	0.0326	0.1148	-0.0647
Wettelijke herhaling	-0.0297	-0.0602	0.0998	0.0612	0.039	0.0529	-0.0048
Bloedverwant/gezag	-0.0526	0.6464	-0.2266	-0.0062	0.07	0.2679	0.2463
AE met geweld	0.0157	0.3409	-0.2825	0.0557	0.0065	0.2126	0.1967
Foltering en opsluiting	-0.0928	-0.1391	0.1446	0.0743	-0.0201	0.0412	0.2245
Direct of indirect geweld	0.1045	-0.1523	0.1887	-0.0168	-0.0218	0.1063	-0.2071
Kwetsbare toestand SL	0.1673	-0.1069	-0.0475	-0.015	-0.0194	0.0942	-0.189
Haat tegen persoon	-0.0421	-0.0385	-0.0223	-0.004	-0.0051	0.0041	0.0214
Vereniging	0.1127	-0.0649	-0.0394	-0.0064	-0.0083	0.128	-0.0486
Duur Gevangenisstraf	-0.0239	0.2364	-0.1	-0.0212	0.0565	0.4454	0.5376
Geldboete	0.0321	-0.2458	0.2102	-0.0369	-0.005	-0.0995	-0.4891
Gevangenisstraf Effectief	-0.0227	0.049	-0.0258	0.0047	0.0737	0.3094	0.3929

	Aanranding v/d eerbaarheid	Zedenschennis	Ontuchthuis	Prostitutie	Schunnige film en prent	Mensenhandel	Kinderporno
Aanranding v/d eerbaarheid	1						
Zedenschennis	-0.2163	1					
Ontuchthuis	0.0224	0.0505	1				
Prostitutie	-0.1977	-0.0137	0.2414	1			
Schunnige film en prent	-0.0048	0.0997	-0.0084	0.0594	1		
Mensenhandel	-0.216	-0.086	0.157	0.6657	-0.0254	1	
Kinderporno	-0.209	-0.0882	-0.0376	-0.0611	0.0854	-0.1134	1
Belaging	-0.0093	-0.0193	-0.0164	-0.018	0.111	-0.0276	-0.0425
SL <10jaar	0.2505	-0.0537	0.0365	-0.0837	-0.0228	-0.1014	-0.0625
SL 10-14jaar	0.4074	-0.0295	0.0749	-0.0651	0.0218	-0.123	-0.0016
SL 14-16jaar	0.3385	0.0369	0.0829	-0.0063	0.0516	-0.0915	-0.0547
SL 16-18jaar	0.0667	0.0237	-0.0293	0.0321	0.0408	-0.0076	-0.1026
Advocaat	0.1545	-0.1297	-0.0315	-0.0295	0.027	-0.0909	0.0499
Pro Deo	0.0607	0.0031	0.0017	0.0628	0.0091	0.0473	-0.0109
Veroordelingsbeslissing	-0.005	0.0462	0.0314	-0.0063	0.0445	-0.0079	0.1197
Wettelijke herhaling	-0.0473	-0.0374	0.0312	0.0519	-0.0291	0.0102	0.0112
Bloedverwant/gezag	0.5158	-0.196	-0.0459	-0.1421	0.0177	-0.1564	-0.1575
AE met geweld	0.8768	-0.2174	-0.0298	-0.2337	0.0058	-0.2293	-0.2257
Foltering en opsluiting	-0.0633	-0.0856	-0.0151	-0.0753	-0.0239	-0.0548	-0.1094
Direct of indirect geweld	-0.2577	-0.0925	0.1282	0.7353	0.02	0.7379	-0.1183
Kwetsbare toestand SL	-0.2084	-0.0825	0.1457	0.62	-0.0231	0.7845	-0.1054
Haat tegen persoon	0.0548	-0.0218	-0.0039	-0.0192	-0.0061	-0.014	-0.0279
Vereniging	-0.0643	-0.0369	-0.0077	0.2434	-0.0109	0.3388	-0.0487
Duur Gevangenisstraf	0.1936	-0.2114	0.0226	0.055	0.0469	0.0394	-0.1115
Geldboete	-0.5806	0.2782	0.0021	0.3396	0.0557	0.3373	0.291
Gevangenisstraf Effectief	-0.0017	-0.1291	0.0105	0.0764	0.0247	0.0806	-0.0721

	Belaging	SL <10jaar	SL 10-14jaar	SL 14-16jaar	SL 16-18jaar	Advocaat	Pro Deo
Belaging	1						
SL <10jaar	-0.0532	1					
SL 10-14jaar	-0.0212	0.068	1				
SL 14-16jaar	0.0266	-0.0635	0.1407	1			
SL 16-18jaar	0.0502	-0.0685	0.0022	0.1698	1		
Advocaat	-0.0024	0.0687	0.099	0.1105	0.0212	1	
Pro Deo	-0.0132	0.0625	0.0619	0.0542	0.0159	0.0279	1
Veroordelingsbeslissing	-0.0104	-0.0539	0.0435	0.0464	-0.0325	-0.0411	0.0889
Wettelijke herhaling	0.0018	-0.0076	0.0222	-0.0364	-0.0533	-0.0427	0.2041
Bloedverwant/gezag	-0.0118	0.4182	0.4193	0.201	0.0401	0.1705	0.0273
AE met geweld	0.0224	0.2588	0.3518	0.2533	0.1137	0.1512	0.0746
Foltering en opsluiting	-0.0177	-0.0715	-0.0947	-0.0959	-0.0254	-0.0054	-0.0249
Direct of indirect geweld	-0.0232	-0.1074	-0.1409	-0.1305	-0.0653	-0.0532	-0.0094
Kwetsbare toestand SL	-0.0431	-0.0958	-0.1256	-0.1035	0.0117	-0.1114	0.0175
Haat tegen persoon	-0.0114	-0.0254	-0.0333	-0.0308	-0.0222	0.0264	0.0127
Vereniging	-0.0213	-0.0435	-0.0572	-0.005	-0.0379	-0.0059	-0.0103
Duur Gevangenisstraf	-0.014	0.2555	0.2966	0.1773	0.2077	0.2138	0.1494
Geldboete	-0.0394	-0.2475	-0.2917	-0.2599	-0.1208	-0.2116	-0.0529
Gevangenisstraf Effectief	0.021	0.1295	0.1216	0.0559	0.1497	0.0224	0.1646
	Veroordelings- beslissing	Wettelijke herhaling	Bloedverwant/ gezag	AE met geweld	Foltering en opsluiting	Direct/indirect geweld	Kwetsbare toestand SL
Veroordelingsbeslissing	1						
Wettelijke herhaling	0.1082	1					
Bloedverwant/gezag	0.0192	-0.0438	1				
AE met geweld	-0.0033	-0.087	0.524	1			
Foltering en opsluiting	-0.0391	0.1235	-0.079	-0.0495	1		
Direct of indirect geweld	-0.009	0.0679	-0.1584	-0.2317	-0.0554	1	
Kwetsbare toestand SL	-0.0166	0.0049	-0.139	-0.1959	-0.0494	0.661	1

Haat tegen persoon	-0.1408	-0.0155	-0.0398	0.061	-0.0131	-0.0141	-0.0126
Vereniging	0.0406	-0.0265	-0.0691	-0.0895	-0.0214	0.3864	0.4335
Duur Gevangenisstraf	.	0.1042	0.2932	0.1829	0.1355	0.036	0.0332
Geldboete	.	0.0142	-0.3738	-0.5352	-0.0984	0.3723	0.3152
Gevangenisstraf Effectief	.	0.2452	0.0761	0.0112	0.1578	0.0905	0.0802
	Haat tegen persoon	Vereniging	Duur Gevangenisstraf	Geldboete	Gevangenisstraf Effectief		
Haat tegen persoon	1						
Vereniging	-0.0055	1					
Duur Gevangenisstraf	.	0.1172	1				
Geldboete	.	0.1203	-0.4064	1			
Gevangenisstraf Effectief	.	0.1221	0.786	-0.2159	1		

Bijlage 3: vragenlijst interview

- 1) Hoeveel dossiers behandelt u jaarlijks in het kader van de tweedelijnsbijstand?
- 2) Een eerste luik van mijn thesis handelt over de invloed van een advocaat op de veroordelingsbeslissing en de strafmaat in zedenzaken behandeld aan een rechtbank van eerste aanleg. Wat zijn, op basis van uw eigen ervaringen, uw verwachtingen over de verschillen hiertussen? Denkt u met andere woorden dat beklaagden met een bepaald soort advocaat meer kans hebben om te worden veroordeeld, of een zwaardere straf zullen ontvangen? Zo ja, waarom denkt u dit?
- 3) Een tweede luik van mijn thesis handelt over de verschillen tussen pro-Deoadvocaten en gewone advocaten. Op basis van uw eigen ervaring, denkt u dat er verschillen bestaan tussen de prestaties van advocaten die minvermogenden bijstaan in het kader van de tweedelijnsbijstand en andere advocaten?
- 4) Uit mijn onderzoek is naar voren gekomen dat beklaagden die vertegenwoordigd worden door een advocaat tot een lagere effectieve gevangenisstraf worden veroordeeld. Deze straf is namelijk vijf maanden korter dan die van een beklagde zonder advocaat. Verder bleek uit mijn onderzoek dat beklagden met advocaat 15% minder kans hebben om te worden veroordeeld tot een bijkomende geldboete. Weet u waarom het hebben van een advocaat tijdens een strafprocedure toch een dergelijke meerwaarde heeft?
- 5) Zoals in de vorige vraag werd vermeld, worden beklagden met advocaat veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf die vijf maanden korter is dan die van beklagden zonder advocaat. Wanneer we echter kijken naar de totaal uitgesproken gevangenisstraf, dus zowel de effectieve straf als de niet-effectieve straf, krijgen beklagden met advocaat een gevangenisstraf die 4 maanden langer is dan die van beklagden zonder advocaat. Heeft u, vanuit uw expertise, een eventuele verklaring voor dit verschil?
- 6) Wat betreft het verschil tussen pro-Deoadvocaten en gewone advocaten, heb ik in mijn onderzoek geen verschillen kunnen vaststellen voor de strafmaat, maar heb ik wel een significante invloed gevonden op de veroordelingsbeslissing. De kans op een veroordeling is 6,28% hoger indien een beklagde wordt bijgestaan door een pro-Deoadvocaat. Welke verklaringen ziet u hiervoor? Hierbij merk ik op dat er gecontroleerd werd voor o.a. of het een recidive betreft, welk soort misdrijf er werd gepleegd, of er sprake is van fysiek bewijs etc. Het verschil is dus enkel te wijten aan het soort advocaat.
- 6) Wat is uw mening over het systeem van de advocaat-stagairs die tijdens hun stage verplicht een aantal pro-Deozaken per jaar moeten behandelen? Denkt u dat dit gevolgen heeft voor de kwaliteit van deze bijstandsverlening?
- 7) Heeft u, vanuit uw dagelijkse ervaring met het recht, een idee over hoe de tweedelijnsbijstand verbeterd zou kunnen worden?

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:
Onderzoek naar het effect van de tweedelijnsbijstand in België op de uitkomst in strafzaken

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen-beleidsmanagement**

Jaar: **2017**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Indestege, Michelle

Datum: **31/05/2017**